

Biskup Pavol, sluha sluhov Božích, spolu s otcami posvätného koncilu na večnú pamäť

LUMEN GENTIUM

DOGMATICKÁ KONŠTITÚCIA O CIRKVI

Prvá kapitola

Tajomstvo cirkvi

Cirkev – sviatosť v Kristovi

1. SVETLOM NÁRODOV je Kristus. Preto tento posvätný koncil, zhromaždený v Duchu Svätom, veľmi túži ohlasovaním evanjelia každému stvoreniu (porov. Mk 16, 15) osvietiť ľudí Kristovým jasom, ktorý žiari na tvári Cirkvi. Keďže však Cirkev je v Kristovi akoby sviatosťou, čiže znakom a nástrojom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudstva, chce – pokračujúc v diele predchádzajúcich koncilov – jasnejšie vysvetliť svojim veriacim i celému svetu svoju podstatu a svoje univerzálne poslanie. Podmienky našich čias robia túto povinnosť Cirkvi ešte naliehavejšou, aby všetci ľudia, ktorých dnes užšie spájajú rozličné spoločenské, technické a kultúrne zväzky, dosiahli aj úplnú jednotu v Kristovi.

Otcov všeobecný plán spásy

2. Večný Otec z úplne slobodného a tajomného rozhodnutia svojej múdrosti a dobroty stvoril celý svet a rozhodol, že povznesie ľudí k účasti na Božom živote, a neopustil ich, ani keď padli v Adamovi, ale vždy im poskytoval prostriedky na spásu so zreteľom na Krista Vykupiteľa, ktorý „je obraz neviditeľného Boha, prvorodený zo všetkého stvorenia“ (Kol 1, 15). A všetkých vyvolených, ktorých Otec pred vekmi „predpoznal, tých aj predurčil, že sa stanú podobnými obrazu jeho Syna, aby on bol prvorodený medzi mnohými bratmi“ (Rim 8, 29). Tých však, ktorí veria v Krista, sa rozhodol zhromaždiť vo svätej Cirkvi, naznačenej v predobrazoch už od počiatku sveta, obdivuhodne pripravovanej v dejinách izraelského ľudu a v Starom zákone¹ a založenej v posledných časoch, ktorá sa stala zjavnou vyliatím Ducha Svätého a na konci vekov dosiahne završenie v sláve. A vtedy, ako čítame u svätých otcov, všetci spravodliví, počnúc Adamom, „od spravodlivého Ábela až po posledného vyvoleného“,² budú zhromaždení vo všeobecnej Cirkvi u Otca.

Poslanie a dielo Syna

3. Prišiel teda Syn, poslaný od Otca, ktorý si nás v ňom ešte pred stvorením sveta vyvolil a predurčil, aby sme boli jeho adoptívnymi deťmi, pretože v ňom sa mu zapáčilo zjednotiť všetko (porov. Ef 1, 4 – 5 a 10). A preto Kristus, aby splnil Otcovu vôľu, založil na zemi nebeské kráľovstvo, zjavil nám jeho tajomstvo a svojou poslušnosťou uskutočnil vykúpenie. Cirkev, čiže Kristovo kráľovstvo, už teraz tajomne prítomné, sa Božou mocou viditeľne

rozrastá vo svete. Tento začiatok a vzrast naznačujú krv a voda, ktoré vyšli z otvoreného boku ukrižovaného Ježiša (porov. Jn 19, 34), ako to Pán predpovedal, keď hovoril o svojej smrti na kríži: „A ja, až budem vyzdvihnutý od zeme, všetkých pritiahnem k sebe“ (Jn 12, 32). Vždy, keď sa na oltári slávi obeta kríža, v ktorej „bol obetovaný náš veľkonočný Baránok Kristus“ (1 Kor 5, 7), uskutočňuje sa dielo nášho vykúpenia. Sviatosťou eucharistického chleba sa zároveň predstavuje a utvára jednota veriacich, ktorí tvoria v Kristovi jedno telo (porov. 1 Kor 10, 17). Na toto zjednotenie s Kristom, ktorý je svetlo sveta, od ktorého pochádzame, skrze ktorého žijeme a ku ktorému smerujeme, sú povolani všetci ľudia.

Duch posväcujúci Cirkev

4. Keď bolo dokončené dielo, ktorým Otec poveril Syna na zemi (porov. Jn 17, 4), bol v deň Turíc zoslaný Duch Svätý, aby ustavične posväcoval Cirkev a aby tak veriaci mali skrze Krista v jednom Duchu prístup k Otcovi (porov. Ef 2, 18). On je Duch života, čiže prameň vody prúdiacej do večného života (porov. Jn 4, 14; 7, 38 - 39); skrze neho Otec oživuje ľudí, ktorí zomreli vinou hriechu, kým nevzkriesi v Kristovi ich smrteľné telá (porov. Rim 8, 10 - 11). Duch prebýva v Cirkvi a v srdciach veriacich ako v chráme (porov. 1 Kor 3, 16; 6, 19) a v nich sa modlí a vydáva svedectvo, že sme adoptívne Božie deti (porov. Gal 4, 6; Rim 8, 15 - 16 a 26). On privádza k všetkej pravde (porov. Jn 16, 13), zjednocuje ju v spoločnom nažívaní a službe, buduje ju a riadi rozmanitými hierarchickými a charizmatickými darmi a ozdobuje ju svojím ovocím (porov. Ef 4, 11 - 12; 1 Kor 12, 4; Gal 5, 22). On omladzuje Cirkev silou evanjelia, ustavične ju obnovuje a vedie k dokonalej jednote s jej Ženíchom.³ Lebo Duch a nevesta hovoria Pánu Ježišovi: „Príd!“ (Zjv 22, 17).

A tak sa celá Cirkev javí ako „ľud zhromaždený jednotou Otca a Syna a Ducha Svätého“.⁴

Božie kráľovstvo

5. Tajomstvo svätej Cirkvi sa prejavuje v jej založení. Pán Ježiš totiž položil základy svojej Cirkvi ohlasovaním blahozvesti, čiže príchodu Božieho kráľovstva, ktoré bolo od vekov prisľúbené v Písmach: „Naplnil sa čas a priblížilo sa Božie kráľovstvo“ (Mk 1, 15; porov. Mt 4, 17). A toto kráľovstvo žiari ľuďom v Kristových slovách, v jeho skutkoch a v jeho prítomnosti. Pánovo slovo sa totiž prirovnáva k semenu, ktoré sa seje na pole (porov. Mk 4, 14): tí, ktorí ho počúvajú s vierou a sú pričlenení ku Kristovmu maličkému stádu (porov. Lk 12, 32), prijali samo Božie kráľovstvo; semeno potom z vlastnej sily klíči a rastie až do času žatvy (porov. Mk 4, 26 - 29). Aj Ježišove zázraky potvrdzujú, že kráľovstvo už prišlo na zem: „Ale ak ja Božím prstom vyhánam zlých duchov, potom k vám prišlo Božie kráľovstvo“ (Lk 11, 20; porov. Mt 12, 28). No kráľovstvo sa stáva zjavným predovšetkým v samej osobe Krista - Syna Božieho a Syna človeka - ktorý prišiel, „aby sám slúžil a položil svoj život ako výkupné za mnohých“ (Mk 10, 45).

Keď Ježiš po smrti, ktorú za ľudí podstúpil na kríži, vstal z mŕtvych, zjavil sa ako Pán a Mesiáš a ako Kňaz ustanovený naveky (porov. Sk 2, 36; Hebr 5, 6; 7, 17 - 21) a na svojich učeníkov vylial Ducha prisľúbeného od Otca (porov. Sk 2, 33). A tak Cirkev, vystrojená darmi

svojho Zakladateľa a verne zachovávajúca jeho prikázania lásky, pokory a sebazaprenia, dostáva poslanie ohlasovať Kristovo a Božie kráľovstvo a zakladať ho v každom národe. Ona sama je zárodokom a počiatkom tohto kráľovstva na zemi. A zatiaľ čo pomaly rastie, túži po plnom príchode Božieho kráľovstva a zo všetkých síl dúfa a veľmi túžobne si želá spojiť sa v sláve so svojím Kráľom.

Rozličné obrazy Cirkvi

6. Ako už v Starom zákone sa zjavenie o Božom kráľovstve často podáva v predobrazoch, tak i teraz poznávame vnútornú povahu Cirkvi z rozličných obrazov naznačených už v knihách prorokov a prevzatých z pastierskeho či roľníckeho života, prípadne z budovania stavieb, alebo aj z rodiny a svadby.

Cirkev je vskutku ovčinec, ktorého jedinou a nevyhnutnou bránou je Kristus (porov. Jn 10, 1 - 10). Je aj stádom, o ktorom sám Boh zvestoval, že bude jeho pastierom (porov. Iz 40, 11; Ez 34, 11 a nasl.); a hoci sú ovce tohto stáda pod správou ľudských pastierov, predsa ich neprestajne vedie a živí sám Kristus, Dobrý pastier a Knieža pastierov (porov. Jn 10, 11; 1 Pt 5, 4), ktorý položil svoj život za ovce (porov. Jn 10, 11 - 15).

Cirkev je pole, Božia roľa (porov. 1 Kor 3, 9). Na tomto poli rastie prastará oliva, ktorej svätým koreňom boli patriarchovia a v ktorej došlo a dôjde k zmiereniu Židov a pohanov (porov. Rim 11, 13 - 26). Cirkev vysadil nebeský Hospodár ako ušľachtilú vinicu (porov. Mt 21, 33 - 43 a paral.; porov. Iz 5, 1 a nasl.). Pravý vinič je Kristus: on dáva život a úrodnosť ratolestiam, čiže nám, ktorí prostredníctvom Cirkvi ostávame v ňom a bez neho nemôžeme nič urobiť (porov. Jn 15, 1 - 5).

Cirkev sa častejšie nazýva aj Božou stavbou (porov. 1 Kor 3, 9). Sám Pán sa prirovnal ku kameňu, ktorý stavitelia síce zavrhl, ale on sa stal kameňom uholným (porov. Mt 21, 42 a paral.; porov. Sk 4, 11; 1 Pt 2, 7; Ž 117, 22). Na tomto základe apoštoli budujú Cirkev (porov. 1 Kor 3, 11), ktorá od neho dostáva svoju pevnosť a súdržnosť. Túto stavbu zdobia rozličné pomenovania: Boží dom (porov. Tim 3, 15), v ktorom býva Božia rodina, Boží príbytok v Duchu (porov. Ef 2, 19 - 22), „Boží stánok medzi ľuďmi“ (Zjv 21, 3), a najmä svätý chrám, znázornený svätyňami z kameňa, ktorý ospevujú svätí otcovia a ktorý liturgia právom prirovnáva k svätému mestu, novému Jeruzalemu.⁵ Do neho sme totiž tu na zemi vbudovaní ako živé kamene (porov. 1 Pt 2, 5). Ján kontempluje toto sväté mesto, ako pri obnovení sveta zostupuje z neba od Boha, „vystrojené ako nevesta, ozdobená pre svojho ženícha“ (Zjv 21, 1 a nasl.).

Cirkev sa volá aj „Jeruzalem, ktorý je hore“ a „našou matkou“ (Gal 4, 26; porov. Zjv 12, 17). Opisuje sa ako nepoškrvnená nevesta nepoškrvneného Baránka (Zjv 19, 7; 21, 2 a 9; 22, 17), ktorú Kristus miloval „a seba samého vydal za ňu, aby ju posvätil“ (Ef 5, 26), ktorú spojil so sebou nerozlučnou zmluvou a neprestajne ju živí a opatruje (porov. Ef 5, 29). Keď ju očistil, chcel, aby s ním bola spojená a jemu poddaná v láske a vo vernosti (porov. Ef 5, 24); a napokon ju ustavične zahrňa nebeskými darmi, aby sme pochopili lásku Božiu a Kristovu k nám, ktorá prevyšuje všetko poznanie (porov. Ef 3, 19). Kým však Cirkev putuje na tejto zemi ďaleko od Pána (porov. 2 Kor 5, 6) cíti sa ako vo vyhnanstve, a má hľadať a poznávať to,

čo je hore, kde Kristus sedí po Božej pravici, kde je život Cirkvi skrytý s Kristom v Bohu, až kým sa so svojím Ženíchom nezjaví v sláve (porov. Kol 3, 1 - 4).

Cirkev - Kristovo tajomné telo

7. Boží Syn v ľudskej prirodzenosti, ktorú na seba vzal, svojou smrťou a svojím vzkriesením premohol smrť, vykúpil človeka a pretvoril ho na nové stvorenie (porov. Gal 6, 15; 2 Kor 5, 17). Keď totiž udelil svojho Ducha, svojich bratov, zvolaných zo všetkých národov, tajomne ustanovil ako svoje telo.

V tomto tele sa vlieva Kristov život do veriacich, ktorí sa prostredníctvom sviatostí tajomne, ale skutočne spájajú s umučeným a osláveným Kristom.6 Krstom sa totiž stávame podobní Kristovi: „My všetci... boli sme v jednom Duchu pokrstení v jedno telo“ (1 Kor 12, 13). Týmto posvätným obradom sa naznačuje a uskutočňuje účasť na Kristovej smrti a na jeho vzkriesení: „Krstom sme teda s ním boli pochovaní v smrť,“ ale „ak sme s ním zrástli a stali sa mu podobnými v smrti, tak mu budeme podobní aj v zmŕtvychvstaní“ (Rim 6, 4 - 5). Pri lámaní eucharistického chleba máme skutočne účasť na Pánovom tele a sme povznesení do spoločenstva s ním i medzi sebou. „Kedže je jeden chlieb, my mnohí sme jedno telo, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe“ (1 Kor 10, 17). Tak sa my všetci stávame údmi tohto tela (porov. 1 Kor 12, 27), no „jednotlivo sme si navzájom údmi“ (Rim 12, 5).

Ale tak ako všetky údy ľudského tela, hoci ich je mnoho, tvoria len jedno telo, tak isto sú spojení aj veriaci v Krista (porov. 1 Kor 12, 12). Aj pri budovaní Kristovho tela jestvuje rozličnosť údov a služieb. Jeden je Duch, ktorý rozdeľuje rozmanité dary podľa svojho bohatstva a podľa potreby služieb na úžitok Cirkvi (porov. 1 Kor 12, 1 - 11). Medzi týmito darmi vyniká milosť apoštolov, ktorých autorite sám Duch podrobuje aj charizmatikov (porov. 1 Kor 14). Tento Duch svojou mocou a vnútorným spojením jednotlivých častí zjednocuje telo a vzbudzuje i roznečuje medzi veriacimi lásku. Preto keď trpí jeden úd, trpia spolu s ním aj všetky ostatné, a keď sa dostane cti jednému údu, radujú sa s ním všetky údy (porov. 1 Kor 12, 26).

Hlavou tohto tela je Kristus. On je obraz neviditeľného Boha a v ňom bolo všetko stvorené. On je pred všetkým a všetko v ňom má svoje jestvovanie. On je hlavou tela, ktorým je Cirkev. On je počiatok, prvorodený z mŕtvych, on má vo všetkom prvenstvo (porov. Kol 1, 15 - 18). Veľkosťou svojej moci vládne nad všetkým, čo je na nebi i čo je na zemi, a svojou všetko prevyšujúcou dokonalosťou a účinnosťou naplňuje celé telo bohatstvom svojej slávy (porov. Ef 1, 18 - 23).7

Všetky údy sa mu majú pripodobniť, kým nebude v nich stvárnený Kristus (porov. Gal 4, 19). Preto sme vovedení do tajomstiev jeho života, stávame sa mu podobnými, spolu s ním umierame a spolu s ním sme vzkriesení, kým nebudeme spolu s ním kralovať (porov. Flp 3, 21; Tim 2, 11; Ef 2, 6; Kol 2, 12 atď.). Kým ako pozemskí pútnici kráčame v jeho šlapajach v súžení a prenasledovaní, máme ako telo účasť na utrpení hlavy, trpíme spolu s ním, aby sme boli spolu s ním aj oslávení (porov. Rim 8, 17).

Z neho „celé telo, vyživované a pospájané väzivami a spojivami, rastie Božím vzrastom“ (Kol 2, 19). On sám vo svojom tele, to jest v Cirkvi, stále rozdeľuje dary služieb, ktorými si s jeho

pomocou navzájom pomáhame k spásu, aby sme konali podľa pravdy a v láske všestranne vrastali do Krista, ktorý je našou hlavou (porov. Ef 4, 11 - 16).

Aby sme sa v ňom neprestajne obnovovali (porov. Ef 4, 23), dal nám účasť na svojom Duchu, ktorý je ten istý v hlave i v údoch a celé telo tak oživuje, zjednocuje a dáva do pohybu, že jeho účinkovanie mohli svätí otcovia porovnať s úlohou, ktorú má životný princíp, čiže duša v ľudskom tele.⁸

Kristus naozaj miluje Cirkev ako svoju nevestu a stal sa vzorom muža milujúceho svoju manželku ako svoje vlastné telo (porov. Ef 5, 25 - 28); Cirkev je zasa podriadená svojej hlave (tamže 23 - 24). „Keďže v ňom telesne prebýva všetka plnosť božstva“ (Kol 2, 9), Kristus naplňa Cirkev, ktorá je jeho telom a jeho plnosťou, svojimi božskými darmi (porov. Ef 1, 22 - 23), aby aj ona smerovala a dospela k úplnej Božej plnosti (porov. Ef 3, 19).

Cirkev viditeľná a zároveň duchovná

8. Jediný Prostredník, Kristus, ustanovil a ustavične udržiava svoju svätú Cirkev ako viditeľný organizmus viery, nádeje a lásky na tejto zemi⁹ a prostredníctvom nej rozširuje medzi všetkých svoju milosť a pravdu. Netreba však pokladať za dve rozličné skutočnosti spoločnosť vybavenú hierarchickými ustanovizňami a Kristovo tajomné telo; viditeľné spoločenstvo a duchovnú pospolitosť, Cirkev pozemskú a Cirkev oplývajúcu nebeskými darmi, lebo tvoria jedinú komplexnú skutočnosť, ktorá sa skladá z ľudského a božského prvku.¹⁰ Vzhľadom na nemalú podobnosť sa Cirkev prirovnáva k tajomstvu vteleného Slova. Ako totiž ľudská prirodzenosť, ktorú vzalo na seba v nerozlučnej jednote Božie Slovo, slúži za živý nástroj spásy, podobným spôsobom spoločenský organizmus Cirkvi slúži Kristovmu Duchu, ktorý ju oživuje, na vzrast tela (porov. Ef 4, 16).¹¹

Toto je jediná Kristova Cirkev, ktorú vo Vyznaní viery vyznávame ako jednu, svätú, katolícku a apoštolskú,¹² ktorú náš Spasiteľ po svojom zmŕtvychvstaní zveril Petrovi, aby bol jej pastierom (Jn 21, 17), poveril jeho i ostatných apoštolov, aby ju šíрили a viedli (porov. Mt 2, 18 a nasl.), a naveky ju vztýčil ako „stĺp a oporu pravdy“ (1 Tim 3, 15). Táto Cirkev ustanovená a usporiadaná na tomto svete ako spoločnosť jestvuje (subsistit in) v Katolíckej cirkvi, ktorú spravuje Petrov nástupca a biskupi, ktorí sú v spoločenstve s ním,¹³ hoci aj mimo jej organizmu jestvujú mnohé prvky posväcovania a pravdy, ktoré - ako dary vlastné Kristovej Cirkvi - pobádajú do katolíckej jednoty.

Lenže ako Kristus uskutočnil dielo vykúpenia v chudobe a prenasledovaní, tak aj Cirkev je povoláná nastúpiť na tú istú cestu, aby ľuďom sprostredkovala ovocie spásy. Ježiš Kristus, „hoci má božskú prirodzenosť, ... ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu“ (Flp 2, 6), a „hoci bol bohatý, stal sa... chudobným“ (2 Kor 8, 9) pre nás; tak aj Cirkev, hoci potrebuje ľudské prostriedky, aby mohla plniť svoje poslanie, nie je ustanovená na to, aby hľadala svetskú slávu, ale aby aj svojím vlastným príkladom šířila skromnosť a sebazaprenie. Veď aj Otec poslal Krista, aby „hlásal evanjelium chudobným, uzdravoval skrúšených srdcom“ (Lk 4, 18) a „hľadal a zachránil, čo sa stratilo“ (Lk 19, 10). Podobne Cirkev zahrnuje láskou všetkých, ktorých sužuje ľudská krehkosť, ba v chudobných a trpiacich spoznáva obraz svojho chudobného a trpiaceho Zakladateľa, snaží sa zmierňovať ich nedostatok a

chce v nich slúžiť Kristovi. Zatiaľ čo Kristus, „svätý, nevinný, nepoškvrnený“ (Hebr 7, 26), „nepoznal hriech“ (2 Kor 5, 21), ale prišiel jedine preto, aby „odčinil hriechy ľudu“ (Hebr 2, 17), Cirkev zahrňa vo svojom lone hriešnikov, je svätá a zároveň stále potrebuje očisťovanie, ustavične kráča cestou pokánia a obnovy.

Cirkev „napreduje vo svojom putovaní, prenasledovaná svetom a potešovaná Bohom“,¹⁴ hlásajúc Pánov kríž a jeho smrť, kým on sám nepríde (porov. 1 Kor 11, 26). A sila vzkrieseného Pána ju posilňuje, aby trpezlivosťou a láskou premáhala svoje vnútorné i vonkajšie trápenia a ťažkosti a aby verne, i keď zatiaľ nedokonale zjavovala svetu jeho tajomstvo, kým sa na konci časov nezjaví v plnom svetle.

Druhá kapitola

BOŽÍ ĽUD

Nová zmluva a nový ľud

9. Bohu je v každom čase a v každom národe milý ten, kto sa ho bojí a koná spravodlivo (porov. Sk 10, 35). Bohu sa však zapáčilo posväcovať a spasť ľudí nie každého osve, bez akéhokoľvek vzájomného spojenia, ale vytvoriť z nich ľud, ktorý by ho pravdivo poznal a sväto mu slúžil. Vyvolil si teda izraelské kmene za svoj ľud, uzavrel s ním zmluvu a postupne ho formoval tým, že mu v jeho dejinách zjavoval seba samého a rozhodnutie svojej vôle a že si ho posväcoval. Toto všetko sa však stalo ako príprava a predobraz tej novej a dokonalej zmluvy, ktorá sa mala uzavrieť v Kristovi, a plného zjavenia, ktoré malo priniesť samo vtelené Božie Slovo. „Hľa, prichádzajú dni, hovorí Pán, keď uzavriem s domom Izraela a s domom Júdu novú zmluvu... Svoj zákon dám do ich vnútra a napíšem ho do ich srdca. A budem im Bohom a oni budú mojim ľuďom..., pretože ma všetci poznajú od najmenšieho po najväčších - hovorí Pán“ (Jer 31, 31. 33b - 34). A túto novú zmluvu, totiž novú zmluvu vo svojej krvi (porov. 1 Kor 11, 25), uzavrel Kristus a povolal si zo Židov i z pohanov ľud, ktorý by nie podľa tela, ale v Duchu splynul v jedno, aby sa stal novým Božím ľuďom. Lebo z tých, ktorí veria v Krista, znovuzrodení slovom živého Boha nie z porušiteľného, lež z neporušiteľného semena (porov. 1 Pt 1, 23), nie z tela, ale z vody a z Ducha Svätého (porov. Jn 3, 5 - 6), sa napokon stáva „vyvolený rod, kráľovské kňazstvo, svätý národ, ľud určený na vlastníctvo“, tí, ktorí kedysi „ani ľuďom neboli“, ale teraz sú „Božím ľuďom“ (1 Pt 2, 9 - 10). Tento mesiášsky ľud má za hlavu Krista „vydaného (ako obeť) za naše hriechy a vzkrieseného pre naše ospravedlnenie“ (Rim 4, 25), ktorý teraz získal meno, ktoré je nad všetky mená, a slávne kraluje na nebesiach. Tento ľud žije v podmienkach dôstojnosti a slobody Božích detí, v ktorých srdci prebýva Duch Svätý ako v chráme. Jeho zákonom je nové prikázanie milovať tak, ako nás miloval sám Kristus (porov. Jn 13, 34). Napokon jeho cieľom je Božie kráľovstvo, ktoré začal na zemi sám Boh a ktoré sa má ďalej šíriť, až kým ho on nezavrší na konci vekov, keď sa zjaví Kristus, náš život (porov. Kol 3, 4), a „aj samo stvorenie bude vyslobodené z otroctva skazy, aby malo účasť na slobode a sláve Božích detí“ (Rim 8, 21). A tak tento mesiášsky ľud, hoci nateraz nezahrnuje v sebe všetkých ľudí, ba

neraz sa javí ako maličké stádo, predsa je pre celé ľudstvo najistejším zárodkom jednoty, nádeje a spásy. Kristus ho ustanovil ako spoločenstvo života, lásky a pravdy; a prijal ho tiež za nástroj vykúpenia všetkých a posielal ho do celého sveta ako svetlo sveta a soľ zeme (porov. Mt 5, 13 - 16).

Tak ako Izrael podľa tela, ktorý kedysi putoval na púšti, sa už nazýva Božou cirkvou (porov. Ezd 13, 1; Num 20, 4; Dt 23, 1 a nasl.), tak aj nový Izrael, ktorý putuje v tomto čase, hľadajúc budúce a trvalé mesto (porov. Hebr 13, 14), menuje sa Kristovou Cirkvou (porov. Mt 16, 18), keďže si ju Kristus nadobudol vlastnou krvou (porov. Sk 20, 28), naplnil ju svojím Duchom a vystrojil ju vhodnými prostriedkami viditeľnej a spoločenskej jednoty. Boh zvolal zhromaždenie tých, ktorí s vierou hľadajú na Ježiša ako na pôvodcu spásy a na základ jednoty a pokoja, a ustanovil Cirkev, aby bola všetkým i každému osobitne viditeľnou sviatosťou tejto spásonosnej jednoty.¹⁵ Majúc sa rozšíriť do všetkých krajín vstupuje do dejín ľudstva, pričom presahuje trvanie a hranice národov. A tak Cirkev napreduje uprostred pokušení a prenasledovaní, posilňovaná silou Božej milosti, ktorú jej prisľúbil Pán, aby sa napriek krehkosti tela nespreneverila dokonalej vernosti, ale aby zostala dôstojnou nevestou svojho Pána a pôsobením Ducha Svätého sa neprestávala obnovovať, kým skrze kríž nepríde k svetlu, ktoré nepozná súmrak.

Všeobecné kňazstvo

10. Kristus Pán, Velkňaz vybraný spomedzi ľudí (porov. Hebr 5, 1 - 5), urobil nový ľud „kráľovstvom, kňazmi Bohu a svojmu Otcovi“ (Zjv 1, 6; porov. 5, 9 - 10). Pokrstení sú totiž znovuzrozením a pomazaním Ducha Svätého posvätením na duchovnú stavbu a sväté kňazstvo, aby ako kresťania celou svojou činnosťou prinášali duchovné obety a zvestovali slávne skutky toho, ktorý ich z tmy povolal do svojho obdivuhodného svetla (porov. 1 Pt 2, 4 - 10). Preto všetci Kristovi učeníci, zotrúvajú v modlitbách a v spoločnej chvále Boha (porov. Sk 2, 42 - 47), majú dávať samých seba ako živú, svätú a Bohu milú obeť (porov. Rim 12, 1), majú všade na svete vydávať svedectvo o Kristovi a zdôvodňovať tým, ktorí ich o to požiadajú, nádej na večný život, ktorú nosia v sebe (porov. 1 Pt 3, 15).

Všeobecné kňazstvo veriacich a služobné alebo hierarchické kňazstvo, i keď sa líšia od seba podstatne, a nielen stupňom, sú na seba navzájom zamerané, keďže jedno i druhé má svojím vlastným spôsobom účasť na jedinom Kristovom kňazstve.¹⁶ Lebo vysvätený služobník posvätnou mocou, ktorou je obdarený, stvárňuje a vedie kňazský ľud, v Kristovej osobe prináša eucharistickú obeť a v mene všetkého ľudu ju predkladá Bohu. Veriaci zase mocou svojho kráľovského kňazstva spoluúčinkujú na eucharistickej obete,¹⁷ a vykonávajú ho prijímaním sviatostí, modlitbou a vzdávaním vďaky, svedectvom svätého života, sebazapieraním a čínorodou láskou.

Uplatňovanie všeobecného kňazstva vo sviatostiach

11. Posvätný a organicky usporiadaný ráz kňazského spoločenstva sa uskutočňuje sviatosťami a čnosťami. Veriaci, krstom včlenení do Cirkvi, sú na základe krstného

charakteru povolání uctievať Boha v kresťanskom náboženstve a znovuzrodení ako Božie deti sú povinní vyznávať pred ľuďmi vieru, ktorú dostali od Boha prostredníctvom Cirkvi.¹⁸ Sviatosť birmovania ich dokonalejšie spája s Cirkvou a bohato ich obdarúva osobitnou silou Ducha Svätého, takže sú ako praví Kristovi svedkovia väčšmi povinní šíriť a brániť vieru slovom i skutkom.¹⁹ Účasťou na eucharistickej obete, ktorá je prameňom a vrcholom celého kresťanského života, prinášajú Bohu najsvätejšiu obeť a s ňou samých seba;²⁰ a tak obetovaním i svätým prijímaním majú všetci, hoci nie tým istým, lež každý svojím spôsobom, aktívnu účasť na liturgickom úkone. A nasýtení pri svätom prijímaní Kristovým telom, konkrétnym spôsobom prejavujú jednotu Božieho ľudu, ktorú táto Prevelebná sviatosť vhodne naznačuje a obdivuhodne uskutočňuje.

Tí, čo pristupujú k sviatosti pokánia, dostávajú od Božieho milosrdenstva odpustenie urážky spôsobenej Bohu a zároveň sa zmierujú s Cirkvou, ktorú hriechom ranili a ktorá sa láskou, príkladom a modlitbami pričiňuje o ich obrátenie. Posvätným pomazaním chorých a modlitbou kňazov celá Cirkev odporúča chorých trpiacemu a oslávenému Pánovi, aby im uľavil a spasil ich (porov. Jak 5, 14 - 16), ba ich aj povzbudzuje, aby sa dobrovoľne spojili s Kristovým utrpením a jeho smrťou a tak prispeli k dobru Božieho ľudu (porov. Rim 8, 17; Kol 1, 24; 2 Tim 2, 1 - 12; 1 Pt 4, 13). Veriaci, vyznačení sviatosťou posvätného stavu, sú v Kristovom mene ustanovení, aby živili Cirkev Božím slovom a Božou milosťou. Napokon kresťanskí manželia sviatosťou manželstva, ktorou naznačujú tajomstvo jednoty a plodnej lásky medzi Kristom a Cirkvou a majú na ňom účasť (porov. Ef 5, 32), navzájom si pomáhajú k svätosti manželským spolužitím, ako aj prijímaním a výchovou detí, takže majú vo svojom životnom stave a položení svoj vlastný dar v Božom ľude (porov. 1 Kor 7, 7).²¹ Z tohto manželstva totiž vzniká rodina, v ktorej sa rodia noví občania pre ľudskú spoločnosť a milosťou Ducha Svätého sa krstom stávajú Božími deťmi, aby sa tak v priebehu vekov neprestajne udržoval Boží ľud. V rodine, ktorú možno nazvať domácou cirkvou, majú byť rodičia slovom a príkladom prvými hlásateľmi viery pre svoje deti a majú pestovať povolanie vlastné každému z nich a s osobitnou starostlivosťou duchovné povolanie.

Všetci veriaci v Krista akéhokolvek povolania a stavu, vystrojení toľkými a takými spasiteľnými prostriedkami, sú Pánom povolaní, každý svojou cestou, na takú dokonalú svätosť, ako je dokonalý sám Otec.

Zmysel pre vieru a charizmatické dary v kresťanskom ľude

12. Svätý Boží ľud má účasť aj na Kristovom prorockom úrade tým, že o ňom vydáva živé svedectvo, najmä životom podľa viery a lásky, ako aj tým, že prináša obeť chvály Bohu, totiž ovocie úst vyznávajúcich jeho meno (porov. Hebr 13, 15). Spoločenstvo veriacich ako celok, ktorému sa dostalo pomazania od Ducha Svätého (porov. 1 Jn 2, 20 a 27), sa nemôže mylíť vo viere a túto svoju osobitnú vlastnosť prejavuje nadprirodzeným zmyslom pre vieru, ktorý je v celom ľude, keď „od biskupov až po posledného veriaceho laika“²² vyjadruje svoj všeobecný súhlas vo veciach viery a mravov. Týmto zmyslom pre vieru, ktorý vzbudzuje a udržuje Duch pravdy, Boží ľud pod vedením posvätného učiteľského úradu - ktorý verne

poslúchajúc prijíma nie ako ľudské slovo, ale naozaj ako slovo Božie (porov. 1 Sol 2, 13) – neochvejne sa pridržá viery, raz navždy odovzdanej svätým (porov. Júd 3), hlbšie do nej preniká správnym úsudkom a plnšie ju uvádza do života.

Okrem toho Duch Svätý posväcuje, vedie a čnosťami ozdobuje Boží ľud nielen prostredníctvom sviatostí a služieb, ale aj tým, že rozdeľuje medzi veriacich všetkých stavov aj osobitné milosti – „každému, ako chce“ (1 Kor 12, 11) –, pomocou ktorých ich robí schopnými a ochotnými podujat' sa na rozmanité diela a úlohy užitočné na obnovu a ďalšie budovanie Cirkvi, ako je napísané: „Každý však dostáva prejavy Ducha na všeobecný úžitok“ (1 Kor 12, 7). Tieto charizmy, či už neobyčajné, alebo bežnejšie a rozšírenejšie, treba prijímať s vďakou a uspokojením, pretože obzvlášť zodpovedajú potrebám Cirkvi a sú jej na osoh. Avšak mimoriadne dary netreba opovážlivo vyhľadávať ani od nich trúfalo očakávať úspech apoštolských podujatí. Súdiť o ich pravosti a správnom používaní prislúcha len tým, ktorí sú predstavení v Cirkvi a ktorým zvlášť patrí úloha neuhášať Ducha, ale všetko skúmať a držať sa toho, čo je dobré (porov. 1 Sol 5, 12 a 19 – 21).

Univerzálnosť, čiže katolíckosť jediného Božieho ľudu

13. Všetci ľudia sú povolání do spoločenstva nového Božieho ľudu. Preto sa tento ľud, hoci zostáva jeden a jediný, má šíriť po celom svete a cez všetky veky, aby sa splnil zámer vôle Boha, ktorý na počiatku stvoril jedinou ľudskú prirodzenosť a rozhodol sa napokon zhromaždiť v jedno svoje roztratené deti (porov. Jn 11, 52). Ved' Boh na to poslal svojho Syna, „ktorého ustanovil za dediča všetkého“ (Hebr 1, 2), aby bol učiteľom, kráľom a kňazom všetkých, hlavou nového a všeobecného ľudu Božích detí. A napokon Boh na to poslal Ducha svojho Syna, Pána a Oživovateľa, aby bol pre celú Cirkev a pre jednotlivých veriacich princípom, ktorý ich zhromažďuje a zjednocuje v učení apoštolov, v bratskom spoločenstve, v lámaní chleba a v modlitbách (porov. Sk 2, 42).

Jediný Boží ľud prebýva teda medzi všetkými národmi sveta. Je to ľud kráľovstva nie pozemského, ale nebeského a získava si občanov zo všetkých národov. Všetci veriaci, rozšírení po celom svete, sú v spoločenstve s ostatnými v Duchu Svätom, takže „kto sídli v Ríme, vie, že aj Indovia sú jeho údmi“²³. Keďže však Kristovo kráľovstvo nie je z tohto sveta (porov. Jn 18, 36), Cirkev, čiže Boží ľud, keď šíri toto kráľovstvo, nič neuberá z pozemských dobier ani jedného národa. Naopak, oceňuje a prijíma schopnosti, vlastnosti a mravy jednotlivých národov, pokiaľ sú dobré, zvelaďuje a osvojuje si ich, a tým, že ich preberá, zároveň ich očisťuje, posilňuje a povznáša. Je si totiž vedomá, že ich má zhromažďovať s tým Kráľom, ktorému boli dané do dedičstva národy (porov. Ž 2, 8), a tie do jeho svätého mesta prinášajú dary a prejavy oddanosti (porov. Ž 72, 10; Iz 60, 4 – 7; Zjv 21, 24). Táto vlastnosť univerzálnosti, ktorá je ozdobou Božieho ľudu, je darom samého Pána; vďaka tomuto daru Katolícka cirkev účinne a neprestajne smeruje k zjednoteniu celého ľudstva so všetkým jeho bohatstvom pod Kristom – hlavou a v jednote jeho Ducha.²⁴

Vďaka tejto katolíckosti jednotlivé časti Cirkvi prinášajú ostatným častiam a celej Cirkvi svoje dary, takže i celok, i jednotlivé časti sa obohacujú, spolunažívajúc so všetkými ostatnými, a v jednote spoločne smerujú k plnosti. A tak Boží ľud nielenže sa utvára z rozličných národov, ale aj vnútorne spája rozličné stavy. Medzi jeho členmi jestvuje

rozdielnosť; niektorí jeho členovia slúžia svojim bratom v posvätnej službe alebo podľa životného stavu a zamerania, mnohí sa uberajú užšou cestou k svätosti v reholnom stave a tak podnecujú bratov svojím príkladom. Preto v spoločenstve Cirkvi oprávnene jestvujú partikulárne cirkvi, ktoré majú vlastné tradície, pritom však zostáva nedotknuté prvenstvo Petrovho stolca, ktorý je na čele celého spoločenstva lásky,²⁵ chráni oprávnenú rozmanitosť, ale pritom bdie, aby tieto zvláštnosti nielenže neškodili jednote, ale naopak, aby jej boli na ošoh. Z toho napokon vyplýva vnútorné spojenie medzi rozličnými časťami Cirkvi čo do duchovných bohatstiev, apoštolských pracovníkov a hmotných potrieb. Členovia Božieho ľudu sú totiž povolaní vzájomne si sprostredkovať dobrá, lebo aj na jednotlivé cirkvi sa vzťahujú slová apoštola: „Podľa toho, kto aký dar dostal, slúžte si navzájom ako dobrí správcovia mnohotvárnej Božej milosti“ (1 Pt 4, 10).

Do katolíckej jednoty Božieho ľudu, ktorá je predzvesťou a hybnou silou všeobecného pokoja, sú povolaní všetci ľudia; rozličným spôsobom do nej patria alebo sú na ňu zameraní tak katolícki veriaci, ako aj ostatní veriaci v Krista, a napokon vo všeobecnosti všetci ľudia povolaní Božou milosťou k spásu.

Katolícki veriaci

14. Posvätný koncil sa teda obracia v prvom rade na veriacich katolíkov. Na základe Svätého písma a Tradície učí, že táto putujúca Cirkev je potrebná na spásu. Lebo len Kristus, ktorý sa nám stáva prítomným vo svojom tele, ktorým je Cirkev, je Prostredníkom a cestou k spásu. Keď však výslovne zdôraznil nevyhnutnú potrebu viery a krstu (porov. Mk 16, 16; Jn 3, 5), tým súčasne potvrdil nevyhnutnú potrebu Cirkvi, do ktorej ľudia vstupujú krstom akoby cez bránu. Preto by sa nemohli spasiť tí ľudia, ktorí hoci by vedeli, že Katolícku cirkev založil Boh skrze Ježiša Krista ako nevyhnutne potrebnú, predsa by nechceli do nej vstúpiť alebo v nej vytrvať.

Do spoločenstva Cirkvi sú naplno včlenení tí, ktorí majú Kristovho Ducha, prijímajú celé jej zriadenie a všetky v nej ustanovené prostriedky spásy a sú v jej viditeľnom organizme spojení s Kristom - ktorý ju spravuje prostredníctvom najvyššieho veľkňaza a biskupov -, a to zväzkami vyznania viery, sviatostí a cirkevného vedenia a spoločenstva. Ale nespasí sa, hoci je začlenený do Cirkvi, kto nezotrvá v láske, lebo zostáva síce v lone Cirkvi „telom“, ale nie „srdcom“.²⁶ Nikto zo synov a z dcér Cirkvi nech však nezabúda, že svoje jedinečné postavenie nemá pripisovať svojim zásluhám, ale má za ne vďačiť osobitnej Kristovej milosti, a ak s ňou nebudú v súlade naše myšlienky, slová a skutky, nielenže sa nespasíme, ale navyše budeme prísnejšie súdení.²⁷

Katechumeni, ktorí si pod vplyvom Ducha Svätého výslovne žiadajú, aby boli prijatí do Cirkvi, sa do nej začleňujú už touto túžbou. Matka Cirkev ich už ako svojich zahrňa láskou a starostlivosťou.

Cirkev a kresťania - nekatolíci

15. Cirkev vie, že z viacerých dôvodov je spojená aj s tými, ktorí sú pokrstení a poctení

menom kresťan, ale nevyznávajú úplnú vieru alebo nezachovávajú jednotu spoločenstva pod vedením Petrovho nástupcu.²⁸ Mnohí z nich majú totiž v úcte Sväté písmo ako pravidlo viery a života, prejavujú úprimnú náboženskú horlivosť, s láskou veria v Boha Otca všemohúceho a v Krista, Božieho Syna a Spasiteľa,²⁹ prijali krst, ktorý ich spája s Kristom, ba uznávajú a prijímajú vo svojich cirkvách alebo cirkevných spoločenstvách aj iné sviatosti. Viacerí z nich majú aj episkopát, slávia svätú Eucharistiu a nábožne si uctievajú panenskú Bohorodičku.³⁰ K tomu sa pripája spoločenstvo v modlitbách a iných duchovných dobrách, ba aj určité spojenie v Duchu Svätom, pretože on svojou posväcujúcou silou účinkuje aj v nich svojimi darmi a milosťami, ba podaktorým dal silu vyliť i vlastnú krv za Pána. A tak Duch vzbudzuje vo všetkých Kristových učeníkoch túžbu a úsilie o pokojné zjednotenie všetkých v jedinom ovčinci pod jedným pastierom, a to spôsobom, ktorý určil Kristus.³¹ Matka Cirkev sa za to neprestajne modlí, dúfa a pracuje, pričom nabáda svojich synov a dcéry na očistu a obnovu, aby sa Kristovo znamenie jasnejšie zaskvelo na tvári Cirkvi.

Cirkev a nekresťania

16. Napokon aj tí, ktorí ešte neprijali evanjelium, sú rozličným spôsobom zameraní na Boží ľud.³² A na prvom mieste ten národ, ktorý dostal zmluvy a prislúbenia a z ktorého sa podľa tela narodil aj Kristus (porov. Rim 9, 4 - 5); národ milovaný, vyvolený za zásluhy otcov, lebo Božie dary a povolanie sú neodvolateľné (porov. Rim 11, 28 - 29). Ale plán spásy zahŕňa aj tých, ktorí uznávajú Stvoriteľa, a medzi nimi predovšetkým moslimov, ktorí tvrdia, že sa pridržajú Abrahámovej viery a spolu s nami sa klaňajú jedinému, milosrdnému Bohu, ktorý bude v posledný deň súdiť ľudí. Boh však nie je ďaleko ani od ostatných, ktorí v tieňoch a obrazoch hľadajú neznámeho Boha, „veď on dáva všetkým život, dych a všetko“ (Sk 17, 25 - 28) a ako Spasiteľ chce všetkých ľudí spasiť (porov. 1 Tim 2, 4). Lebo tí, ktorí bez vlastnej viny nepoznajú Kristovo evanjelium a jeho Cirkev, ale s úprimným srdcom hľadajú Boha a pod vplyvom milosti sa snažia skutkami plniť jeho vôľu, poznávanú hlasom svedomia, môžu dosiahnuť večnú spásu.³³ Božia prozreteľnosť neodopiera prostriedky potrebné na spásu ani tým, ktorí bez vlastnej viny ešte neprišli k jasnému poznaniu Boha a usilujú sa, nie bez Božej milosti, správne žiť. Lebo všetko, čo je u nich dobré a pravdivé, Cirkev pokladá za prípravu na evanjelium³⁴ a za dar toho, ktorý osvecuje každého človeka, aby mal napokon život. Lenže ľudia, oklamaní zlým duchom, sa neraz stratili vo svojich myšlienkach a Božiu pravdu zmenili na lož, slúžiac skôr stvoreniam ako Stvoriteľovi (porov. Rim 1, 21 a 25), alebo žijú a zomierajú na tomto svete bez Boha a tak sa vystavujú krajnému zúfalstvu. Preto Cirkev pamätá na Pánov príkaz: „Hlásajte evanjelium všetkému stvoreniu“ (Mk 16, 15), a na Božiu slávu a spásu všetkých sa horlivo stará o rozvoj misií.

Misijná povaha Cirkvi

17. Ako Otec poslal Syna, tak aj on poslal apoštolov (porov. Jn 20, 21) a povedal im: „Chodte teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal. A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia

sveta“ (Mt 28, 18 – 20). Cirkev prijala od apoštolov tento Kristov slávnostný príkaz ohlasovať spasiteľnú pravdu, aby ho plnila až po samý kraj sveta (porov. Sk 1, 8). Vzťahuje teda na seba slová apoštola: „Beda mi, keby som evanjelium nehlásal“ (1 Kor 9, 16). Preto neprestajne posielala misionárov, kým sa nové cirkvi dokonale neustália a kým aj ony samy neprevezmú úlohu pokračovať v hlásaní evanjelia. Duch Svätý ju totiž podnecuje spolupracovať na uskutočňovaní Božieho rozhodnutia, ktorým bol Kristus ustanovený za základ spásy pre celý svet. Hlásaním evanjelia Cirkev privádza všetkých, ktorí ju počúvajú, k viere a jej vyznávaniu, pripravuje ich na krst, oslobodzuje ich z otroctva bludu a privetľuje ich ku Kristovi, aby v ňom láskou rástli až k plnosti. Cirkev sa pritom pričiňuje o to, aby čokoľvek dobré, čo sa nachádza v ľudských mysliach a srdciach alebo v národných zvykoch a kultúrach, nielenže nezahynulo, ale aj ozdravelo, povznieslo sa a dozrelo na Božiu slávu, na zahanbenie zlého ducha a na šťastie človeka. Povinnosť šíriť vieru podľa svojich možností viaže každého Kristovho učeníka.³⁵ Avšak hoci krstiť tých, ktorí uverili, môže ktokoľvek, predsa iba kňaz môže dokončiť výstavbu tela eucharistickou obetou a tak plniť Božie slovo vyjadrené cez proroka: „Lebo od východu slnka až po západ je veľké moje meno medzi národmi a na každom mieste budú obetovať, budú prinášať môjmu menu čistú obetu“ (Mal 1, 11).³⁶ A tak sa Cirkev zároveň modlí i pracuje, aby sa celé ľudstvo stalo Božím ľudom, Pánovým telom a chrámom Ducha Svätého, a aby sa v Kristovi, ktorý je hlavou všetkých, vzdávala Stvoriteľovi a Otcovi vesmíru všetka česť a sláva. Tretia kapitola

O HIERARCHICKOM ZRIADENÍ CIRKVI A OSOBITNE O EPISKOPÁTE

Úvod

18. Na spravovanie a stály vzrast Božieho ľudu Kristus Pán ustanovil vo svojej Cirkvi rozličné služby, ktoré sú zamerané na dobro celého tela. Lebo služobníci, ktorí majú posvätnú moc, slúžia svojim bratom, aby všetci, ktorí patria do Božieho ľudu – a preto sa tešia skutočnej kresťanskej dôstojnosti –, sledovali v slobode a poriadku ten istý cieľ a dosiahli spásu.

Tento posvätný cirkevný snem, kráčajúc v šľapajach Prvého vatikánskeho koncilu, spolu s ním učí a vyhlasuje, že Ježiš Kristus, večný Pastier, založil svätú Cirkev, poslal apoštolov, ako on sám bol poslaný Otcem (porov. Jn 20, 21), a chcel, aby ich nástupcovia, totiž biskupi, boli v jeho Cirkvi pastiermi až do skončenia vekov. Aby však episkopát bol len jeden a jednotný, postavil na čelo ostatných apoštolov blahoslaveného Petra a v ňom ustanovil večný, viditeľný princíp a základ jednoty viery i spoločenstva.³⁷ Toto učenie o ustanovení, neprestajnom trvaní, moci a zmysle posvätného primátu rímskeho pápeža a o jeho neomylnom učiteľskom úrade posvätný koncil znovu predkladá všetkým veriacim pevne veriť, a pokračujúc v začatom diele, uzniesol sa vyznať a vyhlásiť pred tvárou všetkých učenie o biskupoch, nástupcoch apoštolov, ktorí spolu s Petrovým nástupcom, Kristovým námestníkom³⁸ a viditeľnou hlavou celej Cirkvi, spravujú dom živého Boha.

Povolanie a ustanovenie dvanástich apoštolov

19. Keď sa Pán Ježiš pomodlil k Otcovi, povolal k sebe tých, ktorých sám chcel, ustanovil Dvanástich, aby boli s ním, a aby ich poslal hlásať Božie kráľovstvo (porov. Mk 3, 13 - 19; Mt 10, 1 - 42). Týchto apoštolov (porov. Lk 6, 13) ustanovil na spôsob kolégia alebo trvalého zboru, na ktorého čelo postavil Petra, vyvoleného spomedzi nich (porov. Jn 21, 15 - 17). Najprv ich poslal k synom Izraela a potom k všetkým národom (porov. Rim 1, 16), aby, účastní na jeho moci, spravili všetky národy jeho učeníkmi, posväcovali ich, viedli (porov. Mt 28, 16 - 20; Mk 16, 15; Lk 24, 45 - 48; Jn 20, 21 - 23), a tak rozširovali Cirkev a pod vedením Pána ju svojou službou opatrovali po všetky dni až do skončenia vekov (porov. Mt 28, 20). V tomto poslaní boli v plnej miere potvrdení na Turíce (porov. Sk 2, 1 - 26), podľa Pánovho prislúbenia: „... keď zostúpi na vás Svätý Duch, dostanete silu a budete mi svedkami v Jeruzaleme i v celej Judei aj v Samárii a až po samý kraj zeme“ (Sk 1, 8). Odvtedy apoštoli, všade hlásajúc evanjelium (porov. Mk 16, 20) - ktoré počúvajúc prijímajú pôsobením Ducha Svätého -, zhromažďujú všeobecnú Cirkev, Pánom založenú na apoštoloch a postavenú na blahoslavenom Petrovi, ich kniežati, a na uholnom kameni, ktorým je sám Ježiš Kristus (porov. Zjv 21, 14; Mt 16, 18; Ef 2, 20).³⁹

Biskupi - nástupcovia apoštolov

20. Božské poslanie, ktoré Kristus zveril apoštolom, bude trvať až do skončenia vekov (porov. Mt 28, 20), lebo evanjelium, ktoré majú odovzdávať, je pre Cirkev navždy základom celého jej života. Pretože Cirkev je hierarchicky usporiadaná spoločnosť, apoštoli sa postarali o ustanovenie svojich nástupcov.

Mali totiž nielen rozličných spolupracovníkov vo svojej službe,⁴⁰ ale - aby poslanie, ktoré im bolo zverené pokračovalo aj po ich smrti - odovzdali svojim bezprostredným spolupracovníkom akoby na spôsob testamentu úlohu dokončiť a upevňovať dielo, ktoré začali,⁴¹ pričom im odporúčali bdieť nad celým stádom, v ktorom ich Duch Svätý ustanovil, aby pásli Božiu Cirkev (porov. Sk 20, 28). Ustanovili teda takýchto mužov a potom im dali dispozície, aby po ich smrti iní osvedčení muži prebrali ich službu.⁴² Medzi rozličnými službami, ktoré sa už od prvotných čias vykonávajú v Cirkvi, má podľa svedectva Tradície hlavné miesto služba tých, ktorí - ustanovení za biskupov - prostredníctvom nástupníctva, ktoré pokračuje od začiatku,⁴³ sú výhonkami apoštolských koreňov.⁴⁴ Ako svedčí sv. Irenej, prostredníctvom tých, ktorých apoštoli ustanovili za biskupov, a ich nástupcov až po naše časy sa po celom svete prejavuje⁴⁵ a uchováva⁴⁶ apoštolská tradícia.

Biskupi sa teda spolu s presbytermi a diakonmi, svojimi pomocníkmi, podujali na službu spoločenstva⁴⁷ a stoja v Božom mene na čele stáda⁴⁸, ktorému sú pastiermi ako učiteľia viery, kňazi posvätnéj bohoslužby a služobníci pri vedení Cirkvi.⁴⁹ Ako však trvá úrad, ktorý Pán osobitne zveril Petrovi, prvému z apoštolov, a ktorý sa má prenášať na jeho nástupcov, tak trvá aj úrad apoštolov spravovať Cirkev, ktorý má natrvalo vykonávať posvätný biskupský stav.⁵⁰ Preto posvätný koncil učí, že biskupi z Božieho ustanovenia nastúpili na miesto apoštolov⁵¹ ako pastieri Cirkvi a že kto ich počúva, počúva Krista, a kto nimi pohŕda, pohŕda Kristom, ako aj tým, ktorý Krista poslal (porov. Lk 10, 16).⁵²

Episkopát ako sviatosť

21. V osobe biskupov, ktorým pomáhajú kňazi, je teda uprostred veriacich prítomný Pán Ježiš Kristus, najvyšší Velkňaz. Hoci sedí po pravici Boha Otca, nie je vzdialený od zhromaždenia svojich veľkňazov,⁵³ ale predovšetkým prostredníctvom ich vznešenej služby hlása všetkým národom Božie slovo a veriacim ustavične vysluhuje sviatosti viery; ich otcovským pôsobením (porov. 1 Kor 4, 15) pričleňuje nadprirodzeným znovuzrozením nové údy k svojmu telu a napokon ich vedie múdrosťou a rozvážnosťou a usmerňuje ľud Nového zákona na jeho púti do večnej blaženosti. Títo pastieri, vyvolení pásť Pánovo stádo, sú Kristovými služobníkmi a vysluhovateľmi Božích tajomstiev (porov. 1 Kor 4, 1); sú poverení vydávať svedectvo o evanjeliu Božej milosti (porov. Rim 15, 16; Sk 20, 24) a byť v slávnej službe Ducha a spravodlivosti (porov. 2 Kor 3, 8 - 9).

Aby mohli plniť také veľké úlohy, Kristus obdaril apoštolov osobitným vyliatím Ducha Svätého, ktorý na nich zostúpil (porov. Sk 1, 8; 2, 4; Jn 20, 22 - 23), a oni vkladáním rúk odovzdali tento duchovný dar svojim spolupracovníkom (porov. 1 Tim 4, 14; 2 Tim 1, 6 - 7) a ten bol v biskupskej vysviacke prenesený až k nám.⁵⁴ Tento posvätný koncil učí, že biskupskou vysviackou sa udeľuje plnosť sviatosti posvätného stavu, ktorú aj liturgický zvyk Cirkvi, aj výroky svätých otcov nazývajú najvyššie kňazstvo, vrchol posvätnéj služby.⁵⁵ Biskupská vysviacka s poslaním posväcovať udeľuje aj poslanie učiť a spravovať; tie sa však vzhľadom na svoju povahu môžu vykonávať iba v hierarchickom spoločenstve s hlavou a členmi biskupského kolégia. Lebo z tradície, ktorá sa prejavuje najmä v liturgických obradoch a spôsobe konania východnej, ako aj západnej Cirkvi, je zrejmé, že vkladáním rúk a konsekračnými slovami sa udeľuje milosť Ducha Svätého⁵⁶ a vtláča posvätný charakter,⁵⁷ takže biskupi vynikajúcim a viditeľným spôsobom zastávajú úlohu samého Krista - Učiteľa, Pastiera a Velkňaza - a konajú v jeho osobe.⁵⁸ Biskupom prislúcha udelením sviatostnej vysviacky prijímať novovyvolených do biskupského zboru.

Kolégium biskupov a jeho hlava

22. Tak ako svätý Peter a ostatní apoštoli tvoria z Pánovho ustanovenia jediné apoštolské kolégium, rovnakým spôsobom sú navzájom spojení rímsky veľkňaz, Petrov nástupca, a biskupi, nástupcovia apoštolov. Už najstarobylejšia disciplína, podľa ktorej biskupi celého sveta boli spojení medzi sebou a s rímskym veľkňazom zväzkom jednoty, lásky a pokoja,⁵⁹ ako aj cirkevné snemy,⁶⁰ ktoré sa schádzavali, aby sa na nich spoločne rozhodovalo o veľmi dôležitých veciach⁶¹ po zhodnotení uznesenia radou mnohých,⁶² vyjadrujú kolegiálne zväzky a povahu biskupského stavu. Túto kolegiálnosť jasne potvrdzujú všeobecné cirkevné snemy, ktoré sa konali v priebehu vekov. Dosvedčuje ju aj dávny zvyk zvolať viacerých biskupov, aby mali účasť na povýšení novovyvoleného na veľkňazskú hodnosť. Členom biskupského zboru sa niekto stáva na základe sviatostnej vysviacky a hierarchického spoločenstva s hlavou a členmi kolégia.

Kolégium biskupov, čiže biskupský zbor, nemá však moc, ak sa nechápe spolu so svojou hlavou, Petrovým nástupcom, rímskym biskupom, ktorého právomoc primátu zostáva

nedotknutá voči všetkým, tak voči duchovným pastierom, ako aj voči veriacim. Rímsky veľkňaz má totiž mocou svojho úradu Kristovho námestníka a pastiera celej Cirkvi plnú, najvyššiu a všeobecnú moc nad celou Cirkvou, ktorú môže vždy slobodne vykonávať. No biskupský stav, ktorý je nástupcom apoštolského kolégia v učiteľskom úrade a duchovnej správe, ba ktorý je nepretržitým pokračovateľom apoštolského zboru, je spolu so svojou hlavou, rímskym veľkňazom - a nikdy nie bez neho - aj nositeľom najvyššej a plnej moci nad celou Cirkvou;⁶³ túto moc však možno vykonávať iba so súhlasom rímskeho veľkňaza. Jedine Šimona Pán ustanovil za skalú, zveril mu v Cirkvi moc kľúčov (porov. Mt 16, 18 - 19) a urobil ho pastierom celého svojho stáda (porov. Jn 21, 15 a nasl.); avšak je isté, že moc zväzovať a rozväzovať, ktorú dostal Peter (Mt 16, 19), bola daná, ako je známe, aj kolégiu apoštolov spojenému so svojou hlavou (Mt 18, 18; 28, 16 - 20).⁶⁴ Toto kolégium, pretože sa skladá z mnohých, vyjadruje rozmanitosť a univerzálnosť Božieho ľudu; keďže je však zhromaždené pod jednou hlavou, vyjadruje jednotu Kristovho stáda. V ňom biskupi, verne rešpektujúc primát a zvrchovanosť svojej hlavy, vykonávajú vlastnú právomoc pre dobro svojich veriacich, ba aj celej Cirkvi, ktorej organickú stavbu a súlad neprestajne posilňuje Duch Svätý. Biskupské kolégium vykonáva svoju zvrchovanú moc nad celou Cirkvou slávnostným spôsobom na všeobecnom koncile. Koncil nemôže byť nikdy všeobecný, ak ho ako taký nepotvrdil, alebo aspoň neprijal Petrov nástupca; a je výsadou rímskeho veľkňaza takéto koncily zvolať, predsedáť im a potvrdiť ich.⁶⁵ Tú istú kolégiovú moc môžu spolu s pápežom vykonávať biskupi rozptýlení po celom svete, pod podmienkou, že hlava kolégia ich vyzve na kolégiovú činnosť, alebo ju aspoň schváli, prípadne slobodne prijme spoločnú akciu týchto biskupov, ktorá sa tak stane skutočným úkonom kolégia.

Vzťahy medzi biskupmi v rámci kolégia

23. Kolégiová jednota sa prejavuje aj vo vzájomných vzťahoch jednotlivých biskupov s partikulárnymi cirkvami a so všeobecnou Cirkvou. Rímsky veľkňaz ako Petrov nástupca je stálym a viditeľným princípom a základom jednoty biskupov, ako aj množstva veriacich⁶⁶. Jednotliví biskupi sú zase viditeľným princípom a základom jednoty v ich partikulárnych cirkvách,⁶⁷ utvorených na obraz všeobecnej Cirkvi; v nich a z nich jestvuje jedna a jediná Katolícka cirkev.⁶⁸ A preto jednotliví biskupi sú reprezentantmi vlastnej cirkvi, kým všetci, spolu s pápežom, reprezentujú celú Cirkev vo zväzku pokoja, lásky a jednoty.

Jednotliví biskupi, ktorí stoja na čele miestnych cirkví, vykonávajú svoju pastiersku správu nad tou čiastkou Božieho ľudu, ktorá im je zverená, a nie nad inými cirkvami ani nad všeobecnou Cirkvou. Ale keďže sú členmi biskupského kolégia a zákonitými nástupcami apoštolov, každý z nich je z ustanovenia a príkazu Krista⁶⁹ povinný starať sa o celú Cirkev. A hoci sa táto starostlivosť neuskutočňuje vykonávaním právomoci, predsa je v najväčšej miere na osoh všeobecnej Cirkvi. Veď všetci biskupi majú napomáhať a brániť jednotu viery a spoločnú disciplínu celej Cirkvi, učiť veriacich láske k celému Kristovmu tajomnému telu, najmä k chudobným, trpiacim a k tým, ktorí sú prenasledovaní pre spravodlivosť (porov. Mt 5, 10), podporovať všetky podujatia spoločné celej Cirkvi a starať sa najmä o to, aby rástla viera a všetci ľudia sa dostali k svetlu plnej pravdy. Napokon, je isté, že keď biskupi dobre

spravujú svoju cirkev ako časť všeobecnej Cirkvi, prispievajú tým k dobru celého tajomného tela, ktoré je aj telom cirkví.⁷⁰

Starosť o hlásanie evanjelia na celom svete prislúcha zboru arcipastierov. Kristus dal toto poverenie všetkým spoločne a takto im uložil spoločnú povinnosť, ako na to otcov Efezského koncilu⁷¹ upozornil už pápež Celestín. Jednotliví biskupi sú teda povinní, pokiaľ im to dovoľuje vykonávanie ich vlastného úradu, spolupracovať medzi sebou a s Petrovým nástupcom, ktorému je osobitným spôsobom zverená vznešená úloha šíriť kresťanské meno.⁷² Preto majú zo všetkých síl poskytovať misiám robotníkov do žatvy, ako aj duchovnú a hmotnú pomoc, a to buď sami priamo, alebo podnecovaním horlivej spolupráce veriacich. Napokon, podľa úctyhodného príkladu, nech biskupi vo všeobecnom spoločenstve lásky bratskou pomocou ochotne prispievajú iným, najmä okolitým a chudobnejším cirkvám.

Riadením Božej prozreteľnosti sa stalo, že rôzne cirkvi, ktoré založili apoštoli a ich nástupcovia na rozličných miestach, sa postupom času zoskupovali do rozmanitých organicky spojených celkov, ktoré zachovávajú jednotu viery a jediné Bohom ustanovené zriadenie všeobecnej Cirkvi, pričom majú vlastnú disciplínu, liturgickú prax, ako aj teologické a duchovné dedičstvo. Niektoré z nich, najmä starodávne patriarchálne cirkvi, akoby matky vo viere, zrodili iné – dcérske partikulárne cirkvi, ku ktorým ich podnes viažu užšie zväzky lásky vo sviatostnom živote a vo vzájomnom rešpektovaní práv a povinností.⁷³ Táto rozmanitosť miestnych cirkví, smerujúca k jednote, jasnejšie dokazuje katolíckosť nerozdelenej Cirkvi. Podobne môžu dnes aj biskupské konferencie mnohorakým a účinným spôsobom prispieť k tomu, aby zmysel pre kolegiálnu vyústil do konkrétnych rozhodnutí.

Poslanie biskupov

24. Biskupi ako nástupcovia apoštolov dostávajú od Pána, ktorému bola daná všetka moc na nebi a na zemi, poslanie učiť všetky národy a hlásať evanjelium všetkému stvoreniu, aby všetci ľudia dosiahli spásu vierou, krstom a zachovávaním prikázaní (porov. Mt 28, 18 – 20; Mk 16, 15 – 16; Sk 26, 17 a nasl.). Aby mohli plniť toto poslanie, Kristus Pán prisľúbil apoštolom Duchu Svätého a v deň Turíc ho zoslal z neba, aby mu jeho silou boli svedkami až po kraj sveta pred pohanmi, národmi a panovníkmi (porov. Sk 1, 8; 2, 1 nasl.; 9, 15). Úrad, ktorý Pán zveril pastierom svojho ľudu, je skutočná služba, vo Svätom písme výstižne nazývaná „diakonía“ (ministerium), to jest služba (porov. Sk 1, 17 a 25; 21, 19; Rim 11, 13; 1 Tim 1, 12).

Kánonická misia sa môže biskupom udeľovať podľa právoplatných zvykov, ktoré neodvolala najvyššia a všeobecná cirkevná moc, alebo podľa zákonov, ktoré tá istá vrchnosť vyniesla, prípadne odobrila, alebo ju udeľuje priamo Petrov nástupca; ak však on odmietne či odoprie apoštolské spoločenstvo, biskupi nemôžu byť uvedení do úradu.⁷⁴

Učiteľský úrad biskupov

25. Medzi hlavnými povinnosťami biskupov vyniká hlásanie evanjelia.⁷⁵ Biskupi sú totiž hlásateľmi viery, ktorí privádzajú ku Kristovi nových učeníkov, sú aj autentickými učiteľmi, obdarenými Kristovou autoritou, hlásajú sebe zverenému ľudu vieru, ktorú treba veriť a

aplikovať v morálnom správaní; vo svetle Ducha Svätého ju vysvetľujú, vynášajúc z pokladu Božieho zjavenia veci nové i staré (porov. Mt 13, 52) a pričínajú sa, aby prinášala ovocie, a bedlivo bránia svoje stádo pred bludmi (porov. 2 Tim 4, 1 - 4), ktoré ho ohrozujú. Keď biskupi učia v spoločenstve s rímskym veľkňazom, nech im všetci prejavujú úctu ako svedkom Božej a katolíckej pravdy. Veriaci majú prijímať rozhodnutie svojho biskupa vnesené v Kristovom mene vo veciach viery a mravov a pridržať sa ho s nábožnou ochotou. Nábožnú ochotu vôle a rozumu treba však osobitným spôsobom prejavovať voči autentickému učiteľskému úradu rímskeho veľkňaza, aj keď nehovorí slávnostne (ex cathedra); a to tak, že sa jeho najvyšší učiteľský úrad s úctou uznáva a jeho výroky sa úprimne prijímajú, podľa jeho vôle a úmyslov, ktoré prejavil a ktoré vyplývajú najmä z povahy dokumentov, z častého predkladania toho istého učenia, ako aj zo spôsobu vyjadrovania.

Hoci jednotliví biskupi nemajú výsadu neomylnosti a sú rozptýlení po celom svete, ak sú spojení zväzkom spoločenstva medzi sebou a s Petrovým nástupcom -, ak sa pri podávaní svojho autentického výkladu zhodujú vo veciach viery a mravov na nejakom výroku ako definitívne záväznom, neomylné predkladajú Kristovo učenie.⁷⁶ A to je ešte zjavnejšie, keď zhromaždení na všeobecnom cirkevnom sneme, sú pre celú Cirkev učiteľmi a rozhodujú vo veciach viery a mravov, a preto ich definície treba prijať s poslušnosťou viery.⁷⁷

Táto neomylnosť pri definovaní učenia vo veciach viery alebo mravov, ktorou božský Spasiteľ obdaril svoju Cirkev, má taký rozsah, aký je rozsah pokladu Božieho zjavenia, ktorý treba svedomite opatrovať a verne vykladať. Túto neomylnosť má na základe svojho úradu rímsky veľkňaz, hlava kolégia biskupov, keď ako najvyšší pastier a učiteľ všetkých veriacich v Krista, posilňujúci svojich bratov vo viere (porov. Lk 22, 32), s definitívnou platnosťou vyhlasuje učenie týkajúce sa viery alebo mravov.⁷⁸ Preto sa jeho definície právom označujú za nepozmeniteľné samy osebe, a nie vďaka súhlasu Cirkvi, keďže pápež ich vynáša pod vedením Ducha Svätého, ktorý mu bol prisľúbený v osobe svätého Petra, a tak nepotrebujú potvrdenie od nikoho iného ani nepripúšťajú odvolanie na inú inštanciu. Lebo vtedy rímsky veľkňaz nevynáša výrok ako súkromná osoba, ale vykladá alebo bráni katolícke učenie ako najvyšší učiteľ všeobecnej Cirkvi, osobitne vyznačený charizmou neomylnosti samej Cirkvi.⁷⁹ Neomylnosť prisľúbenú Cirkvi má aj kolégium biskupov, keď vykonáva najvyšší učiteľský úrad spolu s Petrovým nástupcom. A týmto definíciám nikdy nemôže chýbať súhlas Cirkvi pod vplyvom toho istého Ducha Svätého, vďaka ktorému sa celé Kristovo stádo udržiava a zvelaďuje v jednote viery.⁸⁰

Keď teda rímsky veľkňaz - alebo biskupský zbor spolu s ním - definuje nejakú pravdu, koná tak v súlade so Zjavením, ktorého sa musia všetci pridržať a s ním sa zhodovať a ktoré sa neporušené prenáša písmom alebo ústnym podaním, a to zákonitou postupnosťou biskupov, no najmä starostlivosťou samého rímskeho veľkňaza, a ktoré sa v Cirkvi vo svetle Ducha pravdy sväto zachováva a verne vysvetľuje⁸¹. Rímsky veľkňaz a biskupi sa zo svojho úradu a pre vážnosť veci vhodnými prostriedkami horlivo a bedlivo starajú o náležitý výskum a priliehavé ohlasovanie Zjavenia⁸², avšak neprijímajú nijaké nové verejné zjavenie ako zložku Božieho pokladu viery⁸³.

Úrad posväcovania

26. Biskup, vyznačený plnosťou sviatosti posvätného stavu, je „správcom milosti najvyššieho kňazstva“,84 najmä v Eucharistii, ktorú sám obetuje alebo dáva obetovať85 a vďaka ktorej Cirkev stále žije a vzrastá. Táto Kristova Cirkev je skutočne prítomná vo všetkých legitímnych miestnych spoločenstvách veriacich, ktoré – spojené so svojimi pastiermi86 – sa v Novom zákone volajú aj cirkvami. Ony sú na svojom mieste novým ľudom, ktorý povolal Boh mocou Ducha Svätého a v celej plnosti (porov. 1 Sol 1, 5). V nich sa hlásaním Kristovho evanjelia zhromažďujú veriaci a slávi sa tajomstvo Pánovej večere, aby sa Pánovým telom a jeho krvou úzko zjednotilo celé bratské spoločenstvo.87 Vždy, keď sa spoločenstvo pod posvätnou službou biskupov zhromažďuje okolo oltára,88 symbolicky sa prejavuje tá láska a „jednota tajomného tela, bez ktorej človek nemôže byť spasený“.89 V týchto spoločenstvách, hoci často malých a chudobných alebo rozptýlených, je prítomný Kristus, ktorého mocou sa združuje jedna, svätá, katolícka a apoštolská Cirkev.90 Veď „účasť na Kristovom tele a jeho krvi spôsobuje, že sa stávame tým, čo prijímame“.91

Každé legitímne slávenie Eucharistie sa koná podľa smerníc biskupa, ku ktorého úradu patrí predkladať Božej velebnosti kult poklony kresťanského náboženstva a upravovať ho podľa Pánových príkazov a v súlade s cirkevnými predpismi, podľa jeho osobitného úsudku bližšie prispôbenými potrebám diecézy.

Takto biskupi modlitbou a prácou za ľud mnohorakým spôsobom a v hojnej miere rozdávať z plnosti Kristovej svätosti. Službou Božieho slova sprostredkujú veriacim spásanosnú Božiu moc (porov. Rim 1, 16), posväcujú ich sviatosťami upravujúc svojou autoritou ich pravidelné a užitočné vysluhovanie.92 Oni dávajú smernice na udeľovanie krstu, ktorým sa odovzdáva účasť na Kristovom kráľovskom kňazstve. Oni sú prvotnými vysluhovateľmi birmovania, oni udeľujú svätenia a usmerňujú disciplínu pokánia, oni starostlivo povzbudzujú a poučujú svoj ľud, aby si s vierou a úctou plnil svoju úlohu v liturgii a najmä na obete svätej omše. A napokon oni sú príkladom svojho života povinní pomáhať tým, ktorým stoja na čele, chrániac si mravy od všetkého zlého a podľa možnosti napredujúc s Božou pomocou v dobrom, aby spolu so stádom, ktoré im bolo zverené, dosiahli večný život.93

Riadiaci úrad biskupov

27. Biskupi spravujú partikulárne cirkvi, ktoré sú im zverené ako Kristovi zástupcovia a splnomocnenci94 radami, odporúčaniami a príkladom, ako aj autoritou a posvätnou mocou, ktorú však používajú iba na to, aby vzdelávali svoje stádo v pravde a vo svätosti, nezabúdajúc, že kto je väčší, má byť ako menší, a kto je predstavený, byť ako služobník (porov. Lk 22, 26 – 27). Táto moc, ktorú vykonávajú osobne v Kristovom mene, je vlastná, riadna a bezprostredná, hoci jej vykonávanie nakoniec riadi najvyššia autorita Cirkvi, ktorá ju môže do určitej miery obmedziť, majúc na zreteli dobro Cirkvi a veriacich. V sile tejto moci majú biskupi sväté právo a povinnosť pred Bohom vynášať zákony pre svojich podriadených, súdiť ich a upravovať všetko, čo sa týka kultu a apoštolátu.

Biskupom sa zveruje celá pastierska služba, čiže stála a pravidelná starosť o ich stádo, preto

sa nemajú pokladať za námestníkov rímskych veľkňazov, veď majú svoju vlastnú právomoc a celkom správne sa nazývajú arcipastiermi zvereného ľudu.⁹⁵ Preto najvyššia a všeobecná cirkevná autorita neoklieštuje ich moc, ale naopak, potvrdzuje ju, posilňuje a bráni,⁹⁶ lebo Duch Svätý neprestajne zachováva formu riadenia, ktorú Kristus Pán ustanovil vo svojej Cirkvi.

Biskup poslaný od Otca ľudskej rodiny, aby ju spravoval, nech má pred očami vzor Dobrého pastiera, ktorý neprišiel dať sa obsluhovať, ale slúžiť (porov. Mt 20, 28; Mk 10, 45) a položiť svoj život za ovce (porov. Jn 10, 11). Vyvolený spomedzi ľudí a podliehajúci slabostiam, môže mať súcit s nevedomými a blúdiacimi (porov. Hebr 5, 1 - 2). Nech sa nezdráha vypočuť podriadených, o ktorých sa stará ako o svoje pravé deti, a nech ich povzbudzuje, aby s ním horlivo spolupracovali. A keďže bude musieť vydať Bohu zúčtovanie z ich duší (porov. Hebr 13, 17), nech sa modlitbami, kázňami a skutkami lásky každého druhu stará tak o nich, ako aj o tých, ktorí ešte nepatria do jediného ovčince, lebo aj ich má pokladať za zverených sebe v Pánovi. Keďže je ako apoštol Pavol dlžníkom všetkých, má byť pripravený všetkým hlásať evanjelium (porov. Rim 1, 14 - 15) a povzbudzovať svojich veriacich do apoštolskej a misionárskej činnosti. Veriaci zasa majú byť oddaní biskupovi ako Cirkvi Ježišovi Kristovi a ako Ježiš Kristus Otcovi, aby bolo všetko v jednotnom súlade⁹⁷ a úplnosti na Božiu slávu (porov. 2 Kor 4, 5).

Kňazi a ich vzťahy ku Kristovi, k biskupom, medzi sebou
a ku kresťanskému ľudu

28. Kristus, ktorého Otec posvätil a poslal na svet (porov. Jn 10, 36), dal prostredníctvom svojich apoštolov účasť na svojom posvätení a poslaní ich nástupcom, teda biskupom,⁹⁸ ktorí úlohu svojej služby legitímne odovzdali v rozličných stupňoch rozličným jednotlivcom v Cirkvi. Bohom ustanovenú ekleziálnu službu vykonávajú v rozličných stupňoch tí, ktorí sa od dávnych čias volajú biskupi, presbyteri a diakoni.⁹⁹ Hoci presbyteri nemajú najvyšší stupeň kňazstva a vo vykonávaní svojej moci závisia od biskupov, predsa sú s nimi spojení v kňazskej dôstojnosti¹⁰⁰ a sviatosťou posvätného stavu¹⁰¹ sú podľa vzoru Krista, najvyššieho a večného Kňaza (porov. Hebr 5, 1 - 10; 7, 24; 9, 11 - 28), vysvätení, aby hlásali evanjelium, spravovali veriacich a slávil Boží kult ako praví kňazi Nového zákona.¹⁰² Podľa stupňa svojej služby majú účasť na poslaní jediného Prostredníka Krista (porov. 1 Tim 2, 5) a všetkým ohlasujú Božie slovo. Svoje posvätné poslanie vykonávajú predovšetkým v eucharistickom kulte alebo zhromaždení (synaxis), kde konajú v osobe Krista¹⁰³ a ohlasujú jeho tajomstvo, a tak spájajú prosby veriacich s obetou ich Hlavy; v obete svätej omše sprítomňujú a aplikujú¹⁰⁴ až do Pánovho príchodu (porov. 1 Kor 11, 26) jedinou obeť Nového zákona, čiže obeť Krista, ktorý raz a navždy sám seba priniesol Otcovi ako obeť bez poškvrnny (porov. Hebr 9, 11 - 28). Kajúcim alebo chorým veriacim preukazujú vrcholnú službu zmierenia a úľavy a predkladajú Bohu Otcovi potreby a modlitby veriacich (porov. Hebr 5, 1 - 4). V medziach svojej moci vykonávajú poslanie Krista - Hlavy a Pastiera¹⁰⁵, zhromažďujú Božiu rodinu ako v jednom duchu zmýšľajúcich bratov¹⁰⁶ a skrze Krista ju v Duchu privádzajú k Bohu Otcovi, ktorému sa uprostred svojho stáda klaňajú v Duchu a

pravde (porov. Jn 4, 24). Napokon sa venujú kázaniu a vyučovaniu (porov. 1 Tim 5, 17), pričom veria v to, čo čítali v Pánovom zákone a o čom rozjímali, učia podľa svojej viery a správajú sa podľa svojho učenia.¹⁰⁷

Kňazi, starostliví spolupracovníci biskupského stavu¹⁰⁸ a jeho pomoc a nástroj, povolání slúžiť Božiemu ľudu, tvoria so svojím biskupom jediné presbytérium, ktoré sa však venuje rozličným úlohám.¹⁰⁹ V jednotlivých miestnych spoločenstvách veriacich sprítomňujú určitým spôsobom biskupa, s ktorým sú spojení v duchu dôvery a veľkodušnosti, primerane svojmu stavu berú na seba jeho úlohy a starostlivosť a každý deň ich oddane plnia. Pod vedením biskupa posväcujú a spravujú im zverenú časť Pánovho stáda, na svojom pôsobisku robia zjavnou všeobecnú Cirkev a účinne napomáhajú výstavbu celého Kristovho tela (porov. Ef 4, 12). Majúc na zreteli dobro Božích detí, nech sa usilujú mať svoj podiel na pastoračnej práci celej diecézy, ba celej Cirkvi. Pre túto účasť na kňazstve a poslaní biskupa nech v ňom kňazi naozaj uznávajú svojho otca a nech ho úctivo poslúchajú. Biskup zasa nech pokladá kňazov za svojich spolupracovníkov, synov a priateľov, ako Kristus nazýva svojich učeníkov už nie sluhami, ale priateľmi (porov. Jn 15, 15). A tak, vzhľadom na svätenie a službu, sú všetci diecézni aj rehoľní kňazi pridružení k biskupskému zboru a podľa svojho povolania a milosti slúžia na dobro celej Cirkvi.

V dôsledku spoločnej vysviacky a poslania spája všetkých kňazov dôverné bratstvo, ktoré sa má spontánne a ochotne prejavovať vzájomnou pomocou duchovnou i materiálnou, pastoračnou i personálnou pri stretnutiach, ako aj v spoločenstve života, práce a lásky.

O veriacich, ktorých duchovne zrodili krstom a vyučovaním (porov. 1 Kor 4, 15; 1 Pt 1, 23), nech sa kňazi starajú ako otcovia v Kristu. Nech ochotne ako vzor stáda (1 Pt 5, 3) vedú svoje miestne spoločenstvo a tak mu slúžia, aby bolo hodné nazývať sa menom, ktorým sa označuje jediný a celý Boží ľud, totiž Božou cirkvou (porov. 1 Kor 1, 2; 2 Kor 1, 1, a inde). Nech pamätajú, že svojím každodenným životom a svojou starostlivosťou majú veriacim aj neveriacim, katolíkom i nekatolíkom poskytovať obraz skutočne kňazskej a pastierskej činnosti a všetkým vydávať svedectvo pravdy a života. Ako dobrí pastieri majú hľadať aj tých (porov. Lk 15, 4 - 7), ktorí síce boli pokrstení v Katolíckej cirkvi, ale už nepristupujú k sviatostiam, alebo dokonca odpadli od viery.

A keďže dnešné ľudstvo čoraz väčšmi smeruje k občianskej, hospodárskej a spoločenskej jednote, je o to potrebnéjšie, aby kňazi pod vedením biskupov a rímskeho veľkňaza spoločným úsilím odstránili akúkoľvek nejednotnosť, aby tak celé ľudstvo dospelo k jednote Božej rodiny.

Diakoni

29. Na nižšom stupni hierarchie sú diakoni, na ktorých sa vkladajú ruky „nie na kňazstvo, ale na službu“.¹¹⁰ Posilnení sviatostnou milosťou, slúžia Božiemu ľudu v spoločenstve s biskupom a jeho presbytériom pri slávení Božích tajomstiev, kázaní Božieho slova a pri skutkoch lásky. Úlohou diakona je - podľa toho, ako mu to určí zodpovedná cirkevná vrchnosť - slávnostným spôsobom vysluhovať krst, uchovávať a rozdávať Eucharistiu, asistovať v mene Cirkvi pri uzavieraní manželstva a požehnať ho, prinášať zomierajúcim

sväté prijímanie (viaticum), čítať veriacim Sväté písmo, vzdelávať a povzbudzovať ľud, viesť pobožnosti a modlitby veriacich, vysluhovať sväteniny, konať smútočné a pohrebné obrady. Diakoni, ktorí sa venujú charitatívnym a administratívnym povinnostiam a pamätajúc na slová blahoslaveného Polykarpa: „Nech sú milosrdní, pracovití, kráčajúci v pravde Pána, ktorý sa stal sluhom všetkých“.111

Keďže však tieto pre život Cirkvi prepotrebné úlohy sa vo viacerých krajinách môžu iba ťažko plniť podľa súčasnej disciplíny latinskej Cirkvi, bude sa môcť diakonát obnoviť ako osobitný a trvalý stupeň hierarchie. Spadá do pôsobnosti kompetentných územných biskupských konferencií rozličného druhu so schválením pápeža rozhodnúť, či a kde je pre pastoračnú činnosť vhodné ustanoviť takýchto diakonov. So súhlasom rímskeho veľkňaza možno tento diakonát udeliť mužom zrelého veku, a to aj žijúcim v manželstve, a takisto vhodným mladíkom, pre ktorých však musí zostať v platnosti zákon celibátu.

Štvrtá kapitola

LAICI

Laici v Cirkvi

30. Keď posvätný koncil vysvetlil úlohy hierarchie, vďačne venuje pozornosť stavu veriacich, nazývaných laikmi. Hoci všetko, čo sa povedalo o Božom ľude, sa rovnako vzťahuje na laikov, rehoľníkov a duchovenstvo, predsa sa laikov - mužov i žien - vzhľadom na ich postavenie a poslanie zvlášť týkajú niektoré veci, ktorých základy treba dôkladne preskúmať so zreteľom na osobitné okolnosti našich čias. Duchovní pastieri si totiž uvedomujú, v akej miere laici prispievajú pre dobro celej Cirkvi. Vedia, že Kristus ich neustanovil na to, aby jedine oni vzali na seba celé spasiteľné poslanie Cirkvi na svete, ale že ich vznešenou úlohou je viesť veriacich a brať do úvahy ich služby a charizmy tak, aby svojím spôsobom všetci svorne spolupracovali na spoločnom diele. Lebo je potrebné, aby sme všetci „podľa pravdy a v láske všestranne vrostali do toho, ktorý je hlavou (Cirkvi), do Krista. Z neho celé telo, pevne zviazané a pospájané všetkými oživujúcimi spojivami, podľa činnosti primeranej každej časti, rastie a buduje sa v láske“ (Ef 4, 15 - 16).

Povaha a poslanie laikov

31. Pod názvom laici sa tu rozumejú všetci veriaci v Krista okrem príslušníkov posvätného stavu a v Cirkvi schváleného rehoľného stavu, teda veriaci, ktorí, keďže krstom boli včlenení do Krista, boli ustanovení za Boží ľud, svojím spôsobom dostali účasť na Kristovom kňazskom, prorockom a kráľovskom úrade a primerane svojmu stavu vykonávajú poslanie celého kresťanského ľudu v Cirkvi a vo svete.

Pre laikov je vlastný osobitný svetský charakter. Kým členovia posvätného stavu, hoci sa niekedy môžu venovať svetským záležitostiam, a to aj vo svetskom zamestnaní, predsa vzhľadom na svoje osobitné poslanie sú zo svojho povolania určení predovšetkým na posvätnú službu a rehoľníci vydávajú žiarivé a vynikajúce svedectvo, že bez ducha

blahoslavenstiev nemožno pretvoriť svet a odovzdať ho Bohu, laici majú na základe vlastného povolania hľadať Božie kráľovstvo tak, že sa starajú o časné veci a usporadúvajú ich podľa Boha. Žijú vo svete, to jest venujú sa všetkým svetským povinnostiam a prácam každého druhu vo zvyčajných podmienkach rodinného a spoločenského života, s ktorými ich existencia takrečeno zrástla. Boh ich volá, aby sa vykonávaním svojho zamestnania v duchu evanjelia ako kvas znútra pričiňovali o posvätenie sveta a tak urobili Krista zjavným ostatným ľuďom, najmä svedectvom svojho života, jasom svojej viery, nádeje a lásky. Je teda ich osobitnou úlohou osvetľovať a usporadúvať všetky časné veci, ktoré sa ich bezprostredne týkajú tak, aby sa vždy diali a zveľaďovali podľa Krista a boli na chválu Stvoriteľa a Vykupiteľa.

Dôstojnosť laikov ako členov Božieho ľudu

32. Svätá Cirkev je z Božieho ustanovenia usporiadaná a spravovaná v obdivuhodnej rôznosti. „Lebo ako máme v jednom tele mnoho údov, ale všetky údy nekonajú tú istú činnosť, tak aj my mnohí sme jedno telo v Kristovi a jednotlivo sme si navzájom údmi“ (Rim 12, 4 - 5).

Vyvolený Boží ľud je teda len jeden: „Jeden je Pán, jedna viera, jeden krst“ (Ef 4, 5). Všetky údy získavajú svojim znovuzrozením v Kristovi rovnakú dôstojnosť, spoločnú milosť Božích detí, spoločné povolanie na dokonalosť, tú istú spásu, tú istú nádej a nerozdielnu lásku. V Kristovi a Cirkvi teda niet nijakej nerovnosti, čo sa týka pôvodu, národnosti, spoločenského postavenia ani pohlavia, pretože „už niet Žida ani Gréka, niet otroka ani slobodného, niet muža a ženy, lebo vy všetci ste jeden v Kristovi Ježišovi“ (Gal 3, 28 gréc.; porov. Kol 3, 11).

I keď v Cirkvi nekráčajú všetci tou istou cestou, predsa všetci sú povolaní na svätosť a Božou spravodlivosťou dostali tú istú vieru (porov. 2 Pt 1, 1). Hoci sú niektorí z Kristovej vôle ustanovení pre iných za učiteľov, vysluhovateľov tajomstiev a pastierov, predsa je medzi všetkými ozajstná rovnosť z hľadiska dôstojnosti a spoločnej činnosti všetkých veriacich na budovaní Kristovho tela. Lebo rozdiel, ktorý stanovil Pán medzi posvätnými služobníkmi a ostatným ľudom Božím, zahŕňa vzájomnú väzbu, keďže pastieri a ostatní veriaci sú vzájomne spojení úzkymi vzťahmi: pastieri Cirkvi podľa Pánovho príkladu slúžia si navzájom i ostatným veriacim, kým veriaci zasa ochotne spolupracujú so svojimi pastiermi a učiteľmi. A tak v tejto rozmanitosti všetci vydávajú svedectvo o obdivuhodnej jednote Kristovho tela; lebo práve táto rozličnosť milostí, služieb a činností spája Božie deti vedno, keďže „všetko toto spôsobuje jeden a ten istý Duch“ (1 Kor 12, 11).

Laici teda, tak ako majú z Božej láskavosti za brata Krista, ktorý - hoci je Pánom všetkého - prišiel slúžiť, a nie dať sa obsluhovať (porov. Mt 20, 28), takisto majú za bratov tých, ktorí konajú posvätnú službu a v Kristovom mene vyučujú, posväcujú, vedú Božiu rodinu a starajú sa o ňu, aby všetci plnili nové prikázanie lásky. O tomto vzťahu krásne hovorí sv. Augustín: „Hoci sa ma zmocňuje strach, že som pre vás, zároveň ma teší, že som spolu s vami. Pre vás som totiž ako biskup, ale spolu s vami som kresťanom. Tamto sa volá povinnosť, toto milosť. Tamto je nebezpečné, toto spasiteľné.“¹¹²

Apoštolát laikov

33. Laici, združení do Božieho ľudu a včlenení do jediného Kristovho tela pod jedinou hlavou, sú všetci bez rozdielu povolání, aby ako živé údy všetkými silami, ktoré dostali z dobrodenia Stvoriteľa a z milosti Vykupiteľa, napomáhali stály rast Cirkvi vo svätosti.

Apoštolát laikov je účasť na spasiteľnom poslaní Cirkvi, na ktoré veriacich určuje sám Pán krstom a birmovaním. Sviatosti, najmä presvätá Eucharistia, udeľujú a živia lásku k Bohu i ľuďom a tá je dušou všetkého apoštolátu. Laici sú však povolání predovšetkým na to, aby zabezpečili prítomnosť a účinkovanie Cirkvi na tých miestach a v tých okolnostiach, kde sa môže stať soľou zeme jedine ich prostredníctvom.¹¹³ Tak je každý laik už na základe darov, ktoré dostal, svedkom a zároveň živým nástrojom poslania samej Cirkvi „podľa miery, akou nás obdaroval Kristus“ (Ef 4, 7).

Popri tomto apoštoláte, ktorý sa týka všetkých veriacich v Krista bez výnimky, laici môžu byť rozličným spôsobom pozvaní aj bezprostrednejšie apoštolsky spolupracovať s hierarchiou,¹¹⁴ podobne ako tí muži a ženy, ktorí pomáhali apoštolovi Pavlovi pri hlásaní evanjelia, veľa sa namáhajúc v Pánovi (porov. Flp 4, 3; Rim 16, 3 a nasl.). Okrem toho majú schopnosti, na ktorých základe ich hierarchia môže prijať do niektorých cirkevných funkcií s duchovným poslaním.

Slovom, na všetkých laikov dolieha vznešená povinnosť pracovať na tom, aby Boží plán spásy čoraz väčšmi zasahoval všetkých ľudí všetkých čias na celej zemi. Nech sa im preto všade umožní, aby aj oni, podľa svojich síl a podľa požiadaviek doby, mali aktívnu účasť na spásonosnom diele Cirkvi.

Účasť laikov na všeobecnom kňazstve a kulte

34. Keďže najvyšší a večný kňaz Ježiš Kristus chce aj prostredníctvom laikov pokračovať vo svojom svedectve a vo svojej službe, oživuje ich svojím Duchom a neprestajne ich pobáda do každého dobrého a dokonalého diela.

Ako ich totiž úzko spája so svojím životom a poslaním, tak im dáva možnosť zúčastniť sa aj na svojom kňazskom úrade, aby konali duchovné bohoslužby, na slávu Božiu a na spásu ľudí. Keďže laici sú zasvätení Kristovi a pomazaní Duchom Svätým, sú obdivuhodne povolání a uspôsobení, aby sa v nich rodilo čoraz hojnejšie ovocie Ducha. Lebo všetky ich skutky, modlitby a apoštolské podujatia, manželský a rodinný život, každodenná práca, duševné i telesné zotavovanie, ak sa konajú v Duchu, ba aj životné ťažkosti, ak sa trpezlivo znášajú, stávajú sa „duchovnými obetami, príjemnými Bohu skrze Ježiša Krista“ (1 Pt 2, 5), ktoré pri slávení Eucharistie nábožne prinášame Otcovi spolu s obetou Pánovho tela. Takto aj laici zasväcujú Bohu sám svet tým, že si ako ctitelia Boha všade sväto počínajú.

Prorocké poslanie a svedectvo

35. Kristus, veľký prorok, ktorý hlásal Otcovo kráľovstvo svedectvom života a silou slova, vykonáva svoj prorocký úrad, kým sa nezjaví v plnej sláve, nielen prostredníctvom

hierarchie, ktorá učí v jeho mene a jeho mocou, ale aj prostredníctvom laikov, a preto ich ustanovuje za svedkov a vybavuje ich zmyslom pre vieru a milosťou slova (porov. Sk 2, 17 - 18; Zjv 19, 10), aby sila evanjelia zažiarila v každodennom rodinnom a spoločenskom živote. Sami si počínajú ako synovia prislúbenia, ak pevní vo viere a nádeji, využívajú prítomný čas (porov. Ef 5, 16; Kol 4, 5) a trpezlivo očakávajú budúcu slávu (porov. Rim 8, 25). Nech však túto nádej neskrývajú v hĺbkach duše, ale nech ju prejavujú aj prostredníctvom štruktúr civilného života, ustavičnou konverziou a bojom „s vládcami tohto temného sveta, so zloduchmi v nebeských sférach“ (Ef 6, 12).

Ako sú sviatosti Nového zákona udržiavajúce život a apoštolát veriacich predobrazom nového neba a novej zeme (porov. Zjv 21, 1), tak isto sa laici stávajú významnými hlásateľmi viery v to, čo dúfame (porov. Hebr 11, 1), ak so životom podľa viery spájajú neochvejné vyznávanie viery. Táto evanjelizácia alebo ohlasovanie Krista svedectvom vlastného života i živým slovom nadobúda špecifický ráz a osobitnú účinnosť preto, lebo sa vykonáva v bežných podmienkach tohto sveta.

Pri plnení tejto úlohy má veľký význam životný stav posvätený osobitnou sviatosťou, to jest manželský a rodinný život. On je výbornou školou a praxou apoštolátu laikov, kde kresťanské náboženstvo preniká celý spôsob života a čoraz viac ho stvárnjuje. Manželia tu majú osobitné povolanie, aby si boli navzájom a pre deti svedkami viery a Kristovej lásky. Kresťanská rodina silným hlasom ohlasuje jednak prítomné čnosti Božieho kráľovstva, jednak nádej na blažený život. Tak svojím príkladom a svedectvom usvedčuje svet z hriechu a osvecuje tých, ktorí hľadajú pravdu.

Laici teda, aj keď sa venujú časným starostiam, môžu a majú svojou činnosťou významne prispievať k hlásaniu evanjelia vo svete. I keď niektorí z nich vypomáhajú aj v niektorých duchovných funkciách - ak je nedostatok duchovných alebo ak im režim prenasledovaním znemožňuje činnosť -, ba viacerí z nich venujú všetky svoje sily apoštolskej práci, je potrebné, aby všetci spolupracovali na šírení a vzraste Božieho kráľovstva. Preto nech sa laici starostlivo usilujú prehĺbovať si vedomosti o zjavených pravdách a nech vrúcne prosia Boha o dar múdrosti.

Účasť laikov na kráľovskom úrade

36. Kristus sa stal poslušným až na smrť, a preto, povýšený Otcou, vstúpil do slávy svojho kráľovstva (porov. Flp 2, 8 - 9). Jemu je všetko podrobené, kým on sám nepodrobí všetko stvorenstvu Otcovi, aby bol Boh všetko vo všetkom (porov. 1 Kor 15, 27 - 28). Túto moc udelil aj učeníkom, aby aj oni nadobudli kráľovskú slobodu a sebazaprením i svätým životom premáhali v sebe samých kráľovstvo hriechu (porov. Rim 6, 12), ba aby slúžili Kristovi aj v iných ľuďoch a tak pokorou a trpezlivosťou privádzali svojich bratov ku Kráľovi, ktorému slúžiť znamená kralovať. Pán chce totiž aj prostredníctvom veriacich laikov šíriť svoje kráľovstvo: kráľovstvo pravdy a života, kráľovstvo svätosti a milosti, kráľovstvo spravodlivosti, lásky a pokoja. „115 V tomto kráľovstve samo stvorenie bude vyslobodené z otroctva skazy, aby malo účasť na slobode a sláve Božích detí (porov. Rim 8, 21). Učeníci dostávajú naozaj veľké prislúbenie a veľké prikázanie: „Všetko je vaše, ale vy ste Kristovi a Kristus Boží“ (1 Kor 3, 22 - 23).

Veriaci majú teda poznať vnútornú povahu celého stvorenstva, jeho hodnotu a jeho zameranie na Božiu slávu. Aj svetskou činnosťou si majú navzájom pomáhať k svätejšiemu životu, aby duch Krista prenikol svet a umožnil mu účinnejšie dosiahnuť svoj cieľ v spravodlivosti, láske a pokoji. Pri všestrannom plnení tejto úlohy majú laici prvoradé miesto. A preto nech svojou spôsobilosťou vo svetských odbornostiach a svojou činnosťou - ktorej dáva vyššiu vnútornú hodnotu Kristova milosť - účinne prispievajú k tomu, aby sa stvorenstvo rozvíjalo ľudskou prácou, technikou i občianskou kultúrou podľa určenia Stvoriteľa a vo svetle jeho slova, v prospech všetkých ľudí bez výnimky, aby sa stvorené dobrá rozdeľovali medzi nimi primeranejšie a svojím spôsobom smerovali k všeobecnému pokroku v ľudskej a kresťanskej slobode. Tak bude Kristus svojím spasiteľným svetlom prostredníctvom členov Cirkvi čím ďalej tým viac osvecovať celú ľudskú spoločnosť.

Laici majú okrem toho aj spojenými silami ozdraviť ustanovizne a životné podmienky vo svete, ak tieto nejakým spôsobom navádzajú na hriech, aby sa ony prispôbili normám spravodlivosti a skôr napomáhali praktizovanie čností, ako mu prekážali. Keď tak budú konať, dajú kultúre a ľudskej činnosti mravnú náplň. Takto sa zároveň lepšie pripravuje pole, ktorým je svet, na prijatie semena Božieho slova a Cirkvi sa širšie otvárajú dvere, ktorými preniká do sveta posolstvo pokoja.

Kvôli samému poriadku spásy nech sa veriaci naučia starostlivo rozlišovať práva a povinnosti, ktoré im patria pre ich príslušnosť k Cirkvi, od tých, ktoré im patria ako členom ľudskej spoločnosti. Nech sa usilujú oboje zladit' vo vedomí, že v každej časnej veci ich má viesť kresťanské svedomie, lebo nijakú ľudskú činnosť, a to ani v časných záležitostiach, nemožno vyňať spod Božej moci. Najmä v našich časoch je potrebné, aby sa tento rozdiel a zároveň súlad čím jasnejšie prejavoval v spôsobe konania veriacich a tak poslanie Cirkvi lepšie zodpovedalo osobitným podmienkam súčasného sveta. Ako totiž treba uznať, že občianska spoločnosť sa právom venuje svetským starostiam a riadi sa podľa svojich vlastných zásad, tak isto treba oprávnene zavrhnúť falošné učenie, ktoré sa snaží budovať spoločnosť bez ohľadu na náboženstvo, ba napáda a potláča náboženskú slobodu občanov.¹¹⁶

Vzťah laikov k hierarchii

37. Laici, ako všetci veriaci, majú právo prijímať od duchovných pastierov hojnosť duchovných dobier Cirkvi, najmä posilu Božieho slova a sviatostí.¹¹⁷ Nech im teda slobodne a s dôverou dávajú najavo svoje potreby a želania, ako sa svedčí na Božie deti a na bratov v Kristu. Podľa svojho vzdelania, odbornosti a skúsenosti sú oprávnení, ba niekedy aj povinní povedať svoju mienku o veciach týkajúcich sa dobra Cirkvi.¹¹⁸ Ak je potrebné, nech sa to deje prostredníctvom ustanovizní, ktoré na to zriadila Cirkev, a to vždy pravdivo, smelo a múdro, s úctou a láskou voči tým, ktorí vzhľadom na svoj posvätný úrad predstavujú Krista.

Laici, tak ako všetci veriaci, nech ochotne a s kresťanskou poslušnosťou prijímajú, čo duchovní pastieri predstavujúci Krista stanovujú v Cirkvi ako učители a správcovia, nasledujúc tak Kristov príklad, ktorý svojou poslušnosťou až na smrť sprístupnil všetkým ľuďom blaženú cestu slobody Božích detí. A nech nezabúdajú v modlitbách zveriť Bohu

svojich predstavených, lebo oni bedlia nad našimi dušami a budú za ne vydávať počet: aby to konali radostne, a nie žalostne (porov. Hebr 13, 17).

Duchovní pastieri nech zas uznávajú a napomáhajú dôstojnosť a zodpovednosť laikov v Cirkvi, nech ochotne používajú ich rozumné rady, nech im s dôverou zverujú úlohy v službách Cirkvi a nech im ponechajú slobodné pole činnosti, ba nech ich povzbudzujú, aby sa dali do práce z vlastnej iniciatívy. Nech pozorne a s otcovskou láskou v Kristovi posudzujú podujatia, plány a túžby, ktoré im laici predkladajú.¹¹⁹ A nech duchovní pastieri uznávajú spravodlivú slobodu, ktorá v občianskej spoločnosti patrí všetkým.

Z týchto priateľských vzťahov medzi laikmi a duchovnými pastiermi sa dajú očakávať veľmi mnohé dobrodenia pre Cirkev: tak sa totiž v laikoch prehĺbuje pocit ich vlastnej zodpovednosti, napomáha sa ochota a uľahčuje sa ich spolupráca s duchovnými pastiermi. Oni zase, podporovaní skúsenosťami laikov, budú si môcť utvoriť jasnejší a lepší úsudok tak v duchovných, ako aj časných otázkach, aby tak celá Cirkev, za pomoci všetkých svojich členov, účinnejšie plnila svoje poslanie pre život sveta.

Laici - duša sveta

38. Každý laik má byť pred svetom svedkom vzkriesenia a života Pána Ježiša a znamením živého Boha. Všetci spolu a každý podľa svojich možností nech živia svet duchovným ovocím (porov. Gal 5, 22) a nech v ňom šíria ducha, ktorým sú preniknutí chudobní, tichí a mierumilovní, ktorých Pán vyhlásil v evanjeliu za blahoslavených (porov. Mt 5, 3 - 9). Slovom „čím je duša v tele, tým nech sú kresťania vo svete“.¹²⁰

Piata kapitola

O VŠEOBECNOM POVOLANÍ NA SVÄTOSŤ V CIRKVI

Svätosť Cirkvi

39. Je predmetom viery, že Cirkev, ktorej tajomstvo posvätný koncil predkladá, je neporušiteľne svätá. Lebo Kristus, Boží Syn, ktorý je s Otcom a Duchom Svätým zvelebovaný ako „jediný Svätý“,¹²¹ miloval Cirkev ako svoju nevestu a seba samého vydal za ňu, aby ju posvätil (porov. Ef 5, 25 - 26), spojil so sebou ako svoje telo a naplnil darom Ducha Svätého na Božiu slávu. Preto sú v Cirkvi všetci povolani na svätosť, či už patria k hierarchii, alebo sú pod jej vedením, ako hovorí apoštol: „Lebo to je Božia vôľa, vaše posvätenie“ (1 Sol 4, 3; porov Ef 1, 4). Táto svätosť Cirkvi sa neprestajne prejavuje a má sa prejavovať v ovocií milosti, ktoré Duch Svätý prináša vo veriacich; nachádza mnohotvárne zvýraznenie u jednotlivcov, ktorí smerujú k dokonalej láske vo svojom životnom stave a tým sú na povzbudenie ostatným; osobitným spôsobom sa prejavuje v praktizovaní rád, ktoré sa zvyčajne volajú evanjeliové. Uskutočňovanie rád, na ktoré sa na podnet Ducha Svätého podujímajú mnohí kresťania buď súkromne, alebo v cirkevne schválenom povolaní alebo životnom stave, prináša a má prinášať do sveta žiarivé svedectvo a príklad tejto svätosti.

Všetci sú povolani na svätosť

40. Pán Ježiš, božský Učiteľ a vzor všetkej dokonalosti, hlásal všetkým svojim učeníkom bez rozdielu v každom životnom postavení svätosť života, ktorej on sám je pôvodcom a zavŕšením: „Vy teda budte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5, 48).¹²² Všetkým totiž poslal Ducha Svätého, aby ich vnútorne pobádal milovať Boha z celého srdca, z celej duše, z celej mysle a z celej svojej sily (porov. Mk 12, 30) a aby sa milovali navzájom, ako ich miloval Kristus (porov. Jn 13, 34; 15, 12). Kristovi nasledovníci Bohom povolani a v Pánu Ježišovi ospravedlnení nie podľa svojich skutkov, ale podľa jeho vôle a milosti stali sa krstom viery naozaj Božími deťmi a spoluúčastníkmi na Božej prirodzenosti, čím sa stali skutočne svätými. Podľa tejto svätosti, ktorej sa im dostalo, majú s Božou pomocou aj žiť a zdokonaľovať ju. Apoštol ich napomína, aby žili, „ako sa patrí na svätých“ (Ef 5, 3), obliekli si „ako Boží vyvolenci, svätí a milovaní, hlboké milosrdenstvo, láskavosť, pokoru, miernosť a trpezlivosť“ (Kol 3, 12) a tak prinášali ovocie Ducha vo svätosti (porov. Gal 5, 22; Rim 6, 22). Keďže sa však všetci v mnohom prehrešujeme (porov. Jak 3, 2), neprestajne potrebujeme Božie milosrdenstvo a každodenne sa musíme modliť: „A odpusť nám naše viny“ (Mt 6, 12).¹²³

Z toho je každému jasné, že všetci veriaci v Krista, akéhokoľvek stavu a postavenia, sú povolani na plnosť kresťanského života a na dokonalosť v láske.¹²⁴ Táto svätosť vedie i v pozemskej spoločnosti k ľudskejšiemu životu. Na dosiahnutie tejto dokonalosti nech veriaci používajú sily, ktoré dostali podľa miery Kristovho daru, nech nasledujú jeho príklad a stávajú sa mu podobní, aby poslušní vo všetkom Otcovej vôli, celou dušou sa oddali Božej sláve a službe blížnemu. Svätosť Božieho ľudu tak prinesie hojné ovocie, ako o tom v dejinách Cirkvi vynikajúco svedčia životy toľkých svätých.

Mnohoraké uskutočňovanie jedinej svätosti

41. V rozličných životných stavoch a povolaniach je vždy jediná svätosť, ktorú žijú tí, ktorí sa dajú viesť Božím Duchom, poslúchajú Otcov hlas a klaňajú sa Bohu Otcovi v Duchu a pravde, nasledujú chudobného, poníženého Krista nesúceho kríž, aby si zaslúžili mať podiel na jeho sláve, pestujú jedinu svätosť. A každý má, podľa vlastných darov a povinností, bez vyčkávania napredovať na ceste živej viery, ktorá vzbudzuje nádej a je činná v láske.

Predovšetkým je potrebné, aby arcipastieri Kristovho stáda plnili svoju službu sväto, horlivo, ponížene a mužne, podľa vzoru najvyššieho a večného Kňaza, Pastiera a Biskupa našich duší. Takto konaná služba sa stane aj pre nich výbornou cestou k svätosti. Vyvolení na plnosť kňazstva, dostávajú sviatosťnú milosť, aby modlitbami, bohoslužbami, kázňami a všestrannou biskupskou starostlivosťou a službou dokonale plnili povinnosť pastierskej lásky k dušiam.¹²⁵ Nech sa neboja dať svoj život za ovce a aj svojím vlastným príkladom viesť Cirkev k čoraz väčšej svätosti a nech sa pritom sami stávajú vzorom stádu (porov. 1 Pt 5, 3). Kňazi, podobne ako biskupi, ktorým sú duchovnou korunou,¹²⁶ majú účasť na milosti ich služby skrze Krista, večného a jediného Prostredníka, nech rastú v láske k Bohu a blížnemu každodenným vykonávaním svojho úradu, nech udržujú zväzky kňazského spoločenstva, nech oplývajú všetkými duchovnými dobrami a nech všetkým dávajú živé svedectvo o

Bohu¹²⁷ ako nasledovníci tých kňazov, ktorí zanechali v priebehu storočí - neraz v skromnej a skrytej službe - skvelý vzor svätosti, za čo sú uctievaní v Božej Cirkvi. Keď sa kňazi z povinnosti modlia a prinášajú obeť za všetok Boží ľud, ak sú si vedomí, čo konajú a nasledujú čo vysluhujú,¹²⁸ apoštolské starosti im nebudú na prekážku, ale skôr cez ne postúpia na ceste k väčšej svätosti. Preto nech ožívujú a zvelaďujú svoju činnosť hojnosťou kontemplácie na posilnenie celej Božej Cirkvi. Všetci kňazi, a najmä tí, ktorí sa z osobitného dôvodu svojej vysviacky volajú diecéznymi kňazmi, nech nezabúdajú, do akej miery vernosť v spojení s ich biskupom a veľkodušná spolupráca s ním osoží aj ich vlastnému posväcovaniu. Spôsobom primeraným svojmu stupňu sa zúčastňujú na poslaní a milosti najvyššieho kňaza aj vysluhovatelia s nižším stupňom svätenia, predovšetkým diakoni, ktorí - keďže sú v službách tajomstiev Krista a Cirkvi¹²⁹ - sa majú uchovať od každej poškrvny, páčiť sa Bohu a usilovať sa pred ľuďmi o všetko dobré (porov. 1 Tim 3, 8 - 10 a 12 - 13). Klerici, ktorých si povolal Boh a vyhradil si ich za svoj podiel, sa pripravujú na pastoračné úlohy pod bedlivou starostlivosťou arcipastierov a sú povinní uspošobiť si mysle a srdcia na také vznešené vyvolenie: byť vytrvalí v modlitbe, horliví v láske, mať na mysli všetko, čo je pravdivé, spravodlivé a počestné, konať všetko na česť a slávu Božiu. K nim sa pridružujú aj tí Bohom vyvolení laici, ktorých povoláva biskup, aby sa úplne venovali apoštolskej činnosti a svojou prácou prinášali veľa úžitku na Pánovej roli.¹³⁰

Kresťanskí manželia a rodičia majú zas ísť svojou vlastnou cestou vo vernej láske, navzájom sa po celý život udržiavať v milosti a potomstvo, ktoré láskyplne prijali od Boha, vychovávať v kresťanskej náuke a evanjeliových čnostiach. Takýmto spôsobom slúžia všetkým za príklad neúnavnej a šľachetnej lásky, budujú bratské spoločenstvo v láske a sú svedkami a spolupracovníkmi plodnosti matky Cirkvi, na znak účasti na tej láske, ktorou si Kristus zamiloval svoju nevestu Cirkev, a obetoval za ňu seba samého.¹³¹ Podobný príklad iným spôsobom dávajú tí, ktorí žijú vo vdovstve alebo sú slobodní: aj oni môžu byť na nemalý osov svätosti a činnosti Cirkvi. Tí zase, ktorí musia často tvrdo pracovať, sa majú zdokonaľovať týmito ľudskými námahami, pomáhať spoluobčanom, pracovať na zušľachťovaní celej spoločnosti a všetkého stvorenstva, ale aj činorodou láskou nasledovať Krista, ktorého ruky sa venovali telesnej práci a ktorý ustavične pracuje s Otcom na spásu všetkých. Nech sa radujú v nádeji, navzájom si pomáhajú znášať ťažkosti a nech i svojou každodennou prácou napredujú vo svätosti, a to aj v apoštolskej svätosti.

Nech i tí, na ktorých dolieha chudoba, slabosť, choroba a rozličné súženia alebo ktorí sú prenasledovaní pre spravodlivosť, vedia, že sú zvlášť spojení s Kristom trpiacim za spásu sveta: Pán ich v evanjeliu vyhlásil za blahoslavených a „nadovšetko milostivý Boh, ktorý nás skrze Ježiša Krista povolal do večnej slávy“, nech ich sám „po krátkom utrpení zdokonalí, posilní, utvrdí a upevní“ (1 Pt 5, 10).

A tak všetci veriaci v Krista sa budú deň čo deň čoraz väčšmi posväcovať vo svojich životných podmienkach, povinnostiach a okolnostiach pomocou všetkých týchto vecí, ak ich prijímajú s vierou z rúk nebeského Otca a spolupracujú s Božou vôľou, prejavujúc všetkým v časnej službe lásku, ktorou Boh miluje svet.

Cesty a prostriedky k svätosti

42. „Boh je láska; a kto ostáva v láske, ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom“ (1 Jn 4, 16). Boh však vlieva svoju lásku do našich srdc skrze Ducha Svätého, ktorý je nám daný (porov. Rim 5, 5); teda prvým a najpotrebnejším darom je láska, ktorou milujeme Boha nadovšetko a blížneho z lásky k Bohu. Aby láska naozaj rástla v duši ako dobré semeno a prinášala ovocie, každý veriaci má s radosťou počúvať Božie slovo a pomocou Božej milosti uskutočňovať Božiu vôľu, často pristupovať k sviatostiam, najmä k svätému prijímaniu, a zúčastňovať sa na posvätných úkonoch, ako aj vytrvalo sa venovať modlitbe, sebazapieraniu, aktívnej službe bratom a cvičeniu sa vo všetkých čnostiach. Totiž láska ako spojivo dokonalosti a splnenie zákona (porov. Kol 3, 14; Rim 13, 10) riadi všetky prostriedky posväcovania, stvára ich a privádza k cieľu.¹³² Preto pravý Kristov učeník sa vyznačuje tak láskou k Bohu, ako aj k blížnemu.

Keďže Ježiš Kristus, Boží Syn, prejavil svoju lásku tým, že položil za nás život, nikto nemôže väčšmi milovať, ako keď dá svoj život za neho a za svojich bratov (porov. 1 Jn 3, 16; Jn 15, 13). Preto hneď od prvých čias boli niektorí kresťania povolani – a vždy budú volaní – podať toto najvyššie svedectvo lásky pred všetkými, najmä pred prenasledovateľmi. Teda mučeníctvo, ktorým sa učeník stáva podobným Majstrovi, dobrovoľne podstupuje smrť za spásu sveta a ako on vylieva svoju krv, Cirkev pokladá za význačný dar a najvyšší dôkaz lásky. A hoci sa tohto daru dostáva iba máloktorým, predsa všetci majú byť pripravení vyznávať Krista pred ľuďmi a nasledovať ho na ceste kríža v prenasledovaniach, ktoré Cirkvi nikdy nechýbajú.

Svätosť Cirkvi osobitne napomáhajú aj rozmanité rady, ktoré Pán predkladá v evanjeliu svojim učeníkom, aby ich zachovávali.¹³³ Medzi nimi vyniká vzácny dar Božej milosti, ktorý Otec poniektorým udeľuje (porov. Mt 19, 11, 1 Kor 7, 7), aby sa s nerozdeleným srdcom (porov. 1 Kor 7, 32 – 34) ľahšie zasvätili jedine Bohu v panenstve alebo celibáte.¹³⁴ Túto dokonalú zdržanlivosť pre Božie kráľovstvo Cirkev vždy mala v mimoriadnej úcte ako znak a podnet lásky a ako význačný zdroj duchovnej plodnosti vo svete.

Cirkev uvažuje aj nad napomenutím apoštola Pavla, ktorý pobáda veriacich k láske a vyzýva ich, aby zmýšľali o sebe tak ako Ježiš Kristus, ktorý „sa nepridržel svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu a stal sa ... poslušným až na smrť“ (Flp 2, 6 – 8), a „hoci bol bohatý“, pre nás „sa stal chudobným“ (2 Kor 8, 9). Keďže učeníci majú vždy nasledovať Krista v láske a poníženosti a vydávať mu o tom svedectvo, matka Cirkev sa raduje, že má vo svojom lone mnoho mužov a žien, ktorí zblížša nasledujú Spasiteľovo zrieknutie sa samého seba a výraznejšie to prejavujú tým, že v slobode Božích detí prijímajú chudobu a zriekajú sa vlastnej vôle. Kvôli Bohu sa podriaďujú človekovi v tom, čo sa týka dokonalosti, vo väčšej miere, ako to ukladá prikázanie, aby sa plnšie pripodobnili poslušnému Kristovi.¹³⁵

Všetci veriaci v Krista sú teda pozvaní, ba povinní usilovať sa o svätosť a dokonalosť vo vlastnom stave. Preto nech sa všetci snažia správne usmerňovať svoje náklonnosti, aby im používanie pozemských vecí a lipnutie na bohatstve proti duchu evanjeliovej chudoby neprekážalo v úsilí o dokonalú lásku, ako napomína apoštol Pavol: „Tí, čo užívajú tento svet, akoby ho neužívali, lebo tvárnosť tohto sveta sa pomína“ (porov. 1 Kor 7, 31 gr).¹³⁶

Šiesta kapitola

REHOLNÍCI

Evanjeliové rady v Cirkvi

43. Evanjeliové rady Bohu zasvätenej čistoty, chudoby a poslušnosti, keďže majú svoj základ v Pánových slovách a jeho príklade a odporúčajú ich apoštoli, otcovia, učitelia a pastieri Cirkvi, sú Božím darom, ktorý Cirkev prijala od svojho Pána a jeho milosťou ho neprestajne uchováva. Sama Cirkev sa ich svojou autoritou pod vedením Ducha Svätého usilovala vysvetľovať, upravovať ich prax a zakotviť ich v ustálených životných formách. Tak sa stalo, že akoby na strome, ktorý sa obdivuhodne a bohato rozvetvil na Pánovom poli zo semena zasiateho Bohom, vyrástli rozličné formy pustovníckeho alebo spoločného života a rozmanité reholné rodiny, ktoré sa zvelaďujú tak na osov svojich členov, ako aj na dobro celého Kristovho tela.¹³⁷ Lebo tieto reholné rodiny poskytujú svojim členom prostriedky väčšej stálosti v spôsobe života, osvedčený návod na dosiahnutie dokonalosti, oporu bratského spoločenstva v Kristovej službe a slobodu posilňovanú poslušnosťou, takže majú možnosť bezpečne uskutočňovať a verne zachovávať svoje reholné sľuby a s radostným duchom napredovať na ceste lásky.¹³⁸

Vzhľadom na božské a hierarchické zriadenie Cirkvi reholný stav nepredstavuje prechodný stav medzi duchovným a laickým spôsobom života, lebo Boh povoláva niektorých veriacich z jednej i druhej skupiny, aby mali účasť na tomto osobitnom dare v živote Cirkvi a aby napomáhali, každý svojím spôsobom, jej spasiteľné poslanie.¹³⁹

Podstata a význam reholného života v Cirkvi

44. Sľubmi alebo inými záväzkami svojou povahou podobnými sľubom, ktorými sa veriaci zaväzuje zachovávať spomenuté tri evanjeliové rady, sa bezvýhradne oddáva nadovšetko milovanému Bohu, takže je z nového a osobitného dôvodu určený na Božiu službu a chválu. Krstom už síce odumrel hriechu a zasvätil sa Bohu, aby ale mohol v hojnejšej miere požívať ovocie krstnej milosti, chce sa zachovávaním evanjeliových rád v Cirkvi oslobodiť od prekážok, ktoré by ho mohli odvieť od horlivosti v láske a dokonalosti v uctievaní Boha, a vrúcnejšie sa zasväcuje Božej službe.¹⁴⁰ Toto zasvätenie je tým dokonalejšie, čím pevnejšie sú záväzky, ktoré predstavujú nerozlučné spojenie Krista s Cirkvou, jeho nevestou.

Keďže však evanjeliové rady v láske, ku ktorej smerujú,¹⁴¹ osobitným spôsobom spájajú svojich nasledovníkov s Cirkvou a jej tajomstvom, aj ich duchovný život sa má zasvätiť dobru celej Cirkvi. Z toho vyplýva povinnosť pracovať podľa svojich síl a podľa povahy vlastného povolania - či už modlitbou alebo tvorivou prácou - na prehlbovaní a upevňovaní Božieho kráľovstva v dušiach a na jeho šírení po celom svete. Preto aj Cirkev chráni a napomáha osobitný charakter rozmanitých reholných inštitútov.

Zachovávanie evanjeliových rád sa teda javí ako znamenie, ktoré môže a má účinne privádzať všetkých členov Cirkvi k horlivému plneniu povinností kresťanského povolania.

Keďže tu Boží ľud nemá trvalý domov, ale hľadá si budúci, rehoľný stav, ktorý svojich príslušníkov väčšmi oslobodzuje od pozemských starostí, zároveň očividnejšie poukazuje všetkým veriacim na nebeské dobrá prítomné už na tomto svete, svedčí o novom a večnom živote, získanom Kristovým vykúpením, a zvestuje budúce vzkriesenie a slávu nebeského kráľovstva. Rehoľný stav pritom vernejšie nasleduje a neprestajne sprítomňuje v Cirkvi spôsob života, na ktorý sa podujal Boží Syn, keď prišiel na svet, aby konal Otcovu vôľu, a ktorý predložil aj učeníkom, ktorí ho nasledovali. Napokon osobitným spôsobom dáva najavo nadradenosť Božieho kráľovstva nad všetko pozemské a jeho zvrchované požiadavky; pre všetkých ľudí je tiež dôkazom neobyčajnej veľkosti moci Krista Kráľa a nekonečnej sily Ducha Svätého, ktorý obdivuhodne účinkuje v Cirkvi.

Hoci stav, ktorý sa zakladá na zachovávaní evanjeliových rád, sa netýka hierarchickej štruktúry Cirkvi, predsa nepochybne patrí k jej životu a svätosti.

Cirkevná autorita a rehoľný stav

45. Keďže cirkevná hierarchia má za úlohu spravovať Boží ľud a vodiť ho na najhojnejšie pastviny (porov. Ez 34, 14), patrí do jej pôsobnosti svojimi zákonmi múdro usmerňovať prax evanjeliových rád, ktorými sa neobyčajne napomáha dokonalosť lásky k Bohu a blížnemu.¹⁴² Okrem toho, vnímavá na podnety Ducha Svätého, prijíma pravidlá, ktoré predkladajú význační mužovia a ženy, po vhodných úpravách ich hodnoverne schvaľuje a svojou ochrannou autoritou bedlivo sleduje rehoľné ustanovizne, aby sa všade, kde boli zriadené na budovanie Kristovho tela, vzťahovali a rozvíjali podľa ducha svojich zakladateľov.

Aby však bolo čím lepšie postarané o potreby celého Pánovho stáda, môže najvyšší veľkňaz mocou svojho primátu nad celou Cirkvou a v záujme spoločného dobra vyňať ktorýkoľvek inštitút dokonalosti a jeho jednotlivých členov spod právomoci miestnych ordinárov a podriať ich jedine sebe.¹⁴³ Podobne sa môžu ponechať alebo zveriť autorite vlastných patriarchov. Sami členovia týchto inštitútov majú v zhode s kánonickými zákonmi pri plnení svojich povinností voči Cirkvi podľa svojho osobitného spôsobu života preukazovať úctu a poslušnosť biskupom, vzhľadom na ich pastiersku autoritu v miestnych cirkvách a kvôli potrebnej jednote a svornosti v apoštolskej činnosti.¹⁴⁴

Cirkev zasa svojím schválením nielenže zvyšuje rehoľný život na hodnosť cirkevne uznaného stavu, ale ho aj svojimi liturgickými úkonmi predstavuje ako stav zasvätený Bohu. Lebo Cirkev sama z moci, ktorú dostala od Boha, prijíma sľuby tých, ktorí ich skladajú, svojimi verejnými modlitbami vyprosuje pre nich pomoc a milosť Božiu, zveruje ich Bohu a udeľuje im duchovné požehnanie, pripájajúc ich obetovanie sa k eucharistickej obete.

Veľkosť rehoľného zasvätenia

46. Rehoľníci nech starostlivo dbajú o to, aby prostredníctvom nich Cirkev čoraz lepšie predstavovala veriacim i neveriacim Krista, ako rozjíma na vrchu, ako hlása zástupom Božie kráľovstvo, ako uzdravuje chorých a ranených, ako privádza hriešnikov k správneému životu alebo ako žehná deťom a robí všetkým dobre, pričom vždy plní vôľu Otca, ktorý ho

poslal.145

Napokon nech sú všetci presvedčení, že hoci zachovávanie evanjeliových rád je spojené so zriekaním sa dobier, ktoré majú bezpochyby veľkú hodnotu, predsa však neprekáža pravému rozvoju ľudskej osobnosti, ba mu je svojou podstatou na veľký osoh. Lebo tomu, kto prijíma tieto rady dobrovoľne, podľa svojho osobného povolania, značne napomáhajú očistu srdca a slobodu ducha, neprestajne podnecujú horlivosť v láske, no najmä – ako potvrdzuje príklad toľkých svätých zakladateľov – sú schopné lepšie prispôbiť kresťana panenskému a chudobnému spôsobu života, ktorý si vyvolil Kristus Pán a ktorý na seba prijala jeho panenská matka. Nech si nik nemyslí, že rehoľníci sa svojím zasvätením odcudzujú ľuďom alebo že sa stávajú neužitočnými pre ľudskú spoločnosť. I keď totiž nie vždy pomáhajú svojim súčasníkom priamo, predsa sú s nimi hlbšie spojení v Kristovej láske a s nimi duchovne spolupracujú, aby výstavba ľudskej spoločnosti vždy mala svoj základ v Pánovi a smerovala k nemu, aby sa azda márne nenamáhalí tí, ktorí ju budujú.146

Práve preto tento posvätný koncil povzbudzuje a chváli mužov a ženy, bratov a sestry, ktorí sú v kláštoroch alebo v školách a nemocniciach, ako aj v misiách vytrvalou a pokornou vernosťou tomuto zasväteniu na ozdobu Kristovej nevesty a preukazujú všetkým ľuďom rozmanité veľkodušné služby.

Povzbudenie vytrvať

47. Každý, kto bol povolaný zachovávať evanjeliové rady, nech sa bedlivo stará, aby vytrval a väčšmi vynikol v povolani, ktoré dostal od Boha, na väčšiu svätosť Cirkvi a slávu jednej, nerozdielnej Trojice, ktorá je v Kristovi a skrze Krista zdrojom a počiatkom všetkej svätosti.
Siedma kapitola

ESCHATOLOGICKÝ CHARAKTER PUTUJÚCEJ CIRKVI A JEJ SPOJENIE S NEBESKOU CIRKVOU

Eschatologické povolanie Cirkvi

48. Cirkev, do ktorej nás všetkých povoláva Ježiš Kristus a v ktorej pomocou Božej milosti dosahujeme svätosť, bude završená až v nebeskej sláve, keď nadíde čas obnovy všetkých vecí (Sk 3, 21) a spolu s ľudstvom bude dokonale obnovený v Kristovi aj celý svet, ktorý je úzko spätý s človekom a skrze neho dosahuje svoj cieľ (porov. Ef 1, 10; Kol 1, 20; 2 Pt 3, 10 – 13).

Kristus, vyzdvihnutý od zeme, všetkých pritiahol k sebe (porov. Jn 12, 32 gr.). Po svojom zmrŕtvychvstaní (porov. Rim 6, 9) zoslal na učeníkov svojho oživujúceho Ducha a skrze neho ustanovil Cirkev, svoje telo, ako všeobecnú sviatosť spásy; sediac po pravici Otca, neprestajne účinkuje vo svete, aby privádzal ľudí do Cirkvi a prostredníctvom nej ich užšie pričlenil k sebe, a živí ich svojím telom a vlastnou krvou, aby ich urobil účastnými na svojom oslávenom živote. Prislúbená obnova, ktorú očakávame, sa teda už začala v Kristovi,

pokračuje zoslaním Ducha Svätého a skrze neho napreduje v Cirkvi, v ktorej nás viera poučuje aj o zmysle nášho časného života, kým v nádeji na budúce dobrá dokončujeme dielo, ktoré nám zveril Otec na tomto svete, a pracujeme na našej spáse (porov. Flp 2, 12).

Už k nám teda prišli posledné časy (porov. 1 Kor 10, 11) a obnova sveta je neodvolateľne stanovená a už na tomto svete sa určitým spôsobom skutočne anticipuje, lebo Cirkev sa už na tejto zemi vyznačuje pravou, hoci nedokonalou svätosťou. Avšak kým nebudú nové nebesá a nová zem, na ktorých prebýva spravodlivosť (porov. 2 Pt 3, 13), putujúca Cirkev vo svojich sviatostiach a ustanovizniach, ktoré patria k tomuto veku, nesie tvárnosť tohto sveta, ktorý sa pomíňa, a sama žije uprostred stvorení, ktoré až doteraz vzdychajú a zviňajú sa v pôrodných bolestiach, očakávajú, že sa zjavia Boží synovia (porov. Rim 8, 19 - 22).

Teda spojení s Kristom v Cirkvi a poznačení Duchom Svätým, „ktorý je závdavkom nášho dedičstva“ (Ef 1, 14), menujeme sa Božími deťmi a nimi aj naozaj sme (porov. 1 Jn 3, 1), ale ešte sme sa nezjavili s Kristom v sláve (porov. Kol 3, 4), v ktorej budeme podobní Bohu, lebo ho uvidíme takého, aký je (porov. 1 Jn 3, 2). A tak, „kým sme doma v tele, sme vzdialení od Pána“ (2 Kor 5, 6), a majúc prvotiny Ducha, sami v sebe stonáme (porov. Rim 8, 23) a túžime byť s Kristom (porov. Flp 1, 23). Tá istá láska nás podnecuje, aby sme väčšmi žili tomu, ktorý za nás zomrel a vstal z mŕtvych (porov. 2 Kor 5, 15). Preto sa chceme vo všetkom páčiť Pánovi (porov. 2 Kor 5, 9) a obliekame sa do Božej výzbroje, aby sme mohli čeliť úkladom diabla a odolať v deň zla (porov. Ef 6, 11 - 13). Keďže však nevieme ani dňa, ani hodiny, máme, ako upozorňuje Pán, stále bdieť, aby sme si po skončení nášho jediného pozemského života (porov. Hebr 9, 27) zaslúžili vojsť s ním na svadbu a byť započítaní medzi požehnaných (porov. Mt 25, 31 - 46), a nerozkázalo sa nám ako zlým a lenivým sluhom (porov. Mt 25, 26) odísť do večného ohňa (porov. Mt 25, 41), von do tmy, kde „bude plač a škripanie zubami“ (Mt 22, 13 a 25, 30). Prv než by sme totiž kralovali s osláveným Kristom, my „sa všetci musíme ukázať pred Kristovou súdnou stolicou, aby každý dostal odplatu za to, čo konal, kým bol v tele, či už dobré a či zlé“ (2 Kor 5, 10); a na konci sveta „tí, čo robili dobre, budú vzkriesení pre život a tí, čo páchali zlo, budú vzkriesení na odsúdenie“ (Jn 5, 29, porov. Mt 25, 46). V presvedčení, „že utrpenia tohto času nie sú hodné porovnávaní s budúcou slávou, ktorá sa na nás má zjaviť“ (Rim 8, 18; porov. 2 Tim 11 - 12), pevní vo viere očakávame „blahoslavenú nádej a príchod slávy veľkého Boha a nášho Spasiteľa Ježiša Krista“ (Tít 2, 13), ktorý „pretvorí naše úbohé telo, aby sa stalo podobným jeho oslávenému telu“ (Flp 3, 21), a príde, „aby bol oslávený vo svojich svätých a obdivovaný vo všetkých veriacich“ (2 Sol 1, 10).

Spoločenstvo nebeskej Cirkvi s putujúcou Cirkvou

49. Kým teda nepríde Pán vo svojej velebnosti a s ním všetci anjeli (porov. Mt 25, 31) a kým nebude zničená smrť a nebude mu všetko podrobené (porov. 1 Kor 15, 26 - 27), niektorí z jeho učeníkov putujú na zemi, iní skončili tento život a očisťujú sa, iní sú zasa už oslávení a vidia „jasne samého trojjediného Boha takého, aký je“.147 Všetci však máme, i keď v rozličnom stupni a rôznym spôsobom, účasť na tej istej láske k Bohu a blížnemu a spievame nášmu Bohu ten istý chválospev slávy. Všetci totiž, ktorí sú Kristovi a majú jeho Ducha,

zlučujú sa do jednej Cirkvi a sú v ňom navzájom spojení (porov. Ef 4, 16). Spojenie putujúcich s bratmi, ktorí zosnuli v Kristovom pokoji, sa vôbec neprerušuje, ba podľa stálej viery Cirkvi spoluúčasťou na duchovných dobrách sa posilňuje.¹⁴⁸ Lebo svätí v nebi tým, že sú dôvernejšie spojení s Kristom, väčšmi upevňujú celú Cirkev vo svätosti, povznášajú kult, ktorý ona preukazuje Bohu na zemi, a mnohorakým spôsobom majú podiel na jej stálom raste (porov. 1 Kor 12, 12 - 27).¹⁴⁹ Už sú prijatí do blaženej vlasti a bývajú u Pána (porov. 2 Kor 5, 8), skrze neho, s ním a v ňom neprestajne orodujú za nás u Otca¹⁵⁰ a predkladajú mu zásluhy, ktoré získali na zemi skrze jediného Prostredníka medzi Bohom a ľuďmi, Krista Ježiša (porov. 1 Tim 2, 5), tým, že slúžili vo všetkom Pánovi a na svojom tele dopĺňali, čo Kristovmu umučeniu ešte chýba k dobru jeho tela, to jest Cirkvi (porov. Kol 1, 24).¹⁵¹ Ich bratská starostlivosť nám teda veľmi pomáha v našej slabosti.

Vzťahy putujúcej Cirkvi s nebeskou Cirkvou

50. Putujúca Cirkev veľmi dobre pochopila toto spoločenstvo celého tajomného tela Ježiša Krista, a preto si už od prvotných čias kresťanstva veľmi uctievala pamiatku zosnulých¹⁵²; a keďže je to svätá a nábožná myšlienka modliť sa za mŕtvych, „aby boli zbavení hriechu“ (2 Mach 12, 46), obetovala za nich aj prosby. Cirkev vždy verila, že apoštoli a Kristovi mučeníci, ktorí vyliatím vlastnej krvi podali najvyššie svedectvo viery a lásky, sú s nami užšie spojení v Kristovi, a preto ich zvlášť vrúcne uctievala spolu s Preblahoslavenou Pannou Máriou a so svätými anjelmi¹⁵³ a nábožne vzývala pomoc ich orodovania. K nim sa čoskoro pridružili ďalší, ktorí verne nasledovali Krista v čistote a chudobe¹⁵⁴, a napokon aj iní, ktorých vynikajúce kresťanské čnosti¹⁵⁵ a božské charizmy¹⁵⁶ sa stali pre veriacich odporúčaním na zbožné uctievanie a nasledovanie.

Keď totiž pozorujeme život tých, ktorí verne nasledovali Krista, dostáva sa nám nového povzbudenia, aby sme hľadali budúce mesto (porov. Hebr 13, 14 a 11, 10), a zároveň sa učíme poznávať veľmi bezpečnú cestu, ktorou môžeme uprostred meniacich sa udalostí tohto sveta dôjsť k dokonalej jednote s Kristom, to jest k svätosti, zodpovedajúcej stavu a podmienkam každého osobitne.¹⁵⁷ V živote tých, čo majú s nami tú istú ľudskú prirodzenosť, ale dokonalejšie sa premieňajú na Kristov obraz (porov. 2 Kor 3, 18), Boh živo zjavuje svoju prítomnosť a svoju tvár ľuďom. V nich sa nám prihovára on sám a dáva nám znamenie svojho kráľovstva¹⁵⁸, ktoré nás mocne priťahuje, keďže máme okolo seba toľko svedkov (porov. Hebr 12, 1) a také potvrdenie evanjeliovej pravdy.

Lenže pamiatku svätých v nebi si uctieваме nielen pre ich príklad, ale ešte viac preto, aby sa pestovaním bratskej lásky upevňovala jednota celej Cirkvi v Duchu (porov. Ef 4, 1 - 6). Lebo ako nás kresťanské spoločenstvo putujúcich privádza bližšie ku Kristovi, tak nás spoločenstvo so svätými spája s Kristom, z ktorého ako z prameňa a hlavy prúdi všetka milosť a život Božieho ľudu.¹⁵⁹ Preto je naozaj správne, aby sme mali v oblube týchto priateľov a spoluedičov Ježiša Krista, ako aj našich bratov a význačných dobrodincov, a vzdávali za nich Bohu povinné vdaky,¹⁶⁰ aby sme „ich vzývali a utiekali sa o ich orodovanie, pomoc a ochranu, a tak dosiahli Božiu priazeň skrze jeho Syna Ježiša Krista, nášho Pána, ktorý je náš jediný Vykupiteľ a Spasiteľ.¹⁶¹“ Lebo každý opravdivý prejav našej lásky k

svätým je svojou povahou zameraný na Krista a v ňom má svoj cieľ, pretože on je „koruna všetkých svätých“;¹⁶² a skrze neho smeruje k Bohu, ktorý je obdivuhodný vo svojich svätých a v nich je oslávený.¹⁶³

Naša jednota s nebeskou Cirkvou sa uskutočňuje naozaj vznešeným spôsobom hlavne v posvätnej liturgii, v ktorej na nás pôsobí prostredníctvom sviatostných znakov sila Ducha Svätého, keď spoločným plesaním slávime chválu Božej velebnosti¹⁶⁴ a všetci, vykúpení v Kristovej krvi z každého kmeňa a jazyka, ľudu a národa (porov. Zjv 5, 9), zhromaždení do jednej Cirkvi, spoločným chválospevom zvelebujeme trojjediného Boha. Keď teda slávime eucharistickú obeť, spájame sa v tej najväčšej miere s kultom nebeskej Cirkvi, uctievajúc si vo svätom spoločenstve predovšetkým pamiatku slávnej Márie, vždy Panny, ale aj svätého Jozefa a blahoslavených apoštolov a mučeníkov, a všetkých svätých.¹⁶⁵

Pastoračné pokyny koncilu

51. Úctyhodnú vieru našich predkov o životnom spoločenstve s bratmi, ktorí sú v nebeskej sláve alebo sa ešte po smrti očisťujú, prijíma tento posvätný koncil s veľkou vernosťou a opätovne predkladá ustanovenia posvätného Druhého nicejského¹⁶⁶, Florentského¹⁶⁷ a Tridentského koncilu.¹⁶⁸ Zároveň však, vedený pastoračnou starostlivosťou, napomína všetkých, ktorých sa to týka, aby sa postarali o odstránenie, prípadne o nápravu zlozvykov, prepiatostí alebo nedostatkov, ak niekde prenikli; a aby všetko obnovili na väčšiu chválu Krista a Boha. Nech teda poučujú veriacich, že pravá úcta k svätým nespočíva natolko v množstve vonkajších úkonov, ako skôr vo vrúcnosti našej činorodej lásky, ktorou na väčšie dobro nás a Cirkvi hľadáme „v styku so svätými príklad, v spoločenstve s nimi spolupatričnosť a v orodovaní pomoc“.¹⁶⁹ Na druhej strane nech poučia veriacich, že naše vzťahy k tým, ktorí sú už v nebi – pod podmienkou, že ich chápeme v plnom svetle viery –, vôbec nie sú na ujmu kultu poklony, ktorý vzdávame Bohu Otcovi skrze Krista v Duchu, lež naopak, ešte viac ho obohacujú.¹⁷⁰

My všetci, ktorí sme Božími deťmi a tvoríme v Kristovi jednu rodinu (porov. Hebr 3, 6), sme medzi sebou spojení vo vzájomnej láske a v spoločnej oslave Najsvätejšej Trojice, odpovedáme na najhlbšie povolanie Cirkvi a vopred zakúšame účasť na liturgii v nebeskej sláve.¹⁷¹ Keď sa totiž zjaví Kristus a nastane slávne vzkriesenie mŕtvych, Božia žiara osvieti nebeskú obec a jej svetlom bude Baránok (porov. Zjv 21, 23). Vtedy sa bude celá Cirkev svätých v dokonalej blaženosti lásky klaňať Bohu a „Baránkovi, ktorý bol zabitý“ (Zjv 5, 12), jedhlasne bude volať: „Sediacemu na tróne a Baránkovi dobrorečenie a česť, sláva a moc na veky vekov“ (Zjv 5, 13).

Ôsma kapitola

BLAHOSLAVENÁ BOHORODIČKA PANNA MÁRIA V TAJOMSTVE KRISTA A CIRKVI

I. Úvod

Panna Mária v dejinách spásy

52. Zvrchovane dobrotivý a múdry Boh chcel vykúpiť svet. „Keď prišla plnosť času, poslal svojho Syna, narodeného zo ženy..., aby sme dostali adoptívne synovstvo“ (Gal 4, 4 - 5). „On pre nás ľudí a pre našu spásu zostúpil z nebies. A mocou Ducha Svätého vzal si telo z Márie Panny.“¹⁷² Toto božské tajomstvo spásy sa nám zjavuje a pokračuje v Cirkvi, ktorú Pán ustanovil ako svoje telo. V nej veriaci spojení s Kristom ako hlavou a v spoločenstve so všetkými jeho svätými majú si uctievať aj pamiatku „predovšetkým slávnej Márie, vždy Panny, rodičky Boha a nášho Pána, Ježiša Krista“.¹⁷³

Panna Mária a Cirkev

53. Veď Panna Mária, ktorá pri anjelovom zvestovaní prijala Božie Slovo do srdca i lona a priniesla na svet Život, je uznávaná a uctievaná ako pravá matka Boha a Vykupiteľa. Vzhľadom na zásluhy svojho Syna bola vykúpená vznešenejším spôsobom a je s ním spojená úzkym a nerozlučným zväzkom. Dostalo sa jej tej najvyššej úlohy a hodnosti byť matkou Božieho Syna, a preto aj milovanou dcérou Otca a svätýňou Ducha Svätého. Týmto vynikajúcim darom milosti veľmi prevyšuje všetky ostatné nebeské i pozemské stvorenia. V Adamovom potomstve je však zároveň spojená so všetkými ľuďmi, ktorí majú byť spasení, ba je priamo „matkou údov (Kristových)..., lebo svojou láskou spolupracovala, aby sa v Cirkvi zrodili veriaci, ktorí sú údmi tejto hlavy“.¹⁷⁴ Preto sa aj uctieva ako najvynikajúcejší a celkom jedinečný úd Cirkvi, ako jej predobraz a najosvedčenejší vzor vo viere a v láske a Katolícka cirkev, poučená Duchom Svätým, jej preukazuje detinskú oddanosť a lásku ako najmilovanejšej matke.

Úmysel koncilu

54. Preto posvätný koncil, keď vykladá učenie o Cirkvi, v ktorej božský Vykupiteľ uskutočňuje spásu, má v úmysle pozorne vysvetliť jednak úlohu Panny Márie v tajomstve vteleného Slova a mystického tela, jednak povinnosti vykúpeného ľudstva voči Bohorodičke, Kristovej matke a Matke ľudí, najmä veriacich, avšak nemá v úmysle predložiť úplné učenie o Márii ani riešiť otázky, ktoré práce teológov ešte nepostavili do plného svetla. A preto zostávajú oprávnené názory, ktoré sa v katolíckych školách slobodne predkladajú o tej, ktorá má v Cirkvi po Kristovi najvyššie a pritom nám najbližšie miesto.¹⁷⁵

II. ÚLOHA PANNY MÁRIE V DIELE SPÁSY

Matka Mesiáša v Starom zákone

55. Sväté písmo Starého i Nového zákona a posvätná Tradícia dávajú čoraz zreteľnejšie najavo úlohu matky Spasiteľa v diele spásy a čoraz väčšmi nám ju približujú. Knihy Starého zákona nám opisujú dejiny spásy, v ktorých sa postupne pripravuje Kristov príchod na svet. A tieto prvotné dokumenty, keď sa čítajú v Cirkvi a chápu sa vo svetle ďalšieho a úplného

Zjavenia, pozvoľna čoraz očividnejšie ukazujú postavu ženy, matky Vykupiteľa. V tomto svetle sa ona prorocky naznačuje už v prísľube o víťazstve nad hadom, danom našim prarodičom po páde do hriechu (porov. Gn 3, 15). Takisto ona je tá panna, ktorá počne a porodí syna, ktorého meno bude Emanuel (porov. Iz 7, 14; porov. Mich 5, 2 - 3; Mt 1, 22 - 23). Ona vyniká medzi poníženými a chudobnými Pána, ktorí od neho s dôverou očakávajú a prijímajú spásu. Ňou, vznešenou dcérou Siona, sa konečne po dlhom očakávaní prislúbenia napĺňa čas a nastoluje sa nový poriadok spásy, keď Boží Syn vzal od nej na seba ľudskú prirodzenosť, aby tajomstvami svojho tela oslobodil človeka od hriechu.

Mária pri zvestovaní

56. Otec milosrdenstva chcel, aby vteleniu predchádzal súhlas predurčenej matky, aby tak, ako žena prispela k smrti, žena prispela aj k životu. To sa jedinečným spôsobom vzťahuje na Ježišovu matku, ktorá priniesla na svet sám všetko obnovujúci Život a bola od Boha obdarovaná darom hodnými takej veľkej úlohy. Preto sa netreba čudovať, že sa u svätých otcov ujal zvyk nazývať Bohorodičku celou svätou a bez akejkoľvek škvrny hriechu, akoby Duchom Svätým stvárnenú a utvorenú ako nové stvorenie.¹⁷⁶ Keďže bola od prvej chvíle svojho počatia obdarovaná krásou celkom výnimočnej svätosti, zvestujúci anjel podľa Božieho príkazu pozdravil nazaretskú Pannu ako „milosti plnú“ (porov. Lk 1, 28); načo ona odpovedala nebeskému poslovi: „Hľa, služobnica Pána, nech sa mi stane podľa tvojho slova“ (Lk 1, 38). A tak Mária, dcéra Adamova, súhlasiac so slovom Božím, stala sa Ježišovou matkou. Celým srdcom a nehatená žiadnym hriechom prijala spasiteľnú Božiu vôľu a ako Pánova služobnica celkom sa zasvätila osobe a dielu svojho Syna. Pod jeho vedením a spolu s ním sa z milosti všemohúceho Boha dala do služieb tajomstva vykúpenia. Preto svätí otcovia právom usudzujú, že Mária nebola iba pasívnym nástrojom v Božích rukách, ale že slobodnou vierou a poslušnosťou spolupracovala na ľudskej spásy. Svätý Irenej hovorí, že „poslušnosťou sa stala príčinou spásy pre seba i pre celé ľudstvo“.¹⁷⁷ Z toho dôvodu viacerí dávni otcovia vo svojich kázňach radi tvrdia so svätým Irenejom: „Uzol Evinej neposlušnosti rozviazala Máriina poslušnosť; čo zviazala panna Eva neverou, to rozviazala Panna Mária vierou“.¹⁷⁸ A v ďalšom porovnávaní s Evou nazývajú Máriu „Matkou žijúcich“.¹⁷⁹ A častejšie tvrdia: „Skrze Evu smrť, skrze Máriu život“.¹⁸⁰

Panna Mária a Ježišovo detstvo

57. Toto spojenie matky so Synom na diele spásy sa prejavuje od chvíle panenského počatia Krista až po jeho smrť; a to najprv vtedy, keď sa Mária ponáhľala navštíviť Alžbetu, ktorá ju vyhlásila za blahoslavenú, pretože uverila v prislúbenú spásu, a predchodca sa radostou zachvel v jej lone (porov. Lk 1, 41 - 45); ďalej pri narodení, keď Bohorodička s radostou ukázala pastierom a mudrcom svojho prvorodeného Syna, ktorého narodenie jej panenskú neporušenosť nezmenšilo, ale posvätilo.¹⁸¹ A keď ho v chráme predstavila Pánovi a obetovala dar na spôsob chudobných, počula Simeona predpovedať, že jej Syn je ustanovený za znamenie, ktorému sa bude odporovať, a že dušu matky prenikne meč, „aby vyšlo najavo

zmýšľanie mnohých srdc“ (Lk 2, 35). Strateného chlapca Ježiša našli rodičia po bolestnom hľadaní v chráme, zaujatého vecami svojho Otca, a nepochopili Synovu odpoveď. No jeho matka zachovávala všetky tieto veci vo svojom srdci a premýšľala o nich (porov. Lk 2, 41 - 51).

Panna Mária pri Ježišovom verejnom účinkovaní

58. V Ježišovom verejnom živote sa jeho matka zreteľne objavuje hneď na začiatku, keď na svadbe v Káne Galilejskej, pohnutá milosrdenstvom, dosiahla svojím príhovorom začiatok zázrakov Ježiša - Mesiáša (porov. Jn 2, 1 - 11). Za jeho kazateľskej činnosti dostalo sa jej slovo, ktorými Syn, vyzdvihujúc Božie kráľovstvo nad vzťahy a zväzky tela a krvi, vyhlásil za blahoslavených tých, ktorí počúvajú a zachovávajú Božie slovo (porov. Mk 3, 35; Lk 11, 27 - 28), ako to ona verne robievala (porov. Lk 2, 19 a 51). Tak aj Preblahoslavená Panna napredovala na ceste viery a verne vytrvala vo svojom spojení so Synom až po kríž, kde stála (porov. Jn 19, 25) nie bez Božieho zámeru; spolu so svojím Jednorodným veľmi trpela a materským srdcom sa spojila s jeho obetou, keď s láskou súhlasila s obetovaním obety, ktorú porodila; a napokon ju sám Ježiš Kristus umierajúci na kríži dal za matku učeníkovi týmito slovami: „Žena, hľa, tvoj syn!“ (Jn 19, 26 - 27).¹⁸²

Panna Mária po Ježišovom nanebovstúpení

59. Keďže sa Bohu zapáčilo slávnostným spôsobom zjaviť tajomstvo ľudskej spásy až po zoslaní Ducha Svätého, ktorého prisľúbil Kristus, vidíme apoštolov pred Turícami jednomyselne zotrúvať „na modlitbách spolu so ženami, s Ježišovou matkou Máriou a s jeho bratmi“ (Sk 1, 14). Teda aj Mária vyprosovala dar Ducha, ktorý ju zatienil už pri zvestovaní. Napokon Nepoškvrnená Panna - uchránená od akejkoľvek škvrny dedičného hriechu¹⁸³ - bola po skončení pozemského života vzatá s telom i dušou do nebeskej slávy¹⁸⁴ a Pán ju povýšil za Kráľovnú vesmíru, aby bola plnšie pripodobnená svojmu Synovi, Pánovi pánov (porov. Zjv 19, 16) a víťazovi nad hriechom a smrťou.¹⁸⁵

III. Panna Mária a Cirkev

Mária a Kristus - jediný Prostredník

60. Máme len jedného Prostredníka, podľa slov apoštola Pavla: „Lebo jeden je Boh a jeden prostredník medzi Bohom a ľuďmi - človek Ježiš Kristus, ktorý vydal seba samého ako výkupné za všetkých“ (1 Tim 2, 5 - 6). Máriino materské poslanie voči ľuďom však nijako nezatieňuje ani nezmenšuje Kristovo jediné prostredníctvo, ale ukazuje jeho moc. Lebo každý spasiteľný vplyv Preblahoslavenej Panny na ľudí nespočíva v dajakej nutnosti, ale má svoj pôvod v Božej blahosklonnosti a prameň v hojnosti Kristových zásluh, zakladá sa na jeho prostredníctve, celkom od neho závisí a z neho čerpá všetku svoju účinnosť. Pritom vôbec neprekáža bezprostrednému spojeniu veriacich s Kristom, ba ho napomáha.

Spolupráca pri vykúpení

61. Preblahoslavená Panna, od večnosti spolu s vtelením Slova predurčená za Božiu Matku, bola riadením Božej prozreteľnosti na tejto zemi požehnanou matkou božského Vykupiteľa, jeho mimoriadne veľkodušnou spoločníčkou a pokornou služobnicou Pána. Tým, že počala, porodila a živila Krista, v chráme ho predstavila Otcovi a trpela so svojím Synom, keď umieral na kríži, poslušnosťou, vierou, nádejou a vrúcnou láskou celkom mimoriadnym spôsobom spolupracovala na Spasiteľovom diele obnovy nadprirodzeného života duší. Preto je našou Matkou v poriadku milosti.

Matka, ktorá sa naďalej prihovára

62. Toto materstvo Márie v poriadku milosti trvá neprestajne odvtedy, čo dala pri zvestovaní svoj verný súhlas, v ktorom neochvejne zotrvala pod krížom, až kým sa nezavrší večná spása všetkých vyvolených. Lebo ani po svojom nanebovzatí neprestala v tomto spasiteľnom poslaní, ale svojím mnohonásobným orodovaním nám naďalej získava dar večného spasenia.¹⁸⁶ S materinskou láskou sa stará o bratov a sestry jej Syna, ktorí ešte putujú a nachádzajú sa v nebezpečenstvách a ťažkostiach, dokiaľ sa nedostanú do blaženej vlasti. Preto sa Preblahoslavená Panna vzýva v Cirkvi ako Orodovnica, Ochrankyňa, Pomocnica a Prostrednica.¹⁸⁷ To sa však chápe takým spôsobom, že sa hodnosti a účinnosti Krista, jediného Prostredníka,¹⁸⁸ nič neuberá a nič nepridáva.

Nijaké stvorenie nemožno nikdy postaviť na roveň vteleného Slova a Vykupiteľa. Ale podobne ako na Kristovom kňazstve majú rozličným spôsobom účasť aj vysvätení služobníci, aj veriaci ľud, a ako sa jediná Božia dobrota rozmanitým spôsobom skutočne rozlieva v stvoreniach, tak aj jediné Vykupiteľovo prostredníctvo nevyklučuje, ale vzbudzuje mnohorakú spoluprácu tvorov, pochádzajúcu z jediného prameňa.

Cirkev bez váhania priznáva Márii toto podriadené poslanie, neprestajne ho skusuje a odporúča láske veriacich, aby sa pod vplyvom tejto materinskej ochrany užšie spájali s jediným Prostredníkom a Vykupiteľom.

Mária, Panna a Matka - predobraz Cirkvi

63. Preblahoslavená Panna skrze dar a úlohu Božieho materstva, ktoré ju spája so Synom Vykupiteľom, a pre svoje neobyčajné milosti a úlohy je veľmi úzko spojená aj s Cirkvou. Bohorodička je predobrazom Cirkvi, ako to učil už svätý Ambróz, a to v poriadku viery, lásky a dokonalej jednoty s Kristom.¹⁸⁹ Lebo v tajomstve Cirkvi, ktorá sa tiež právom nazýva matkou a pannou, Preblahoslavená Panna Mária predchádza ako vynikajúci a jedinečný vzor panny a matky.¹⁹⁰ Veď pre svoju vieru a poslušnosť, zatienená Duchom Svätým, porodila na zemi, bez styku s mužom, samého Otcovho Syna, ako nová Eva, ktorej viera nebola narušená nijakou pochybnosťou. Bez akéhokoľvek váhania uverila Božiemu poslovi, a nie dávne mu hadovi. Porodila Syna, ktorého Boh ustanovil za prvorodeného „medzi mnohými bratmi“ (Rim 8, 29), totiž medzi veriacimi, na ktorých zrodení a výchove Mária spolupracuje s materinskou láskou.

Cirkev panenská a materská

64. Tak aj Cirkev, ktorá rozjíma o Máriinej tajomnej svätosti, nasleduje jej lásku a verne plní Otcovu vôľu, stáva sa matkou tým, že verne prijíma Božie slovo: lebo ohlasovaním a krstom rodí pre nový, nesmrteľný život deti počaté z Ducha Svätého a narodené z Boha. A je aj pannou, ktorá neporušene a čisto zachováva vernosť slúbenú svojmu Ženíchovi; podľa príkladu Matky svojho Pána mocou Ducha Svätého panensky stráži neporušenú vieru, pevnú nádej a úprimnú lásku.¹⁹¹

Máriine cnosti, ktoré má Cirkev nasledovať

65. Kým v Preblahoslavenej Panne Cirkev už dosiahla dokonalosť bez škvrny a vrásky (porov. Ef 5, 27), veriaci v Krista sa ešte snažia, aby zvíťazili nad hriechom a rástli vo svätosti. Preto upierajú zrak na Máriu, ktorá žiari celému spoločenstvu vyvolených ako vzor čností. Cirkev na ňu s láskou myslí a rozjíma o nej vo svetle Slova, ktoré sa stalo človekom, a tak s posvätnou úctou preniká čoraz hlbšie do najväčšieho tajomstva vtelenia a stále viac a viac vrastá do podobnosti so svojim Ženíchom. Lebo Mária, úzko spätá s dejinami spásy, určitým spôsobom zjednocuje a odzrkadľuje v sebe základné pravdy viery, a preto, keď sa o nej káže a keď sa uctieva, privádza veriacich k svojmu Synovi a k jeho obete, ako aj k láske k Otcovi. No i Cirkev tým, že hľadá Kristovu slávu, stáva sa podobnejšou svojmu vznešenému vzoru, pričom neprestajne rastie vo viere, v nádeji a láske a vo všetkom hľadá a plní Božiu vôľu. Z toho dôvodu Cirkev pri svojej apoštolskej činnosti právom hľadá na tú, ktorá porodila Krista, počatého z Ducha Svätého a narodeného z Panny preto, aby sa skrze Cirkev narodil a rástol aj v srdciach veriacich. Táto Panna bola vo svojom živote vzorom tej materinskej lásky, ktorou sa majú dať preniknúť všetci, ktorí spolupracujú s Cirkvou na jej apoštolskom poslaní na znovuzrodení ľudí.

IV. Úcta k Panne Márii v Cirkvi

Povaha a základ mariánskej úcty

66. Cirkev právom preukazuje osobitný kult Márii ako Božej Matke, ktorá mala účasť na Kristových tajomstvách a z Božej milosti bola po Synovi povýšená nad všetkých anjelov a ľudí. Ved' už od najstarších čias sa Preblahoslavená Panna uctieva ako Bohorodička a veriaci sa v modlitbách utiekajú pod jej ochranu vo všetkých nebezpečenstvách a potrebách.¹⁹² Najmä od Efezského koncilu kult Božieho ľudu voči Márii obdivuhodne vzrastal v úcte a láske, vo vzývaní a nasledovaní, podľa jej vlastných prorockých slov: „... blahoslaviť ma budú všetky pokolenia, lebo veľké veci mi urobil ten, ktorý je mocný“ (Lk 1, 48 - 49). Tento kult, ako sa v Cirkvi vždy praktizoval, hoci je celkom osobitný, sa podstatne líši od kultu adorácie, ktorý sa preukazuje vtelenému Slovu, rovnako ako Otcovi a Duchu Svätému, a veľmi ho napomáha. Ved' rozličné prejavy zbožnej úcty voči Bohorodičke, ktoré Cirkev schválila v medziach zdravého a pravoverného učenia, podľa časových a miestnych podmienok a v súlade s povahou a osobitosťami veriacich, spôsobujú, že keď sa preukazuje úcta Matke,

náležite sa poznáva, miluje a slávi aj Syn a zachovávajú sa jeho prikázania, lebo pre neho je všetko (porov. Kol 1, 15 - 16) a v ňom z vôle večného Otca prebýva všetka plnosť (porov. Kol 1, 19).

Vlastnosti mariánskeho kultu

67. Posvätný koncil uvážlivo podáva toto katolícke učenie a zároveň povzbudzuje všetkých synov a dcéry Cirkvi, aby veľkodušne pestovali úctu k Panne Márii, najmä v liturgii, aby mali vo veľkej úcte mariánske pobožnosti a nábožné úkony, ktoré v priebehu vekov odporúčal učiteľský úrad Cirkvi, a aby svedomito zachovávali, čo bolo v minulosti stanovené o uctievaní obrazov Krista, Panny Márie a svätých.¹⁹³ Teológov a kazateľov Božieho slova zase naliehavo vyzýva, aby sa v úvahách o mimoriadnej dôstojnosti Božej Matky starostlivo vyhýbali akémukolvek nesprávnemu zveličovaniu, ale aj prílišnej úzkoprstosti.¹⁹⁴ Nech sa pod vedením učiteľského úradu Cirkvi venujú štúdiu Svätého písma, svätých otcov a učiteľov, ako aj cirkevných liturgií, aby správne vysvetľovali úlohy a výsady Panny Márie, ktoré vždy majú za cieľ Krista, zdroj všetkej pravdy, svätosti a nábožnosti. Nech sa bedlivo chránia v rečiach i skutkoch všetkého, čo by mohlo uviesť do omylu oddelených bratov alebo kohokolvek iného, vo veci pravého učenia Cirkvi. A veriaci nech pamätajú, že ozajstná nábožnosť nespočíva v prázdnych a nestálych citoch ani v akejsi márnivej ľahkovernosti, ale že vychádza z pravej viery, ktorá nás privádza k uznaniu vznešenosti Bohorodičky a pobáda nás do synovskej lásky voči našej Matke a do nasledovania jej cností.

V. Mária, znamenie bezpečnej nádeje a útechy pre putujúci Boží ľud

Mária, znamenie nádeje

68. Ježišova matka, ako v nebi už oslávená s telom i dušou, je obrazom a začiatkom Cirkvi, ktorá sa má zavrieť v budúcom veku, a kým nepríde Pánov deň (porov. 2 Pt 3, 10), tu na zemi svieti putujúcemu Božiemu ľudu ako znamenie bezpečnej nádeje a útechy.

Mária, orodovnica za jednotu kresťanov

69. Tomuto posvätnému koncilu je na veľkú radosť a potechu, že aj medzi oddelenými bratmi sú takí, ktorí preukazujú Matke Pána a Spasiteľa patričnú úctu, zvlášť medzi východnými kresťanmi, ktorí sa s vrúcnou horlivosťou a nábožnou myslou pridávajú k uctievaniu Bohorodičky, vždy Panny.¹⁹⁵ Všetci veriaci v Krista nech sa obracajú na Božiu Matku, Matku ľudí, s naliehavými a vrúcnyimi prosbami, aby ona, ktorá svojimi modlitbami pomáhala pri počiatkoch Cirkvi, aj teraz, povýšená v nebi nad všetkých blahoslavených i anjelov, orodovala v spoločenstve všetkých svätých u svojho Syna, dokiaľ sa všetky rodiny národov – tak tie, ktoré sa honosia kresťanským menom, ako aj tie, ktoré ešte nepoznajú svojho Spasiteľa – šťastlivo nezhrmáždia v pokoji a vo svornosti do jediného Božieho ľudu na slávu Najsvätejšej a nedelitelnej Trojice.

Všetko, čo je v celku i v jednotlivostiach ustanovené v tejto dogmatickej konštitúcii, odobrili otcovia posvätného koncilu. A my to apoštolskou mocou, ktorú sme dostali od Krista, spolu s ctihodnými otcami v Duchu Svätom schvaľujeme, nariaďujeme a ustanovujeme. A prikazujeme, aby sa toto koncilové ustanovenie uverejnilo na Božiu slávu.

V Ríme pri svätom Petrovi 21. novembra 1964

Pavol, biskup Katolíckej cirkvi

(Nasledujú podpisy koncilových otcov.)

Z aktov Druhého vatikánskeho koncilu

OZNAMY generálneho sekretára koncilu na 123. všeobecnom zasadnutí 16. novembra 1964:

Predložená bola otázka, aká má byť teologická kvalifikácia učenia, ktoré je predstavené v schéme o Cirkvi a predkladá sa na hlasovanie.

Doktrinálna komisia pri skúmaní úprav (modi) k tretej kapitole schémy o Cirkvi dala na otázku túto odpoveď:

„Samo sebou sa rozumie, že text koncilu treba vykladať podľa všeobecných pravidiel, ktoré sú všetkým známe.“

Pri tejto príležitosti doktrinálna komisia odkazuje na svoje Vyhlásenie zo 6. marca 1964, ktorého znenie tu opakujeme:

„Berúc do úvahy úzus koncilov, ako aj pastoračné poslanie tohto koncilu, posvätný cirkevný snem definuje ako záväzné pre Cirkev iba tie veci týkajúce sa viery a mravov, ktoré za také sám snem výslovne vyhlasuje.

Ostatné veci, ktoré posvätný cirkevný snem predkladá ako učenie najvyššieho učiteľského úradu Cirkvi, majú všetci veriaci – vcelku i jednotlivito – prijať a schvaľovať podľa úmyslu toho istého posvätného cirkevného snemu; tento úmysel vysvitá z predloženej látky, alebo zo spôsobu vyjadrovania, podľa pravidiel teologickej interpretácie.“

Z ustanovenia vyššej vrchnosti bola potom otcom odovzdaná vysvetlivka predchádzajúca úpravy k tretej kapitole schémy o Cirkvi; podľa zmyslu a znenia tejto poznámky má sa vykladať a rozumieť učenie vyložené v tejto tretej kapitole.

Predbežná vysvetlivka

„Komisia rozhodla urobiť k úpravám tieto všeobecné predbežné pripomienky:

1. Kolégium sa nechápe v striktnom právnom zmysle, to jest ako skupina rovnoprávných, ktorí zverili svoju moc svojmu predsedovi, ale ako ustálená skupina, ktorej zloženie a autoritu treba odvodiť zo Zjavenia. Preto sa v odpovedi na 12. úpravu (modus) výslovne hovorí o Dvanástich, že ich Pán ustanovil „na spôsob kolégia, to jest ako ustálené zoskupenie (coetus stabilis)“. Pozri aj úpravu 53 c. – Pre tú istú príčinu sa na označenie biskupského kolégia používajú aj výrazy stav (ordo) alebo zbor (corpus). Paralelizmus medzi Petrom a ostatnými

apoštolmi na jednej strane a rímskym veľkňazom a biskupmi na strane druhej nezahŕnuje prenášanie mimoriadnej moci apoštolov na ich nástupcov a, samozrejme, ani rovnosť medzi hlavou a členmi kolégia, ale iba proporcionálnosť medzi vzťahom prvým (Peter - apoštol) a druhým (pápež - biskupi). Preto komisia rozhodla napísať v č. 22: nie tým istým (eadem), ale rovnakým (pari ratione) spôsobom. Porov. úpravu 57.

2. Nieкто sa stáva členom kolégia biskupskou vysviackou a hierarchickým spoločenstvom s hlavou a členmi kolégia (pozri č. 22, § 1, koniec).

Pri vysviacke sa udeľuje ontologická účasť na posvätnom úrade (participatio sacrorum munerum), ako to nepochybne vyplýva z Tradície, a to i z liturgickej tradície. Úmyselne sa používa výraz úrad (munus), a nie právomoc (potestas), lebo toto slovo by sa mohlo rozumieť ako moc, ktorú možno skutočne vykonávať (ad actum expedita). Lenže aby sa táto moc mohla vykonávať, na to je potrebné kánonické, čiže právne určenie (canonica seu iuridica determinatio) zo strany hierarchickej vrchnosti. Určenie právomoci môže spočívať v udelení osobitnej funkcie alebo v pridelení podriadených a koná sa podľa noriem schválených najvyššou autoritou. Túto ďalšiu normu si vyžaduje sama povaha veci (ex natura rei), keďže ide o úrady, ktoré majú vykonávať viacerí jednotlivci, podľa Kristovej vôle hierarchicky spolupracujúci. Je zrejmé, že toto spoločenstvo (communio) v živote Cirkvi sa podľa časových okolností uplatňovalo prv, než bolo právne (de iure) zakotvené.

Preto sa výslovne hovorí, že sa vyžaduje hierarchické spoločenstvo s hlavou a údmi Cirkvi. Spoločenstvo (communio) je pojem, ktorý bol vo veľkej úcte v dávnej Cirkvi (a tak je to aj dnes, zvlášť na Východe). Pod tým sa však nerozumie akýsi neurčitý cit, ale organická skutočnosť, ktorá si vyžaduje i právnu formu a ktorú v tom istom čase oživuje láska. Preto sa komisia takmer jednohlasne rozhodla napísať: „v hierarchickom spoločenstve (in hierarchica communione).“ Pozri úpravu 40, ako aj to, čo sa hovorí o kánonickom poverení (de missione canonica) pod č. 24.

Dokumenty posledných pápežov o právomoci biskupov treba vykladať v zmysle tohto potrebného vymedzenia moci.

3. O kolégiu, ktoré nejestvuje bez svojej hlavy, sa hovorí, že „aj ono je nositeľom najvyššej a plnej moci nad celou Cirkvou“. To sa musí pripustiť, aby sa nevystavila nebezpečenstvu plnosti moci rímskeho veľkňaza. Kolégium sa totiž nevyhnutne a vždy rozumie spolu so svojou hlavou, ktorá si v kolégiu integrálne zachováva svoju funkciu Kristovho námestníka a pastiera všeobecnej Cirkvi. Inými slovami, nerozlišuje sa medzi rímskym pápežom a biskupmi v ich celku, ale medzi rímskym pápežom samým osebe a rímskym pápežom spolu s biskupmi. Keďže však je rímsky pápež hlavou kolégia, on sám môže vykonávať niektoré veci, ktoré v nijakom prípade nepatria do kompetencie biskupov, napr. zvolať a viesť kolégium, schváliť stanovky jeho činnosti atď. Porov. úpravu 81. Rímskemu pápežovi, ktorému je zverená starosť o celé Kristovo stádo, prináleží určiť podľa svojho odborného posúdenia, akým spôsobom je vhodné túto starostlivosť uskutočňovať v praxi, či osobne, alebo kolégiom, podľa potrieb Cirkvi, ktoré sa časom menia. Rímsky pápež postupuje podľa svojho úsudku, majúci na zreteli dobro Cirkvi, čo sa týka určovania, vykonávania a schvaľovania

kolégiovej činnosti.

4. Rímsky pápež ako najvyšší pastier Cirkvi môže v každom čase ľubovoľne vykonávať svoju moc, ako to vyžaduje jeho úrad. Zatiaľ čo kolégium, hoci vždy jestvuje, nekoná nepretržite striktne kolégiovo, ako je to zrejmé z cirkevnej tradície. Inými slovami, nie je vždy „v plnej výkonnosti“ (in actu pleno), ba iba občas koná striktne kolégiovo, a to len so súhlasom hlavy. Povedané je, „so súhlasom hlavy“, aby sa nemyslelo, že ide o závislosť akoby niekoho zvonku; naopak, tento výraz pripomína spoločenstvo (communio) medzi hlavou a údmi a predpokladá nutnosť úkonu (actus), ktorý patrí hlave. To sa výslovne tvrdí v č. 22, § 2, a tam sa to aj na konci vysvetľuje. Obmedzovacia časť iba (nonnisi) zahrnuje všetky prípady: teda je samozrejmé, že stanovy (normae) schválené najvyššou vrchnosťou treba vždy dodržiavať (pozri úpravu 84).

Z toho všetkého vyplýva, že ide o spojenie biskupov so svojou hlavou, a nikdy nie o činnosť biskupov nezávisle od pápeža. V takom prípade, keď hlava nie je v činnosti (deficiente actione capitis), biskupi nemôžu konať ako kolégium, čo vyplýva zo samého pojmu kolégia. Toto hierarchické spoločenstvo biskupov s rímskym pápežom je celkom isto v súhlase s tradíciou.

N. B.

Bez hierarchického spoločenstva nemožno vykonávať sakramentálno-ontologickú funkciu, ktorú treba odlišovať od kánonicko-právnej formy. Avšak komisia uznala za dobré nezaoberať sa otázkou o dovolenosti a platnosti, ktorá sa ponecháva diskusii teológov, zvlášť čo sa týka právomoci, ktorá sa fakticky vykonáva u oddelených východných kresťanov a ktorá sa vysvetľuje rozlične.

+Pericles Felici,
titulárny arcibiskup samosatský,
generálny tajomník posvätného koncilu

—

POZNÁMKY:

1 Porov. SV. CYPRIÁN, Epist. 64, 4: PL 3, 1017 CSEL (Hartel), III B, s. 720; SV. HILÁR Z POITIERS, In Mt. 23, 6: PL 9, 1047; SV. AUGUSTÍN, passim.; SV. CYRIL ALEXANDRIJSKÝ, Glaph. in Gen. 2, 10: PG 69, 110A.

2 Porov. SV. GREGOR VELKÝ, Hom. in Evang. 19, 1: PL 76, 1154B.; SV. AUGUSTÍN, Serm. 341, 9, 11: PL 39, 1499 a nasl.; SV. JÁN DAMASCÉNSKY, Adv. iconocl., 11: PG 96, 1357.

3 Porov. SV. IRENEJ, Adv. haer. III, 24, 1: PG 7, 966 B; Harvey 2, 131: ed. Sagnard, SC, s. 398.

4 SV. CYPRIÁN, De orat. Dom. 23: PL 4, 553; Hartel, III A, s. 285; SV. AUGUSTÍN, Serm. 71, 20, 33: PL 38, 463 a nasl.; SV. JÁN DAMASCÉNSKY, Adv. iconocl. 12: PG 96, 1358D.

5 Porov. ORIGENES, In Mt. 16, 21: PG 13, 1443C; TERTULIÁN, Adv. Marc. 3, 7: PL 2, 357

C; CSEL 47, 3, s. 386. Z liturgických prameňov porov. Sacramentarium Gregorianum: PL 78, 160 B; alebo C. MÖHLBERG, Liber sacramentorum Romanae Ecclesiae, Roma 1960, s. 111, XC: „Deus, qui ex omni coaptacione sanctorum aeternum tibi condidit habitaculum...“ (Bože, ktorý si z celého zoskupenia svätých buduješ večný príbytok...) Hymnus Urbs Ierusalem beata v Mníšskom breviári a Coelestis urbs Ierusalem v Rímskom breviári.

6 Porov. SV. TOMÁŠ, Summa theol. III, q. 62, a. 5, ad 1.

7 Porov. PIUS XII., encyklika Mystici corporis, 29. júna 1943: AAS 35 (1943), s. 208.

8 Porov. LEV XIII., encyklika Divinum illud, 9. mája 1897: AAS 29 (1896-97), s. 650; PIUS XII., encyklika Mystici corporis, l. c., s. 219-220: Denz. 2288 (3808); SV. AUGUSTÍN, Serm. 268, 2: PL 38, 1232 a inde; SV. JÁN ZLATOÚSTY, In Eph. Hom. 9, 3: PG 62, 72; DIDYMUS ALEXANDRIJSKÝ, Trin. 2. 1: PG 39, 449 a nasl.; SV. TOMÁŠ, In Col. 1, 18, lect. 5; ed. Marietti, II. N. 46: „Sicut constituitur unum corpus ex unitate animae, ita Ecclesia ex unitate Spiritus...“ (Ako je jedno telo konštituované z jednoty duše, tak Cirkev z jednoty Ducha...).

9 Porov. LEV XIII., encyklika Sapientiae christianae, 10. januára 1890: AAS 22 (1889 - 90), s. 392; LEV XIII., encyklika Satis cognitum, 29. júna 1896: AAS 28 (1895 - 96), s. 710 a 724 a nasl.; PIUS XII., encyklika Mystici corporis, l. c., s. 199 - 200.

10 Porov. PIUS XII., encyklika Mystici corporis, l. c., s. 221 a nasl.; PIUS XII., encyklika Humani generis, 12. augusta 1950: AAS 42 (1950), s. 571.

11 Porov. LEV XIII., encyklika Satis cognitum, l. c., s. 713.

12 Porov. Symbolum apostolicum: Denz. 6 - 9 (10 - 30); Symb.Nic.-Const.: Denz. 86 (150); Prof. fidei Trid.: Denz. 994 a 999 (1862 a 1868).

13 Výraz „Sancta (catholica apostolica) Romana Ecclesia“ sa nachádza v: Prof. fidei Trid., l. c. a v: PRVÝ VATIKÁNSKY KONCIL, III. sesia, dogmatická konštitúcia o katolíckej viere Dei Filius: Denz. 1782 (3001).

14 SV. AUGUSTÍN, De civitate Dei, XVIII, 51, 2: PL 41, 614.

15 Porov. SV. CYPRIÁN, Epist. 69, 6: PL 3, 1142 B; Hartel 3B, s. 754: „inseparabile unitatis sacramentum“ (nerozlučiteľná sviatosť jednoty).

16 Porov. PIUS XII., prejav Magnificate Dominum, 2. novembra. 1954: AAS 46 (1954), s. 669; encyklika Mediator Dei, 20. novembra 1947: AAS 39 (1947), s. 555.

17 Porov. PIUS XI., encyklika Miserentissimus Redemptor, 8. mája 1928: AAS 20 (1928), s. 171 a nasl.; PIUS XII., prejav Vous nous avez, 22. septembra 1956: AAS 48 (1956), s. 714.

18 Porov. SV. TOMÁŠ, Summa theol. III, q. 63, a. 2.

19 Porov. SV. CYRIL JERUZALEMSKÝ, Catech. 17, o Duchu Svätom, II, 35 - 37: PG 33, 1009 - 1012; NICOLAS CABASILAS, De vita in Christo, lib. III, o význame chrizmy: PG 150, 569 - 580; SV. TOMÁŠ, Summa theol. III, q. 65, a. 3 a q. 72, a. 1 a 5.

20 Porov. PIUS XII., encyklika Mediator Dei, 20. novembra 1957: AAS 39 (1947), najmä s. 552 a nasl.

21 Porov. 1 Kor 7, 7: „Každý má svoj vlastný dar („idion charisma“) od Boha: jeden tak, druhý inak.“ Porov. SV. AUGUSTÍN, De dono perseverantiae, 14, 37: PL 45, 1015 a nasl. „Non tantum continentia Dei donum est, sed coniugatorum etiam castitas“. (Nielen zdržanlivosť, ale aj cudnosť manželov je Božím darom).

22 SV. AUGUSTÍN, De praedestinatione sanctorum, 14, 27: PL 44, 980.

- 23 SV. JÁN ZLATOÚSTY, In Io. Hom. 65, 1: PG 59, 361.
- 24 Porov. SV. IRENEJ, Adv. haer. III, 16, 6; III, 22, 1 - 3: PG 7, 925 C - 926A a 955C - 958A; Harvey s. 2, 87 a nasl. a 120 - 123; Sagnard ed. SC, s. 290 - 292 a 372 a nasl.
- 25 Porov. SV. IGNÁC M., Ad Rom., Praef: ed Funk, I, s. 252.
- 26 Porov. SV. AUGUSTÍN, Bapt. c. Donat. V, 28, 39: PL 43, 197: „Certe manifestum est, id quod dicitur, in Ecclesia intus et foris, in corde, non in corpore cogitandum“ (Je nepochybne zrejmé, že úslovie ‚V Cirkvi vnútri i mimo‘ treba chápať: ‚V srdci, nie v tele‘). Porov. tamže III, 19, 26; col. 152; V, 18, 24: col. 189; In Io., Tr. 61, 2: PL 35, 1800, často aj na iných miestach.
- 27 „Kto mnoho dostal, od toho sa bude mnoho požadovať“ (Lk 12, 48). Porov. aj Mt 5, 19 - 20; 7, 21 - 22; 25, 41 - 46; Jak 2, 14.
- 28 Porov. LEV XIII., apoštolský list Praeclara gratulationis, 20. júna 1894; ASS 26 (1893 - 94), s. 707.
- 29 Porov. LEV XIII., encyklika Satis cognitum, 29. júna 1896; ASS 28 (1895 - 1896), s. 738; encyklika Caritatis studium, 25. júla 1898: ASS 31 (1898 - 1899), s. 11; PIUS XII., rozhlasové posolstvo Nell' alba, 24. decembra 1941: AAS 34 (1942), s. 21.
- 30 Porov. PIUS XI., encyklika Rerum orientalium, 8. septembra 1928: AAS 20 (1928), s. 287; PIUS XII., encyklika Orientalis Ecclesiae, 9. apríla 1944: AAS 36 (1944), s. 137.
- 31 Porov. inštrukcia Posvätného ošicia, 20. decembra 1949: AAS 42 (1950), s. 142.
- 32 Porov. SV. TOMÁŠ, Summa theol. III, q. 8, a 3, ad 1.
- 33 Porov. list Posvätného ošicia bostonskému arcibiskupovi: Denz. 3869 - 72.
- 34 Porov. EUZÉBIUS CÉZAREJSKÝ, Praeparatio evangelica, 1, 1: PG 21, 28AB.
- 35 Porov. BENEDIKT XV., apoštolský list Maximum illud: AAS 11 (1919), s. 440 a najmä s. 541 a nasl.; PIUS XI., encyklika Rerum Ecclesiae: AAS 18 (1926), s. 68 - 69; PIUS XII., encyklika Fidei donum, 21. apríla 1957: AAS 49 (1957), s. 236 - 237.
- 36 Porov. Didaché, 14; ed. Funk, I, s. 32; SV. JUSTÍN, Dial. 41: PG 6, 564; SV. IRENEJ, Adv. haer. IV, 17, 5: PG 7, 1023; Harvey, 2, s. 199 a nasl.; TRIDENTSKÝ KONCIL, XXII. sesia, cap. 1: Denz. 939 (1742).
- 37 Porov. PRVÝ Vatikánsky koncil, dogmatická konštitúcia o Kristovej Cirkvi Pastor aeternus: Denz. 1821 (3050 a nasl.).
- 38 Porov. Florentský koncil, Dekrét pre Grékov (Decretum pro Graecis): Denz. 694 (1307), a Prvý vaticánsky koncil, tamže: Denz. 1826 (3059).
- 39 Porov. SV. GREGOR: Liber sacramentorum, Praef. in natali S. Matthiae et S. Thomae: PL 78, 51 a 152; porov. Cod. Vat. lat. 3548, f. 18. SV. HILÁR, In Ps. 67, 10: PL 9, 450; CSEL 22, s. 286; SV. HIERONYM, Adv. Iovin. I, 26; PL 23, 247A; SV. AUGUSTÍN, In Ps. 86, 4; PL 370, 1103; SV. GREGOR V., Mor. in Job XXVIII, V: PL 76, 455 - 456; PRIMASIUS, Comm. in Apoc. V: PL 68, 924BC. PASCHASIUS RADBERTUS, In Matth. L. VIII, cap. 16: PL 120, 561C. Porov. LEV XIII., list Et sane, 17. decembra 1888; ASS 21 (1888), s. 321.
- 40 Porov. Sk 6, 2 - 6; 11, 30; 14, 23; 30, 17; 1 Sol 5, 12 - 13; Flp 1, 1; Kol 4, 11 atď.
- 41 Porov. Sk 20, 25 - 27; 2 Tim 4, 6 a nasl.; porov. 1 Tim 5, 22; 2 Tim 2, 2; Tit 1, 5; SV. KLEMENT RÍMSKY, Ad Cor. 44, 3; ed. Funk I, s. 156.
- 42 SV. KLEMENT RÍMSKY, Ad Cor. 44, 2; ed. Funk I, s. 154 a nasl.

- 43 Porov. TERTULIÁN, Praescr. haer. 32: PL 2, 52 a nasl.; SV. IGNÁC M., passim.
- 44 Porov. TERTULIÁN, Praescr. haer. 32: PL 2, 53.
- 45 Porov. SV. IRENEJ, Adv. haer, III, 2, 2: PG 7, 848A; Harvey 2, 7; Sagnard, s. 100 a nasl.: „manifestatam“.
- 46 Porov. SV. IRENEJ, Adv. haer. III, 2, 2: PG 7, 847; Harvey 2, 7; Sagnard, s. 100: „custoditur“. Porov. tamže IV, 26, 2, col. 1053; Harvey 2, 236 a IV, 33, 8, col. 1077; Harvey 2, 262.
- 47 Porov. SV. IGNÁC M., Philad., Praef.; ed. Funk, I, s. 264.
- 48 Porov. SV. IGNÁC M., Philad., 1, 1; Magn. 6, 1; ed. Frank 1, s. 264 a 234.
- 49 SV. KLEMENT RÍMSKY, 1. c., 42, 3 - 4; 57, 1 - 2; ed. Funk I, 152, 156, 171 a nasl.; SV. IGNÁC M., Philad. 2: Smyrn. 8; Magn. 3; Trall. 7; ed. Funk I, s. 265 a nasl., 282, 232, 246 a nasl. atď; SV. JUSTÍN, Apol., 1, 65: PG 6, 428; SV. CYPRIÁN, Epist., passim.
- 50 Porov. LEV XIII., encyklika Satis cognitum, 29. júna 1896: ASS 28 (1895 - 96), s. 732.
- 51 Porov. TRIDENTSKÝ KONCIL, XXIII. sesia, dekrét De sacr. ordinis, cap. 4: Denz. 960 (1768); PRVÝ Vatikánsky koncil, dogmatická konštitúcia o Kristovej Cirkvi Pastor aeternus, cap. 3: Denz. 1828 (3061); PIUS XII., encyklika Mystici corporis, 29. júna 1943: AAS 35 (1943), s. 209 a 212; CIC, kán. 329, § 1.
- 52 Porov. LEV XIII., apoštolský list Et sane, 17. decembra 1888: ASS 21 (1888), s. 321 a nasl.
- 53 Porov. SV. LEV VELKÝ, Serm. 5, 3; PL 54, 154.
- 54 TRIDENTSKÝ KONCIL, XXIII. sesia, cap. 3, cituje 2 Tim 1, 6 - 7 na dôkaz, že biskupská vysviacka je skutočná sviatosť: Denz. 959 (1766).
- 55 Trad. Apost. 3, ed. Botte, Sources Chr., s. 27 - 30; biskupovi sa udeľuje „primatus sacerdotii“ (primát kňazstva). Porov. Sacramentarium „ad summi sacerdotii ministerium... Comple in sacerdotibus tuis mysterii tui summam...“ (na službu navyššieho kňazstva... Vo svojich kňazoch dopln plnosť svojho tajomstva). Tenže, Liber sacramentorum Romanae Ecclesiae, Rím 1960, s. 121 - 122: „Tribuas eis, Domine, cathedram episcopalem ad regendam Ecclesiam tuam et plebem universam“ (Udeľ im, Pane, biskupský stolec na spravovanie tvojej Cirkvi a všetkého ľudu). Porov. PL 78, 224.
- 56 Porov. Trad. Apost. 2, ed. Botte, s. 27.
- 57 TRIDENTSKÝ KONCIL, XXIII. sesia, cap. 4, učí, že sviatosť kňazstva vtláča nezmazateľný znak: Denz. 960 (1767). Porov. JÁN XXIII., prejav Iubilae Deo, 8. mája 1960: AAS 52 (1960), s. 466; PAVOL VI., homília vo vatikánskej bazilike, 20. októbra 1963: AAS 55 (1963), s. 1014.
- 58 SV. CYPRIÁN, Epist. 63, 14: PL 4, 386; Hartel, III B, s. 713: „Sacerdos vice Christi vere fungitur“; SV. JÁN ZLATOÚSTY, In 2 Tim. Hom 2, 4; PG 62, 612: „Kňaz je ‚symbolom‘ Krista“; SV. AMBRÓZ, In Ps. 38, 2526: PL 14, 1051 - 52; CSEL 64, 203 - 204; AMBROSIASTER, In 1 Tim 5, 19: PL 17, 479C a 4, 11 - 12: col 387C; TEODOR MOPSUESTIE Hom. catech. XV, 21 a 24: ed. Tonneau, s. 497 a 503; HESYCHIUS JERUZALEMSKÝ, In Lev. L. 2, 9, 23: PG 93, 894B.
- 59 Porov. EUZÉBIUS, Hist. Eccl., V, 24, 10: GCS II, 1. s. 495; ed. Bardy, Sourc. Chr. II, s. 69; DIONÝZ u EUZÉBIA, tamže VII, 5, 2: s. 638 a nasl.; Bardy, II. s. 168 a nasl.
- 60 Porov. dávne koncily, EUZÉBIUS, Hist. Eccl., V, 24 - 24; GCS II, 1. s. 488 s. Bardy II, s.

- 66 a nasl. a inde; NICEJSKÝ KONCIL, kán. 5: Conc. oec. Decr., s. 7.
- 61 Porov. TERTULIÁN, *De ieiunio*, 13: PL 2, 972 B; CSEL 20, s. 292, linn. 13 - 16.
- 62 Porov. SV. CYPRIÁN, *Epist.* 56, 3: Hartel, III B, s. 650; Bayard, s. 154.
- 63 Porov. Zinelliho oficiálna relácia na Prvom vatikánskom koncile: Mansi 52, 1109C.
- 64 Porov. PRVÝ VATIKÁNSKY KONCIL, schéma dogmatickej konštitúcie II. *De Ecclesia Christi*, cap. 4: Mansi 53, 310. Porov. Kleutgenova relácia o reformovanej schéme: Mansi 53, 321, B-322 Zinelliho deklarácia: Mansi 52, 1110A. Pozri aj LEV VELKÝ, *Serm.* 4, 3: PL 54, 151A.
- 65 Porov. CIC, 222 a 227.
- 66 Porov. PRVÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia *Pastor aeternus*: Denz. 1821 (3050 a nasl.).
- 67 Porov. SV. CYPRIÁN., *Epist.* 66, 8: Hartel III, 2, s. 733: „*Episcopus in Ecclesia et Ecclesia in Episcopo*“ (Biskup je v Cirkvi a Cirkev v biskupovi).
- 68 Porov. SV. CYPRIÁN., *Epist.* 55, 24: Hartel, s. 642, lin. 13: „*Una Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa*“ (Jedna Cirkev má mnoho častí po celom svete). *Epist.* 36, 4; Hart., s. 575, lin. 20 - 21.
- 69 Porov. PIUS XII., encyklika *Fidei donum*, 21. apríla 1957: AAS 49 (1957), s. 237.
- 70 Porov. SV. HILÁR Z POITIERS, In Ps. 14, 3: PL 9, 206; CSEL 22, s. 86; SV. GREGOR VELKÝ, *Moral.* IV, 7, 12: PL 75, 643C. PS. - BAZIL, In Is. 15, 296: PG 30, 637C.
- 71 Porov. SV. CELESTÍN, *Epist.* 18, 1 - 2, Efezskému koncilu: PL 50, 505AB; SCHWARTZ, *Acta conc. oec. I*, 1, 1, s. 22. Porov. BENEDIKT XV., apoštolský list *Maximum illud*: AAS 11 (1919), s. 440; PIUS XI., encyklika *Rerum Ecclesiae*, 28. februára 1926: AAS 18 (1926), s. 69; PIUS XII., encyklika *Fidei donum I.* c.
- 72 Porov. LEV XIII., encyklika *Grande munus*, 30. septembra 1880: AAS 13 (1880), s. 145; Porov. CIC, 1327; kán. 1350, § 2.
- 73 O právach patriarchálnych sídel pozri: NICEJSKÝ KONCIL, kán. 6 o Alexandrii a Antiochii a á 7 o Jeruzaleme: COD, s. 8; ŠTVRTÝ LATERÁNSKY KONCIL, r. 1215, konštitúcia V: *De dignitate patriarcharum*, tamže, s. 212; BAZILEJSKO-FERRARSKO-FLORENTSKÝ KONCIL: tamže, s. 504.
- 74 Porov. *Cod. iuris pro Eccl. orient.*, kán. 216 - 314; de Patriarchis; kán. 324 - 339: de Archiepiscopis maior; kán. 326 - 391; de aliis dignitariis; najmä kán. 328 § 3; 216; 240; 251; 255: de Episcopis et patriarcha nominandis.
- 75 Porov. TRIDENTSKÝ KONCIL, dekrét O reforme, V. sesia, cap. 2 n. 9, a XXIV. sesia, kán. 4; COD, s. 645 a 739.
- 76 Porov. PRVÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia *Dei Filius*, 3: Denz. 1712 (3011). Porov. poznámku k prvej schéme o Cirkvi (prevzatú od sv. Róberta Bellarina): Mansi 51, 579C; ako aj opravenú schému druhej konštitúcie o Cirkvi Kristovej s komentárom Kleutgena: Mansi 53, 313AB; PIUS IX., list *Tuas libenter*: Denz. 1683 (2879).
- 77 Porov. CIC 1322 - 1323.
- 78 Porov. PRVÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia. *Pastor aeternus*: Denz. 1839 (3074).
- 79 Porov. vysvetlivku Gassera na Prvom vatikánskom koncile: Mansi 52, 1213AC.

- 80 Gasser, tamže: Mansi 1214A.
- 81 Gasser, tamže: Mansi 1215CD, 1216 - 1217A.
- 82 Gasser, tamže: Mansi 1213.
- 83 Porov. PRVÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia Pastor aeternus, 4: Denz. 1836 (3070).
- 84 Modlitba biskupskej vysviacky v byzantskom obrade: Euchologion to mega. Roma 1873, s. 139.
- 85 Porov. SV. IGNÁC M, Smyrn. 8, 1: ed. Funk, I, s. 282.
- 86 Porov. Sk 8, 1, 14; 22 - 23; 20, 17 atď.
- 87 Mozarabská modlitba: PL 96, 759B.
- 88 Porov. SV. IGNÁC M., Smyrn. 8, 1: ed. Funk, I. s. 282.
- 89 SV. TOMÁŠ, Summa theol. III, q. 73, a. 3.
- 90 Porov. SV. AUGUSTÍN, C. Faustum, 12, 20: PL 42, 265; Serm. 57, 7: PL 38, 389 atď.
- 91 SV. LEV VEĽKÝ, Serm. 63, 7: PL 54, 357 C.
- 92 Porov. Trad. apost. Hippolyti, 2 - 3: ed Botte, s. 26 - 30.
- 93 Porov. tzv. text exámenu na začiatku biskupskej vysviacky a modlitbu na konci biskupskej vysviacky, po Te Deum.
- 94 BENEDIKT XIV., Br. Romana Ecclesia, 5. októbra 1752, § 1: Bullarium Benedicti XIV., t. IV, Rím 1758, 21: „Episcopus Christi typum gerit, Eiusque munere fungitur“ (Biskup predstavuje Krista a vykonáva jeho úrad). PIUS XII., enc. Mystici corporis, 1. c., s. 211: „Assignatos sibi greges singuli singulos Christi nomine pascunt et regunt“ (Kristovým menom každý z nich pasie a spravuje jemu zverené stáda).
- 95 Porov. LEV XIII., encyklika Satis cognitum, 29. júna 1896: ASS 28 (1895 - 96), s. 732; LEV XIII., list Officio sanctissimo, 22. decembra 1887: ASS 20 (1887), s. 264; PIUS IX., apoštolský list nemeckým biskupom, 12. marca 1875, a konzistoriálny prejav, 15. marca 1875: Denz. 3112 - 3117, len v novom vydaní.
- 96 Porov. PRVÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia Pastor aeternus, 3: Denz. 1828 (3061). Porov. Zinelliho reláciu: Mansi 52, 1114D.
- 97 Porov. SV. IGNÁC M., Ad Ephes. 5, 1: ed. Funk, I., s. 216.
- 98 Porov. SV. IGNÁC M., Ad Ephes. 6, 1: ed. Funk, I., s. 218.
- 99 Porov. TRIDENTSKÝ KONCIL, De sacr. ordinis, kán. 2: Denz. 958 (1765), a kán. 6: Denz. 966 (1776).
- 100 Porov. INOCENT I., Epist. ad Decentium: PL 20, 554 A: Mansi 3, 1029: Denz. 98 (215): „Presbyteri licet secundi sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent“ (Hoci presbyteri sú kňazmi druhého stupňa, nemajú vrchol duchovnej služby“); SV. CYPRIÁN, Epist. 61, 3: ed. Hartel, s. 696.
- 101 Porov. TRIDENTSKÝ KONCIL, I. c., Denz. 956a - 968 (1736 - 1778) a zvlášť kán. 7: Denz. 967 (1777); PIUS XII., apoštolská konštitúcia Sacramentum ordinis: Denz. 2301 (3857 - 61).
- 102 Porov. INOCENT I., 1.c.; SV. GREGOR NAZIÁNSKY, Apol. II, 22: PG 35, 432B. PS-DIONÝZ, Eccl. Hier., 1, 2: PG 3, 372D.
- 103 Porov. TRIDENTSKÝ KONCIL, XXII. sesia: Denz. 940 (1743); PIUS XII., encyklika

- Mediator Dei, 20. novembra 1947: AAS 39 (1947), s. 553; Denz. 2300 (3850).
- 104 Porov. TRIDENTSKÝ KONCIL, XXII. sesia: Denz. 938 (1739 - 40); DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, konštitúcia o posvätnnej liturgii Sacrosanctum concilium, 7 a 47: AAS 56 (1964), s. 100 - 113.
- 105 Porov. PIUS XII., encyklika Mediator Dei, 1. c., pozn. č. 67.
- 106 Porov. SV. CYPRIÁN, Epist. II, 3: PL 4, 242B, Hartel, II, 2, s. 497.
- 107 Porov. Pontificale Romanum, De Ordinatione presbyterorum, pri vkladaní rúcha.
- 108 Porov. Pontificale Romanum, De Ordinatione presbyterorum, v prefácii.
- 109 Porov. SV. IGNÁC M., Philad. 4: ed. Funk, I, s. 266; SV. KORNEL I., u SV. CYPRIÁNA, Epist. 48, 2: Hartel, III, 2, s. 610.
- 110 Constitutiones Ecclesiae Aegyptiacae, III, 2: ed. Funk, Didascalia, II, s. 103; Statuta Eccl. Ant. 37 - 41: Mansi 3, 954.
- 111 SV. POLYKARP, Ad Phil. 5, 2: ed. Funk, I, s. 300, o Kristovi hovorí: „omnium diaconus factus“ (stal sa služobníkom všetkých). Porov. Didaché, 15, 1: tamže, s. 32; SV. IGNÁC M., Trall. 2, 3: tamže, s. 242. Constitutiones apostolorum, 8, 28, 4: ed. Funk, Didascalia, I, s. 530.
- 112 SV. AUGUSTÍN, Serm. 340, 1: PL 38, 1483.
- 113 Porov. PIUS XI., encyklika Quadragesimo anno, 15. mája 1931: AAS 23 (1931), s. 221 a nasl.; PIUS XII., prejav De quelle consolation, 14. októbra 1951: AAS 43 (1951), s. 790 a nasl.
- 114 Porov. PIUS XII., prejav Six ans se sont écoulés, 5. októbra 1957: AAS 49 (1957), s. 927.
- 115 Rímsky misál, z prefácie na sviatok Krista Kráľa.
- 116 Porov. LEV XIII., encyklika Immortale Dei, 1. novembra 1885: ASS 18 (1885), s. 166 a nasl.; tenže, encyklika Sapientiae christianae, 10. januára 1890: ASS 22 (1889 - 1890), s. 397 a nasl.; PIUS XII., prejav Alla vostra filiale, 23. marca 1958: AAS 50 (1958), s. 220: „la legittima sana laicità dello Stato“ („legitímny, zdravý laický charakter štátu“).
- 117 Porov. CIC., 682.
- 118 Porov. PIUS XII., prejav De quelle consolation, 1. c., s. 789: „Dans les batailles décisives, c' est parfois du front que partent les plus heureuses initiatives...“ („V rozhodujúcich bojoch vznikajú niekedy najšťastnejšie iniciatívy.“); tenže, prejav L' importance de la presse catholique, 17. februára 1950: AAS 42 (1950), s. 256.
- 119 Porov. 1 Sol 5, 19 a 1 Jn 4, 1.
- 120 Epist. ad Diognetum, 6: ed. Funk, I, s. 400; porov. SV. JÁN ZLATOÚSTY, In Mt., Hom. 46 (47), 2: PG 58, 478, o kvase a ceste.
- 121 Rímsky misál, Gloria in excelsis. Porov. Lk 1, 35; Mk 1, 24; Lk 4, 34; Jn 6, 69 („ho hagios tou Theou“ - „ty si Boží Svätý“); Sk 3, 14; 27 a 30; Hebr 7, 26.
- 122 Porov. ORIGENES, Comm. Rom. 7, 7: PG 14, 1122B; PS-MACARIUS, De oratione, 11, 11: PG 34, 861AB; SV. TOMÁŠ, Summa theol. II-II, q. 184, a. 3.
- 123 Porov. SV. AUGUSTÍN, Retract. II, 18: PL 32, 637 a nasl.; PIUS XII., encyklika Mystici corporis, 29. júna 1943: AAS (1943), s. 225.
- 124 Porov. PIUS XI., encyklika Rerum omnium, 26. januára 1923: AAS 15 (1923), s. 50 a s. 59 - 60; encyklika Casti connubii, 31. decembra 1930: AAS 22 (1930), s. 548; PIUS XII.,

apoštolská konštitúcia *Provida mater*, 2. februára 1947: AAS 39 (1947), s. 117; prejav *Annus sacer*, 8. decembra 1950: AAS 43 (1951), s. 27 - 28; prejav *Nel darvi*, 1. júla 1956: AAS 48 (1956), s. 574 a nasl.

125 Porov. SV. TOMÁŠ, *Summa theol.* II-II, q. 184, a. 5 a 6. *De perf. vitae spir.*, cap. 18; ORIGENES, *In Is.*, Hom. 6, 1: PG 13, 239.

126 Porov. SV. IGNÁC MUČENÍK, *Magn.* 13, 1: ed. Funk, I, s. 241.

127 Porov. SV. PIUS X., exhortácia *Haerent animo*, 4. augusta 1908: AS 41 (1908), s. 560 a nasl.; CIC, 124; PIUS XI., encyklika *Ad catholici sacerdotii*, 20. decembra 1935: AAS 28 (1936), s. 22 a nasl.

128 Porov. Pontificale Romanum, *De ordinatione presbyterorum*, pri začiatocnom povzbudení.

129 Porov. SV. IGNÁC MUČENÍK, *Trall.* 2, 3: ed. Funk, I, s. 244.

130 Porov. PIUS XII., prejav *Sous la maternelle protection*, 9. decembra 1957: AAS 50 (1958), s. 36.

131 Porov. PIUS XI., encyklika *Casti connubii*, 31. decembra 1930: AAS 22 (1930), s. 548 a nasl.; porov. SV. JÁN ZLATOÚSTY, *In Ephes.*, Hom. 20, 2: PG 62, 136 a nasl.

132 Porov. SV. AUGUSTÍN, *Enchir.* 121, 32: PL 40, 288; SV. TOMÁŠ, *Summa theol.*, II-II, q. 184, a. 1; PIUS XII., apoštolská exhortácia *Menti nostrae*, 23. septembra 1950: AAS 42 (1950), s. 660.

133 O radách vo všeobecnosti pozri ORIGENES, *Comm. Rom.* X, 14: PG 14, 1275B; SV. AUGUSTÍN, *De s. virginitate*, 15, 15: PL 40, 403; SV. TOMÁŠ, *Summa theol.* I-II, q. 100, a. 2 C (in fine); II-II, q. 44, a. 4 ad 3.

134 O prednostiach posvätného panenstva porov. TERTULIÁN, *Exhort. Cast.* 10: PL 2, 925C; SV. CYPRIÁN, *Hab. virg.*: 3 a 22: PL 4, 443B a 461A a nasl.; SV. ATANÁZ (?), *De virg.*: PG 28, 252 a nasl.; SV. JÁN ZLATOÚSTY, *De virg.*: TG 48, 533 a nasl.

135 O chudobe ducha pozri Mt 5, 3 a 19, 21; Mk 10, 21; Lk 18, 22; o poslušnosti uvádzajú Kristov príklad Jn 4, 34 a 6, 38; Flp 2, 8 - 10; Hebr 10, 5 - 7. O tom mnoho u otcov a zakladateľov reholí.

136 O uskutočňovaní rád, ktoré sa neukladajú všetkým, pozri SV. JÁN ZLATOÚSTY, *In Mt.* Hom. 7, 7: PG 57, 81 a nasl.; SV. AMBRÓZ, *De viduis*, 4, 23: PL 16, 241 a nasl.

137 Porov. ROSWEYDUS, *Vitae patrum, Antwerpiae* 1628; *Apophtegmata patrum*: PG 65; PALLADIUS, *Historia Lausiaca*: PG 34, 995 a nasl.: ed. C. Butler, Cambridge 1898 (1904); PIUS XI., apoštolská konštitúcia *Umbratilem*, 8. júla 1924: AAS 50 (1924), s. 386 - 387; PIUS XII., príhovor *Nous sommes heureux*, 11. apríla 1958: AAS 50 (1958), s. 283.

138 Porov. PAVOL VI., príhovor *Magno gaudio*, 23. mája 1964: AAS 56 (1964), s. 566.

139 Porov. CIC, 487 a 488, 4; PIUS XII., prejav *Annus sacer*, 8. decembra 1950: AAS 43 (1951), s. 27 a nasl.; PIUS XII., apoštolská konštitúcia *Provida mater*, 2. februára 1947: AAS 39 (1947), s. 120 a nasl.

140 Porov. PAVOL VI., l. c., s. 567.

141 Porov. SV. TOMÁŠ, *Summa theol.* II-II, q. 184, a. 3 a q.; SV. BONAVENTÚRA, *Opusc.* XI, *Apologia pauperum*, c. 3, 3: ed. Opera, Quaracchi, t. 8, 1898, s. 245 a nasl.

142 Porov. PRVÝ Vatikánsky koncil, schéma *De Ecclesia Christi*, kap. XV, a pozn. 48:

- Mansi 51, 549 a nasl. a 619 a nasl.; LEV XIII., list *Au milieu des consolations*, 23. decembra 1900: AAS 33 (1900 - 1901), s. 361; PIUS XII., apoštolská konštitúcia *Provida mater*, l. c., s. 114 a nasl.
- 143 Porov. LEV XIII., konštitúcia *Romanos pontifices*, 8. mája 1881: AAS 13 (1800-1881), s. 483; PIUS XII., prejav *Annus sacer*, 8. decembra 1950: AAS 43 (1951), s. 28 a nasl.
- 144 Porov. PIUS XII., prejav *Annus sacer*, 1. c., s. 28; PIUS XII., apoštolská konštitúcia *Sedes sapientiae*, 1. mája 1956: AAS 48 (1956), s. 355; PAVOL VI., prejav *Magno gaudio*, 23. mája 1964: AAS (1964), s. 570 - 571.
- 145 Porov. PIUS XII., encyklika *Mystici corporis*, 29. júna 1943: AAS 35 (1943), s. 214 a nasl.
- 146 Porov. PIUS XII., prejav *Annus sacer*, 1. c., s. 30; prejav *Sous la maternelle protection*, 9. decembra 1957: AAS 50 (1958), s. 39 a nasl.
- 147 FLORENTSKÝ KONCIL, Dekrét pre Grékov (*Decretum pro Graecis*): Denz. 693 (1305).
- 148 Popri starších dokumentoch proti akejkoľvek forme vyvolávania duchov, počínajúc obdobím Alexandra IV. (27. septembra 1258), pozri okružný list Posvätnej kongregácie Sv. ofícia, *De magnetismi abusu*, 4. augusta 1856: AAS (1856), s. 177 - 178. Denz. 1653 - 1654 (2823 - 2825); odpoveď Posvätnej kongregácie Svätého ofícia, 24. apríla 1917: AAS (1917), s. 268, Denz. 2182 (3642).
- 149 Syntetický výklad tohto učenia pozri: PIUS XII., encyklika *Mystici corporis*: AAS 35 (1943), s. 200 a ďalšie.
- 150 Porov. medziiným: SV. AUGUSTÍN, *Enarr. in Ps. 85, 24*: PL 37, 1099; SV. HIERONYM, *Liber contra Vigilantium*, 6: PL 23, 244; SV. TOMÁŠ, *In 4° Sent., d. 45, a. 3, q. 2*; atď.
- 151 Porov. PIUS XII., encyklika *Mystici corporis*: AAS 35 (1943), s. 245.
- 152 Porov. mnohé nápisy v rímskych katakombách.
- 153 Porov. GELÁZIUS I., *Decretalis De libris recipiendis*, 3: PL 59, 160, Denz. 165 (353).
- 154 Porov. SV. METOD, *Symposion*, VII, 3: GCS (Bonwetsch), s. 74.
- 155 Porov. BENEDIKT XV., *Decretum approbationis virtutum in causa beatificationis et canonizationis servi Dei Ioannis Nepomuceni Neumann*: AAS 14 (1922), s. 23; viaceré prejavy PIA XI. o svätých: *Inviti all' eroismo*, in: *Discorsi e Radiomessaggi*, t. 10, 1949, s. 37 - 43.
- 156 Porov. PIUS XII., encyklika *Mediator Dei*: AAS 39 (1947), s. 581 - 583.
- 157 Porov. Hebr 13,7; Eccli, cap. 44 - 50; Hebr 11, 3 - 40; porov. aj PIUS XII, encyklika *Mediator Dei*: AAS 39(1947), s. 582 - 583.
- 158 Porov. PRVÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o katolíckej viere *Dei Filius*, cap. 3: Denz. 1794 (3013).
- 159 Porov. PIUS XII., encyklika *Mystici corporis*: AAS (1943), s. 216.
- 160 O vďačnosti voči svätým pozri E. DIEHL, *Inscriptiones latinae christianae veteres*, I, Berlin 1925 a nasl. 2008, 2382 a ďalšie.
- 161 TRIDENTSKÝ KONCIL, XXV. sesia, dekrét *De invocatione... sanctorum*: Denz. 984 (1821).
- 162 *Breviarum Romanum, Invitatorium in festo Sanctorum omnium*.
- 163 Porov. napr. 2 Sol 1, 10.

- 164 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, konštitúcia o posvätnnej liturgii Sacrosanctum concilium, 104: AAS 56 (1964), s. 125 - 126.
- 165 Porov. Rímsky misál, omšový kánon.
- 166 Porov. DRUHÝ NICEJSKÝ KONCIL, Act. VII: Denz. 302 (600).
- 167 Porov. FLORENTSKÝ KONCIL, Decretum pro Grecis: Denz. 693 (1304).
- 168 Porov. TRIDENTSKÝ KONCIL, XXV. sesia, dekrét De invocatione, veneratione et reliquiis sanctorum et sacris imaginibus: Denz 984 - 988 (1821 - 1824); XXV. sesia, dekrét O očistci: Denz. 983 (1820); VI. sesia, dekrét O ospravodlivení, kán 30: Denz. 840 (1580).
- 169 Rímsky misál, z prefácie o svätých, povolenej pre francúzske diecézy.
- 170 Porov. SV. PETER KANÍZIUS, Catechismus maior seu Summa doctrinae christianae, cap. III (ed. crit. F. Streicher), Pars I, s. 15 - 16, č. 44 a s. 100 - 101, č. 49.
- 171 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, konštitúcia o posvätnnej liturgii Sacrosanctum concilium: AAS 56 (1964), s. 125 - 126.
- 172 Symbolum Constantinopolitanum: Mansi 3, 566. Porov. EFEZSKÝ KONCIL, tamže 4, 1130 (ako aj 2, 665 a 4, 1071); CHALCEDÓNSKY KONCIL, tamže 7, 111 - 116; DRUHÝ CARIHRADSKÝ KONCIL, tamže 9, 375 - 396.
- 173 Missale Romanum, z kánonu.
- 174 SV. AUGUSTÍN, De s. virginitate, 6: PL 40, 399.
- 175 Porov. PAVOL VI., Prejav na koncile, 4. decembra 1963: AAS 56 (1964), s. 37.
- 176 Porov. SV. GERMÁN CARIHRADSKÝ, Hom. in Annunt. Deiparae: PG 98, 328; In Dorm. 2: 357; ANASTÁZ ANTIOCHIJSKÝ, Serm. 2 de Annunt., 2: PG 89, 1377AB; Serm. 3, 2: 1388C; SV. ANDREJ KRÉTSKY, Can. in B. V. nat., 4: PG 97, 1321; In B. V. nat., 1: 812A; Hom. in dorm., 1: 1068 C; SV. SOFRONIUS, Or. 2 in Annunt., 18: PG 87 (3), 3237BD.
- 177 SV. IRENEJ, Adv. haer. III, 22, 4: PG 7, 959A: Harvey, 2, 123.
- 178 SV. IRENEJ, tamže: Harvey, 2, 124.
- 179 SV. EPIFÁN, Haer, 78, 18: PG 42, 728CD - 729A.
- 180 SV. HIERONYM, Epist. 22, 21: PL 1108. Porov. SV. AUGUSTÍN, Serm. 51, 2, 3: PL 38, 335; Serm. 232, 2: col. 1108; SV. CYRIL JERUZALEMSKÝ, Catech. 12, 15: PG 33, 741AB; SV. JÁN ZLATOÚSTY, In Ps. 44, 7: PG 55, 193; SV. JÁN DAMASCÉNSKY, Hom. 2 in dorm. B. M. V., 3: PG 96, 728.
- 181 Porov. LATERÁNSKY KONCIL z roku 649, kán. 3: Mansi 10, 1151; SV. LEV VELKÝ, Epist. ad Flav.: PL 54, 759; CHALCEDÓNSKY KONCIL: Mansi 7, 462; SV. AMBRÓZ, De instit. virg.: PL 16, 320.
- 182 Porov. PIUS XII., encyklika Mystici corporis, 29. júna 1943: AAS 35 (1943), s. 247 - 248.
- 183 Porov. PIUS IX., bula Ineffabilis, 8. decembra 1854: Acta Pii IX, I, I, s. 616; Denz. 1641 (2803).
- 184 Porov. PIUS XII., apoštolská konštitúcia Munificentissimus, 1. novembra 1950: AAS 42 (1950); Denz. 2333 (3903). Porov. SV. JÁN DAMASCÉNSKY, Enc. in dorm. Dei genitricis, Hom 2 et 3: PG 96, 721 - 761, najmä 728B; SV. GERMÁN CARIHRADSKÝ, In s. Dei gen. dorm., Serm. 1: PG 98 (6), 340 - 348; Serm. 3: 361. SV. MODESTUS JERUZALEMSKÝ, In dorm. ss. Deiparae: PG 86 (2), 3277 - 3312.
- 185 Porov. PIUS XII., encyklika Ad caeli Reginam, 11. októbra 1954: AAS 46 (1954), s. 633 -

- 636; Denz. 3913 a nasl. Porov. SV. ANDREJ KRÉTSKY, Hom. 3 in dorm. ss. Deiparae; PG 97, 1089 - 1109; SV. JÁN DAMASCÉNSKY, De fide orth., IV, 14: PG 94, 1153 - 1161.
- 186 Porov. Kleutgen, opravený text De mysterio Verbi incarnati, cap. IV: Mansi 53, 290. Porov. SV. ANDREJ KRÉTSKY, In nat. Mariae, Sermo 4: PG 97, 865A; SV. GERMÁN CARIHRADSKÝ, In annunt. Deiparae: PG 98, 321BC; In dorm. Deiparae, III: 361D; SV. JÁN DAMASCÉNSKY, In dorm. B. V. Mariae, Hom. 1, 9: PG 96, 712BC - 713A.
- 187 Porov. LEV XIII., encyklika Adiutricem populi, 5. septembra 1895: AAS 15 (1895 - 96) s. 303; SV. PIUS X., encyklika Ad diem illum, 2. februára 1904: Acta I, s. 154; Denz. 1978a (3370); PIUS XI., encyklika Miserentissimus, 8. mája 1928: AAS 20 (1928), s. 178; PIUS XII., rozhlasové posolstvo, 13. mája 1946: AAS 38 (1946), s. 266.
- 188 Porov. SV. AMBRÓZ, Epist. 63: PL 16, 1218.
- 189 Porov. SV. AMBRÓZ, Expos. Lc II, 7: PL 15, 1555.
- 190 Porov. PS. - PETER DAM., Serm. 63: PL 144, 861AB; GODFRÍD OD SV. VIKTORA, In nat. B. M., Ms. Paris, Mazarine, 1002, fol. 109r.; GERHOHUS REICH, De gloria et honore Filii hominis, 10: PL 194, 1105AB.
- 191 Porov. SV. AMBRÓZ, Expos. Lc. II, 7 a X. 24-25: PL 15, 1555 a 1810; SV. AUGUSTÍN, In Io., Tr. 13, 12: PL 35, 1499. Porov. Serm. 191, 2, 3: PL 38, 1010; atď. Porov. aj BÉDA CTIHODNÝ, In Lc. expos. I. cap. 2: PL 92, 330; IZÁK DELLA STELLA, Serm. 51: PL 194, 1863A.
- 192 Porov. Breviarium Romanum, ant. „Sub tuum praesidium“, z I. večperov Malého ofícia Preblahoslavenej Panny Márie.
- 193 Porov. DRUHÝ NICEJSKÝ KONCIL, rok 787: Mansi 13, 378 - 379; Denz. 302 (600 - 601); TRIDENTSKÝ KONCIL, XXV. sesia: Mansi 33, 171 - 172.
- 194 Porov. PIUS XII., rozhlasové posolstvo, 24. októbra 1954: AAS 46 (1954), s. 679; encyklika Ad caeli Reginam, 11. októbra 1954: AAS 46 (1954), s. 637.
- 195 Porov. PIUS XI., encyklika Ecclesiam Dei, 12. novembra 1923: AAS 15 (1923), s. 581; PIUS XII., encyklika Fulgens corona, 8. septembra 1953: AAS 45 (1953), s. 590 - 591.